

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
CIVILINĖS JUSTICIJOS INSTITUTAS

ALGIRDAS NENARTAVIČIUS
(Teisės studijų programa, civilinės justicijos specializacija)

**NOTARO IR NOTARIATO VEIKLOS PRIEŽIŪROS ORGANŲ SISTEMA
EUROPOS SĄJUNGOJE (LYGINAMASIS ASPEKTAS)**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovė – lektorė
Svajonė Šaltauskienė

Konsultantas – Prof. dr.
Marius Jonaitis

Recenzentė – Doc. dr.
Laura Gumuliauskienė

Vilnius, 2013

TURINYS

ĮVADAS	3
1. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA	5
1.1. Dualistinis (dvejopas) notarų veiklos pobūdis. Kontrolės formos.	5
1.2 Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemos raida po 1992 metų notariato reformos.....	11
1.3 Notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistema Lietuvoje	18
1.3.1 Vidinė notarų veiklos kontrolė	19
1.3.1.1 Notarų garbės teismas.....	19
1.3.1.2 Notarų atestacijos komisija.....	23
1.3.1.3 Notarų rūmų prezidiumas	27
1.3.1.4 Notarų profesinės etikos komisija	29
1.3.2 Išorinė notarų veiklos kontrolė	30
1.3.2.1 Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys arba pats teisingumo ministras	30
1.3.2.2 Teismai	34
2. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA LAISVŲJŲ PROFESIJŲ KONTEKSTE	45
2.1 Notarų ir antstolių veiklos priežiūros organų sistemų palyginimas	45
2.2 Notarų ir advokatų veiklos priežiūros organų sistemų palyginimas.....	53
3. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪROS ORGANŲ SISTEMA EUROPOS SAJUNGOJE (LYGINAMASIS ASPEKTAS).....	59
3.1 Europos Sąjungos notariatų taryba (Council of the notariats of the European Union). Pavyzdinis notaro profesijos kontrolės modelis	59
3.2 Notarų veiklos priežiūros organų sistemos Europos Sąjungos notariatų tarybos valstybėse	60
IŠVADOS	78
PASIŪLYMAI	79
NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	80
SANTRAUKA	89
SUMMARY	89
PRIEDAI	90

IVADAS

Notariatas yra sudedamoji valstybės teisinės sistemos dalis, jo funkcijos objektyviai neišvengiamos ir būtinos išsivysčiusios ekonomikos visuomenėje¹. Nežiūrint į tai, kad notarai atlikdami valstybės deleguotas funkcijas prisiima riziką, „privalo idealiai organizuoti savo veiklą bei turėti pakankamai įsipareigojimų, galimybių ir teisių, kad patys galėtų išsiaiškinti ir pašalinti nežymius nusižengimus²“, yra prižiūrima profesija.

Magistro baigiamojo darbo tema – notaro ir notariato veiklos priežiūros organų sistema Europos Sąjungoje (lyginamasis aspektas). Darbe įvairiais aspektais nagrinėjami notarų veiklos priežiūrą atliekantys subjektai, jų vykdoma kontrolė, Pavyzdinio notarų veiklos kontrolės modelio pagrindu lyginamos notarų veiklos kontrolės formos Europos Sąjungos lotynų notariatui priklausančiose valstybėse.

Tema nėra nauja – kontrolę fragmentiškai yra analizavę prof. V. Nekrošius ir S. Šaltauskienė, G. Lastauskienė, įvairiais aspektais šią veiklą tyrinėjo užsienio autoriai – I. G. Čeremnych, B. I. Livšic, T. I. Zaiceva, B. M. Gongolo, P. B. Krašeninikov, V. V. Jarkov, E. J. Juškova. Tačiau dar neteko skaityti darbo, kuriame kontrolę atliekantys subjektai būtų išsamiai aprašomi ir lyginami profesinės kontrolės ir tarptautiniu aspektais. Tai yra pagrindiniai dalykai, paskatinę imtis šios temos ir kompleksiškai ją analizuoti.

Tinkamai temą išanalizuoti galima tik apibūdinus pagrindinę jos sąvoką – veiklos priežiūros organų sistemą. Šią sąvoką galima apibrėžti išnagrinėjus notarų veiklos pobūdį, pagrindinius principus ir esančias notarų veiklos kontrolės rūšis. Pagrindiniai subjektai notarų veiklos priežiūros srityje yra savivaldos organai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, prokuratūra, teismai ir kiti subjektai³.

Tyrimo objektas – specifinę notarų veiklos kontrolę atliekantys subjektai ir jų funkcijos Europos Sąjungos valstybėse. Tyrimo dalykas – notarų ir notariato veiklos priežiūros sistemų Lietuvoje ir kitose Europos Sąjungos valstybėse analizė.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – įvertinti Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemos efektyvumą.

---

¹ Эриашвили Н. Д., Илюшина М. Н., Волкова Н. А., Щербачева Л. В. // Нотариат. Учебное пособие для вузов - 5 изд. ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2011. С. 23–24.

² Лившиц Б. И. „Развитие небюджетного нотариата в России: квалифици – рованная помощь и защита прав граждан и юридических лиц“. Москва: Издательский Дом ОСТ МЕДИА, 2000. С. 169.

³ Notarų veiklos priežiūrą Lietuvoje taip pat atlieka Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnyba, Valstybinė mokesčių inspekcija, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Valstybinė lietuvių kalbos komisija, Valstybinė darbo inspekcija ir Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos. Tačiau šie subjektai šiame darbe nėra aptariami, nes tai bendro pobūdžio kontrolę atliekančios institucijos, kurios atlieka ne tik notarų, bet ir kitų institucijų, vykdančių joms pavestas funkcijas, veiklos priežiūrą.

Tikslui pasiekti keliami keturi uždaviniai:

1. Atskleisti dualistinį (dvejopą) notarų veiklos pobūdį (notarų, kaip privačių ir kaip valstybės įgaliotų asmenų), lemiantį kontrolės formas.
2. Išanalizuoti Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūrą atliekančius subjektus ir nurodyti jų tikslus, funkcijas ir tarpusavio santykius.
3. Notarų kontrolės sistemą palyginti su kitų laisvųjų profesijų – antstolių ir advokatų – atitinkamomis sistemomis.
4. Ištirti Europos Sąjungos lotynų notariatų, priklausančių Europos Sąjungos notariatų tarybai (CNUE), veiklos priežiūros sistemas.

Taikant sisteminės analizės metodą nagrinėjamas notarų veiklos priežiūros reglamentavimas, loginį – formuluojami apibendrinamieji teiginiai ir išvados. Naudojant istorinį metodą atskleidžiama notarų kontrolės raida, dabar esanti sistema ir jos dinamika. Lyginamuoju metodu lyginamos notarų ir kitų laisvųjų profesijų veiklos priežiūros sistemos, Lietuvos notarų veiklos priežiūros modelis yra įvertinamas pagal Europos Sąjungos notariatų tarybai priklausančių valstybių kontekstą.

Iškelti uždaviniai ir naudojami tyrimo metodai šį darbą išplėtė, todėl jis yra didesnės apimties, nei rekomenduojama. Dėstomąją dalį sudaro 3 skyriai: notarų veiklos priežiūra, notarų veiklos priežiūra laisvųjų profesijų kontekste, notarų veiklos priežiūros organų sistema ES (lyginamasis aspektas). Pirmajame skyriuje, remiantis moksline literatūra, atskleidžiamas dualistinis notarų veiklos pobūdis, lemiantis įvairias jų kontrolės formas. Siekiant išsamiai išanalizuoti dabartinę notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemą, aprašoma jos istorinė raida po 1992 m. notariato reformos. Pateikiama šiuo metu veikiančios notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemos analizė. Antrajame skyriuje atliekama notarus ir kitų laisvųjų profesijų atstovus (antstolius ir advokatus) kontroliuojančių subjektų lyginamoji analizė. Trečiajame skyriuje tiriamos Europos Sąjungos notariatų tarybai priklausančių valstybių notarų veiklos priežiūros sistemos, Lietuvoje esančios sistemos modelis įvertinamas pagal Europos Sąjungos valstybių ir kontroliuojančiosios organizacijos parengto Pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelį. Darbo gale pateikiami apibendrinamieji teiginiai ir išvados bei teikiami siūlymai.

1. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA

1.1. Dualistinis (dvejopas) notarų veiklos pobūdis. Kontrolės formos.

Notariato sistema, nepriklausomai nuo formos (valstybinis ar privatus, Rusijoje – nebiudžetinis notariatas), pagal savo veiklos turinį yra viešosios teisinės valstybinės sistemos savitai veikianti dalis. Nors notarui suteikiami įgaliojimai ir jis veikia valstybės vardu, valstybė jį kontroliuoja. Daugelio valstybių įstatymai notariatą ir notarinę veiklą traktuoja kaip viešą, nepriklausomai nuo jos organizavimo formos⁴. Į tai analizuodama valstybės kontroliuojamų teisinių profesijų sampratą atkreipia dėmesį G. Lastauskienė: „visos laisvosios profesijos, tarp jų ir notaro, yra susijusios su teisingumo vykdymu ir teisinės tvarkos valstybėje palaikymu apskritai, taigi su viešųjų funkcijų vykdymu⁵“. Autorė teigia, kad valstybė įstatymu nustato reikšmingiausių sandorių ir kitų veiksmų sąrašą ir notarams suteikia išimtinę teisę tikrinti jų įstatymo ir geros moralės atitiktį. Tas, kas sudarydamas sandorius nesilaiko nustatytos notarinės tvirtinimo tvarkos, negali pasiekti teisinio rezultato; nesilaikant šios tvarkos sudarytas sandoris laikomas negaliojančiu⁶.

Europos Sąjungos notariatų tarybos prezidentas dr. T. Götte atkreipia dėmesį, kad ypatingą lotyniškojo notariato viešosios valdžios funkciją Europos Sąjungos teisės aktais pripažino jau daugelis institucijų ir pateikia keletą pavyzdžių: vykdytini notariniai dokumentai, parengti vienoje valstybėje narėje, turi būti vykdytini ir kitose valstybėse narėse, Europos Komisija pripažįsta notarus kaip viešosios valdžios funkcijų vykdytojus ir tuo grindžia savo poziciją, kad tiek notariai, tiek teisėjai nėra pasiūlymų liberalizuoti teisinių konsultacijų rinką objektas, Europos Teisingumo Teismas sprendime dėl Ispanijos kapitonų taip pat atkreipė dėmesį, kad notarų kompetencija ir kompetencija civilinės būklės įrašų teisės srityje yra viešųjų įgaliojimų vykdymas, Europos Parlamentas taip pat laikosi pozicijos dėl notarų vykdomų viešųjų funkcijų⁷. Lietuvos teisėje taip pat įtvirtinta, kad notaro užprotestuoti ar neprotestuoti vekseliai, čekiai, kuriuose padaryti notaro vykdomieji įrašai, yra autentiški dokumentai, kurių pagrindu gali

---

⁴ Ярков В. В., Медведев И. Г., Трушников С. С. Совершенствование законодательства о нотариате и обмен позитивным опытом с иностранными нотариатами // Нотариат за позитивный опыт. СПб.: Издательский Дом С.-Петеб. гос. ун-та, Издательство юридического факультета, 2006. С. 89.

⁵ Lastauskienė G. Valstybės kontroliuojamų teisinių profesijų samprata // Lietuvos teisinės institucijos. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2011. P. 569.

⁶ *Ibid.*, p. 570.

⁷ Götte T. Notaras ir Europa // Vokietijos tarptautinio teisinio bendradarbiavimo fondo bendradarbiaujant du Vokietijos Koblenco ir Lietuvos Notarų rūmais Šeštojo koliokviumo „Prevencinė teisės sauga“ medžiaga, 2005. P. 20–21.

būti išduodamas Europos vykdomasis raštas^{8 9}, kuris yra vykdytinas dokumentas kitoje Europos Sąjungos valstybėje be pripažinimo (*be exquatur*) procedūros.

Siekiant tinkamai atlikti notaro, kaip preventyvaus teisėjo, funkcijas svarbu laikytis pagrindinių notaro veiklai keliamų reikalavimų – nepriklausomumo, objektyvumo, profesinės paslapties saugojimo ir atsakomybės. Anot P. Becqué, etika yra kertinis visų Europos notariatų akmuo. Ji susijusi su notariato požymiais, kurie kartu yra ir vertybės: nepriklausomumu, konfidencialumu, bešališkumu ir atsakomybe¹⁰.

Notariatų nepriklausomumas yra tas, kad jiems nebūdingas pavaldumas valdžios institucijoms, neegzistuoja darbo teisiniai santykiai. Jie atlieka specialiai reglamentuotą fizinio asmens veiklą¹¹. Europos Teisingumo Teismas savo praktikoje yra pabrėžęs, kad „notarai ir antstoliai savo veiklą vykdo savarankiškai, kai jie veikia savo sąskaita ir savo atsakomybe, laisvai organizuoja savo darbą ir patys gauna jų pajamas sudarančius mokėjimus¹²“. Bet kokia aiškiais teisiniais ir ekonominiais motyvais nepagrįsta intervencija į notarų veiklą pažeidžia jų nepriklausomumo principą bei kelia grėsmę tinkamai įgyvendinti valstybės deleguotas funkcijas, kelia grėsmę notarų paslaugų kokybei, kartu sukelia riziką neteisėtiems sandoriams bei dokumentams patekti į civilinių teisinių santykių aplinką¹³.

Valstybės deleguotas funkcijas atliekantis asmuo rinkos atžvilgiu privalo būti nepriklausomas. Todėl valstybės deleguotų funkcijų atlikimas ir laisvoji rinka yra nesuderinami dalykai. Šios nuomonės laikosi ir P. Becqué, teigiantis, kad notaro nešališkumas yra delikatus notarų etikos elementas. Jis, be jokios abejonės, yra natūrali etinė valstybės deleguotų funkcijų pasekmė, bet, kita vertus, notariatas negali atlikti savo profesinių pareigų be pasitikėjimo. Bešališkumu ir pasitikėjimu paremtų ryšių susidūrimas, t. y. valstybės deleguotų funkcijų ir laisvosios profesijos sąveika, gali sukurti įtampą¹⁴. „Kalbant apie notaro nepriklausomumą nuo klientų būtina atkreipti dėmesį, kad nepriklausomumo pareiga yra tiesiogiai susijusi su jo objektyvumu. Šiuo požiūriu galima teigti, jog tik objektyvus notaras gali būti nepriklausomas ir

---

⁸ Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 137-5366.

⁹ 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004 // Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2004 4 30. P. 38–62.

¹⁰ Becqué P. Europos notariatas: vienybė įvairovėje // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 17.

¹¹ S. Šaltauskienės paskaitų „Notaro veiklos vykdymo ypatumai“ konspektas. Mykolo Romerio universitetas. 2011 m. rudens semestras.

¹² 1987 m. kovo 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas. Europos Bendrijų Komisija prieš Nyderlandų Karalystę Byla 235/85; 2006 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas. Ministerio dell'Economia e delle Finanze ir Agenzia delle Entrate prieš FCE Bank plc. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą: Corte suprema di cassazione - Italija. Šeštoji PVM direktyva - 2 ir 9 straipsniai - Nuolatinė įmonė - Bendrovė nerezidentė - Teisinis ryšys - Susitarimas dėl sąnaudų pasidalijimo - EBPO sutartis dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo – „Apmokestinamojo asmens“ sąvoka - Paslaugų teikimas už atlygį - Administracinė praktika. Byla C-210/04.

¹³ Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 36.

¹⁴ Becqué P., *supra* note 10, p. 18.

atvirksčiai. <...> Tad būtent realizuojant šių dviejų principų turinį savo veikloje, geriausiai atsiskleidžia notaro, kaip preventyvaus teisėjo, funkcijų įgyvendinimas, užtikrinamas tikrosios šalių valios konstatavimas bei jos suderinamumas su galiojančia teise¹⁵.

Notarų garbės (etikos) kodekse įtvirtinta nuostata, kad notaras visada objektyvus ir yra absoliutus šalių teisinio saugumo garantas. Jis visada privalo prisiminti, kad saugo ir gina ne vienos, o abiejų šalių įstatymui neprieštaraujančius interesus ir niekas, išskyrus įstatymus, negali lemti jo sprendimo¹⁶. Asmenys, kreipdamiesi į notarą, turi teisę gauti kvalifikuotą ir objektyvią informaciją, nes tai gali lemti jų apsisprendimą dėl sandorio sudarymo. Notaras privalo pareikšti savo profesionalią nuomonę apie turimą tvirtinti aktą, o, atlikdamas savo pareigą, privalo stengtis sutramdyti emocijas ir stebėti, kad didesnę galią turinti šalis nepiktnaudžiautų kitos šalies atžvilgiu. Dažnai sakoma, kad notaras yra „taikos tarpininkas“ arba „sutarties arbitras“¹⁷. Taigi, notaro patvirtinti sandoriai išreiškia suderintą ir teisėtą jų šalių valią ir padeda išvengti teisinių ginčų ateityje. Šiuo požiūriu notarai atlikdami jiems deleguotas funkcijas prisideda prie teisinio stabilumo užtikrinimo valstybėje.

Notarai privalo užtikrinti notarinių veiksmų slaptumą. Šiuo imperatyvu siekiama apsaugoti asmenų teises į privatumą bei jų duomenų apsaugą. Tačiau notarinio veiksmo slaptumo principas nėra absoliutus, nes teisėjo, prokuroro ar ikiteisminio tyrimo pareigūno reikalavimu notaras privalo pateikti informaciją apie notarinius veiksmus, jei to reikia civilinės ar baudžiamosios bylos nagrinėjimui arba informacijos pateikimas yra nustatytas ir kitais notariato bei kitų Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais atvejais¹⁸.

Šis principas yra ypač svarbus notaro ir kliento tarpusavio pasitikėjimui pasiekti, o kartu – tikrai šalių valiai išsiaiškinti. Juk akivaizdu – norint išsiaiškinti tikrą sandorio šalių valią, svarbu suvokti sandorio ir jo sąlygų sudarymo motyvus, atitinkamas šalių gyvenimo aplinkybes. Tik žinodamas aplinkybių, lėmusių sandorių sudarymą, visumą, notaras gali būti tikras, kad tvirtinamas sandoris atitinka tikrąją šalių valią, o tai savo ruožtu yra rimta notariškai patvirtinto sandorio stabilumo bei teisėtumo garantija¹⁹. Vadovaujantis konfidencialumo principu, notaro biuro patalpose turi būti sudarytos sąlygos ne tik kultūringai aptarnauti gyventojus, bet ir

---

¹⁵ Nekrošius V. Notarinis dokumentas kaip teisėtos civilinės apyvartos garantas Lietuvos Respublikoje // Notariatas. 2010, Nr. 10/2010. P. 36.

¹⁶ Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas, priimtas 1994-04-29 Notarų rūmų susirinkime. 2000-03-25 Notarų rūmų susirinkimo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso pakeitimo“.

¹⁷ Обер Ж. Л. Гражданско – правовая ответственность нотариусов, Москва: ФРИК, 2007. С. 8.

¹⁸ Pavyzdžiui, notarai Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai privalo pranešti kliento tapatybę patvirtinančius duomenis ir informaciją apie kliento sudarytą sandorį, jeigu pagal sandorį gaunama ar mokama grynujų pinigų suma viršija 15 000 eurų ar ją atitinkančią sumą užsienio valiuta. Žr.: Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. 64-1502. Notarai privalo mokesčių administratoriui teikti duomenis apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokesť, taip pat kitokią informaciją, reikalingą mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti. Žr., Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 63-2243.

¹⁹ Nekrošius V., *supra* note 15, p. 36.

užtikrinti notarinių veiksų paslapties išsaugojimą. Kaip matyti, šis principas įgyvendinamas griežtais įstatymo reikalavimais notarui – kaip profesionaliam teisininkui ir kaip valstybės funkcijas atliekančiam bei savo biuro veiklą organizuojančiam asmeniui.

Atsižvelgiant į notaro veiklos specifiškumą, atsakomybę, ypač įvairios jos rūšys, yra neatsiejamai susijusi su notaro veikla. Pasak P. Becque, asmeninė civilinė, drausminė ir net baudžiamoji notaro atsakomybė yra galingas pasitikėjimo įgijimo veiksnys. Autorius teigia, kad pasitikėjimas atsiranda tik tada, kai yra galimybė kreiptis teisingumo – suteiktas pasitikėjimas ir prisiimta atsakomybė yra laisvosios profesijos pagrindas. Profesinių susivienijimų vadovybė turi įpareigoti notarus prisiimti atsakomybę ir užtikrinti, kad į jų kreipimąsi bus tinkamai reaguota, tam pasitarnauja privalomas prevencinis notarų draudimas nuo sukčiavimo atvejų ar žlugimo, apskaitos kontrolė ir nuolatinis mokymasis²⁰. Kadangi notaro patvirtinti dokumentai įgyja *res judicata* galią, visiška notaro civilinė atsakomybė ir privalomas jos draudimas bei administracinės, baudžiamosios atsakomybės taikymas notarui, kaip valstybės pareigūnui, stiprina pasitikėjimą atliekamais notarinais veiksmais. Minėtų atsakomybių taikymas taip pat prisideda prie sąžiningos notarinės praktikos palaikymo ir asmenų, kurie kreipiasi į notarus, interesų apsaugos. Taigi pagrindinių veiklos principų laikymasis lemia tinkamą notarų funkcijų atlikimą. Valstybė, siekdama užtikrinti kokybišką notarų veiklą, privalo ją kontroliuoti.

Notarų kontrolė gali būti klasifikuojama įvairiai. Vieni autoriai išskiria profesinę, mokesčių įstaigų, teismų bei prokuratūros ir ikiteisminio tyrimo organų atliekamą kontrolę²¹. I. G. Čeremnych pateikia išsamiausią notarų veiklos organizavimo ir notarinės veiklos vykdymo kontrolės formų klasifikaciją²². Jo išskiriamos kontrolės rūšys priklauso nuo konkrečios notariato organizavimo stadijos ar notarinių veiksų atlikimo kontrolės momento:

- Išankstinė (preventyvi) kontrolė. Jai priskiriamas pretendentų į notarų pareigas kvalifikacinio egzamino rengimas arba notarų, stažuotojų, notarų padėjėjų kvalifikacijos kėlimo priemonių organizavimas. Šios priemonės gerokai apriboja asmenų, neturinčių tinkamos profesinės kvalifikacijos ar pasirengimo, veiklą. Tai mažina klaidų, atliekant notarinius veiksmus, skaičių. Prie išankstinės kontrolės taip pat galima priskirti notarų veiklos draudimą, kuris leidžia gerokai sumažinti neigiamas pasekmes tais atvejais, kai atliktais notarinais veiksmais padaromas materialinis nuostolis.

- Kasdienė notariato veiklos ir veiklos organizavimo teisėtumo reikalavimų atitikimo kontrolė. Ji leidžia nustatyti padarytus teisės pažeidimus ir klaidas. Kasdienė kontrolė

---

²⁰ Becque P., *supra* note 10, p. 18.

²¹ Зайцева Т. И., Гонгало Б. М., Крашенинников П. В., Ярков В. В., Юшкова Е. Ю. Настольная книга нотариуса (том 1) (2-е издание, исправленное и дополненное). Москва: Волтерс Клувер, 2004. С. 132–133.

²² Черемных И. Г. Теоретические основы независимого нотариата России. Москва: Издательский Дом Букввед, 2006. С.142–144.

atliekama iki konkretaus teisės pažeidimo nustatymo. Kai teisės pažeidimo faktas nustatytas, pereinama prie paskesnės kontrolės. Prie kasdienės kontrolės galima priskirti mokesčius administruojančių organų ir Notarų rūmų atliekamus patikrinimus.

- Paskesnė kontrolė – tai priemonių dėl įstatymų ir kitų norminių notarinę veiklą reglamentuojančių teisės aktų ir reikalavimų pažeidimų priėmimas. Kaip žinia, teismų veikla ir kriminalinės justicijos organų veiklos kontrolė paprastai vykdoma vėliau ir yra susijusi su nustatyta teisinių sankcijų už atitinkamus pažeidimus taikymu.

Pagal kontrolės įgaliojimus turintį subjektą kontrolę galima skirti į:

- valstybės organų ir pareigūnų atliekamą kontrolę;
- notarų savivaldos organų atliekamą kontrolę.

Kontrolės organų įgaliojimų apimtis leidžia notarų veiklos kontrolę skirti į:

- bendrą notariato organizacijos ir notarinių veiksmų vykdymo kontrolę;
- specialią kontrolę, tiriančią atskirą, griežtai apibrėžtą notariato organizacijos ir funkcionavimo sritį (pavyzdžiui, mokesčių organų kontrolė tiria, kaip notarai laikosi mokesčių įstatymų). Kontroliuojančiųjų organų veiksmai ir sprendimai gali turėti nevienodą reikšmę notarinės veiklos subjektams. Kontroliuojantysis organas gali tiesiogiai nustatyti subjekto teises ir pareigas ir priskirti jam atitinkamus veiksmus arba gali tokią įtaką sukonkretinti.

Priklausomai nuo kontroliuojančiojo organo sprendimų pasekmių notarams ar kitiems notarinės teisės subjektams gali būti skiriama dvejopa kontrolė – tiesioginė ir netiesioginė.

- Tiesioginė kontrolė. Jai priskiriami, pavyzdžiui, teismo sprendimai dėl privačia praktika užsiimančio notaro veiklos, dėl veiksmų, prieštaraujančių šalies įstatymams.

- Netiesioginė kontrolė. Jai priskiriama netiesioginė teismų kontrolė, atliekama nagrinėjant teismuose civilines bylas, nesusijusias su notarinių veiksmų apskundimu ar atsisakymu juos atlikti. Notarinių veiksmų vykdymo teisėtumo kontrolė atliekama tada, kai teismuose nagrinėjami ginčai vienaip ar kitaip yra susiję su notaro patvirtintais faktais ar sandoriais.

Pagal notariato kontrolę atliekančių organų teisinę prigimtį galima skirti administracinę kontrolę ir teismų kontrolę.

- Administracinė kontrolė yra notariato valdymo funkcijų tęsinys.
- Teismų kontrolė skiriama notariato sprendimų ir pačių notarinių veiksmų teisėtumui patikrinti.

Pagal darbo temą pasirinktinai klasifikavimas pagal kontrolės įgaliojimus turinčius subjektus, t. y. valstybės organų ir pareigūnų bei notarų savivaldos organų atliekama kontrolė.

Kitaip tariant, darbe siekiama notarų veiklos kontrolę klasifikuoti pagal išorės ir vidaus subjektus. Todėl siekiama išsiaiškinti, kuo grindžiamos ir kaip pasireiškia šios kontrolės formos.

Valstybė notarams suteikia dalį savo įgaliojimų, kuriuos notariai vykdo viešųjų funkcijų pagrindu. Todėl natūralu, kad atitinkamos valdžios institucijos turi kontroliuoti notarų veiklą. Pasak I. G. Čeremnych, būtinybė valstybei kontroliuoti notarų organizaciją ir notarinių veiksmų atlikimą grindžiama notariato funkcijos ginti piliečių bei juridinių asmenų teises ir teisėtus interesus svarba²³.

Valstybinė kontrolė – tiesioginė teisės organų, turinčių įgaliojimus nustatyti notarų veiklos tvarką bei procedūras, pareiga²⁴. Jos tikslai yra du:

- viešųjų interesų gynimas – gyventojai turi teisę gauti patikimas notaro paslaugas;
- notaro profesijos apsauga – notarų skaičius yra ribojamas ir jie privalo laikytis nepriekaištingos reputacijos²⁵.

G. Lastauskienė teigia, kad valstybė antstolio, notaro ir advokato profesijas kontroliuoja: „įtvirtindama jomis besirengiančių verstis asmenų išsilavinimo reikalavimus ir tikrindama jų pasirengimą vertis tomis profesijomis, ribodama teisę studijuojančių ir (arba) atitinkama profesija besiverčiančių asmenų skaičių; prižiūrėdama atitinkamą profesinę veiklą²⁶“. Aukštojo universitetinio teisinio išsilavinimo reikalavimo atveju teisininkus rengiantys universitetai veikia kaip valstybės pagalbininkai įgyvendinant šią kontrolę²⁷. Pasirengimą verstis šia profesija vykdo pretendentų į kandidatų į notarus (asesorius) konkurso ir Notaro kvalifikacinio egzamino komisijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 41 str. teigiama, kad „aukštasis mokslas prieinamas visiems pagal kiekvieno žmogaus sugebėjimus²⁸“. Valstybė šiuo metu riboja tik valstybės finansuojamų vietų skaičių, tačiau neriboja studentų skaičiaus universitetuose, kad galėtų užtikrinti jiems darbo vietas. Kadangi Lietuvos notariatas veikia pagal lotynų notariato modelį, taikoma notarų skaičių ribojanti *numerus clausus* taisyklė. Pasak P. Becqué, *numerus clausus* taisyklės tikslas yra užtikrinti nepriklausomą ir efektyvų notarams deleguotų funkcijų vykdymą²⁹. Tačiau išsilavinimo reikalavimas, pasirengimo profesijai tikrinimas ir profesija besiverčiančių asmenų skaičiaus ribojimas yra daugiau prevencinio pobūdžio kontrolės elementai, nes jie yra atliekami iki notarinės veiklos pradžios.

---

²³ Черемных И. Г., *supra* note 22, p. 141.

²⁴ Ярков В. В., Медведев И. Г., Трушников С. С., *supra* note 4, p. 104.

²⁵ Лившиц Б. И., *supra* note 2, p. 165.

²⁶ Lastauskienė G., *supra* note 5, p. 571.

²⁷ *Ibid.*

²⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 192, Nr. 33-1014 (1992-11-30).

²⁹ Becqué P., *supra* note 10, p. 16.

Kaip pažymi I. G. Čeremnych, valstybė poveikį notariatui gali daryti įvairiomis kryptimis bei formomis. Tačiau ji privalo remtis vientisa koncepcija, pripažįstančia pusiausvyrą tarp, viena vertus, nevalstybinio notariato, kaip pilietinės visuomenės instituto, pobūdžiu ir notarinės veiklos privatinės teisės esme, ir, kita vertus, viešuoju notarinės veiklos pobūdžiu ir valstybės prievole visuomenės tikslais atitinkama apimtimi reguliuoti šią notarinę veiklą³⁰.

Nepaisant viešosios funkcijos vykdymo, notariatas yra pilietinės visuomenės institutas, veikiantis iš dalies autonomiškai, neleidžiantis į savo veiklą be pagrindo kištis jokiems valstybės organams ar pareigūnams. Valstybės prievolė vykdyti notariato organizacijos ir veiklos kontrolę šiandien nekelia abejonių. Daugelis tyrinėtojų pabrėžia būtinybę notariato veiklos srityje derinti valstybės (išorinę) ir „savarankišką“ (vidaus) kontrolę, nes pats notariatas ne visada turi galimybės tinkamai įvertinti profesinę notarų veiklą³¹.

Reikia pritarti G. Lastauskienės nuomonei, kad „valstybinė kontrolė nepaneigia profesinės bendruomenės savikontrolės būtinumo. Šiuo atžvilgiu ir valstybė, ir bendruomenė turi siekti to paties tikslo – užtikrinti, kad palaikant valstybėje teisinę tvarką, *inter alia* vykdant teisingumą dalyvautų turintys tam reikalingų žinių teisininkai, išpažįstantys tokias vertybes kaip tiesa, moralė, padorumas, teisės viršenybė, ir gebantys jomis grįsti savo profesinę ir asmeninę veiklą³²“.

Kadangi profesinė notaro veikla remiasi viešuoju teisiniu įpareigojimu ir profesine pareiga, svarbūs yra kontrolę atliekantys vidaus ir išorės subjektai.

Apibendrinant galima teigti, kad notarų ir notariato veiklos priežiūros sistema – valstybės institucijų ir pareigūnų (*išorinis aspektas*) bei notarų savivaldos organų (*vidinis aspektas*), atliekančių kontrolę ir dalyvaujančių jos procese, visuma.

1.2 Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemos raida po 1992 metų notariato reformos

Iki 1992 m. gruodžio 1 d. Lietuvoje veikė valstybinis notariatas. Notarai buvo valstybės tarnautojai, gaunantys jos atlyginimą. Valstybė buvo atsakinga už notarų veiksmus ir galėjo taikyti tam tikros apimties (pagal darbo teisę) atgręžtinio reikalavimo teisę. Nesant asmeninės atsakomybės, nebuvo ir jos draudimo. Notarų veiklą kontroliavo jiems vadovaujančios TSRS Ministrų Taryba, Lietuvos TSR Ministrų Taryba, rajonų, miestų Darbo žmonių deputatų tarybų

---

³⁰ Черемных И. Г., *supra* note 22, p. 128.

³¹ *Ibid.*, p. 141.

³² Lastauskienė G., *supra* note 5, p. 573.

vykdomieji komitetai, TSRS Teisingumo ministerija ir Lietuvos TSR Teisingumo ministerija. Notarinis veiksmas arba atsisakymas jį atlikti buvo skundžiamas teisme. Atsižvelgiant į veiklos pobūdį, egzistavo tik išorinė notarų veiklos kontrolė.

Dabartinė notarų ir notariato veiklos priežiūros sistema susiformavo vystantis 1992 m. pasirinktam lotynų notariato modeliui. Todėl norint išsamiai aprašyti dabartinę minėtos priežiūros sistemą, svarbu atskleisti jos raidą iki šių dienų.

Lotynų notariato vertingumas grindžiamas savotišku valstybės ir visuomenės kompromisu. Tik juo yra užtikrinamos teisėsaugos funkcijos, įstatymų viršenybė ir juridinių piliečių veiksmų teisėtumas jų pačių sąskaita ir be valstybės sąnaudų³³.

Pirmiausia būtina pabrėžti, kad perėjimas prie efektyviai dirbančio notariato modelio – lotyniško, privataus (nebiudžetinio) – negali būti formalus ir nepabaigtas. Tai susiję su tuo, kad lotyniškojo notariato sistema numato notarų dalyvavimą civiliniuose veiksmuose ne kaip biurokratinių organų, bet kaip laisvosios profesijos atstovų, nešališkai ir nepriklausomai civilinių veiksmų dalyvių interesu vykdančių viešuosius įgaliojimus valstybės vardu³⁴. Laisvojo notariato funkcionavimas naudingas valstybei tuo, kad, be deleguojamų funkcijų ir su jomis susijusios rizikos notarui, sumažėja sąnaudos teisėsaugos institucijoms finansuoti. Tai svarbu tais atvejais, kai valstybei trūksta lėšų minėtoms institucijoms finansuoti³⁵.

1990 m. prasidėjusi notariato reforma, anot prof. dr. V. Pakalniškio, yra laikoma viena sėkmingiausių Lietuvoje. Kaip teigia profesorius, šios puikiai pavykusios teisinės reformos pasekmė yra perspektyvi ekonomikos raida: notarai juk vykdo ne tik teisinę veiklą – jie žengia į priekį plėtodami ir šalies verslumą. Sėkmingos notariato reformos priežastis yra ta, kad „notarai – gana kompaktiška teisininkų visuomenė Lietuvoje; notarai tikėjo reformos reikalingumu nepriklausomoje Lietuvoje; notaro vaidmuo ir veikla – tai puikus asmeninių ir visuomeninių interesų sutapties pavyzdys“, kad Vokietijos teisingumo ministras K. Kinkelis svariai prisidėjo prie Lietuvos notarų profesinio tobulinimo³⁶.

Svarbiausias šios reformos teisės aktas – 1992 m. gruodžio 1 d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos notariato įstatymas. Jis su kai kurių nuostatų pakeitimais ir papildymais galioja ir šiuo metu. Šio įstatymo paskirtis – reformuoti valstybinį notariatą į laisvą, nepriklausomą, kontinentinės teisės tradicijų pagrindu sukurtą notariatą³⁷.

---

³³ Эриашвили Н. Д., Илюшина М. Н., ..., *supra* note 1, p. 26.

³⁴ Ярков В. В., Медведев И. Г., Трушников С. С., *supra* note 4, p. 94.

³⁵ Эриашвили Н. Д., Илюшина М. Н., ..., *supra* note 1, p. 26.

³⁶ Pakalniškis V. Kaip notarui adaptuotis šiame sudėtingame postmodernistiniame pasaulyje? // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 10.

³⁷ Šaltauskienė S., *supra* note 13, p. 33.

Nuo 1992 m. gruodžio 1 d.³⁸ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija paskirta vykdyti notarų veiklos priežiūrą. Ji atsakinga už notarinių veikslių teisėtumo tikrinimą, priemonių notarinei praktikai suvienodinti įgyvendinimą, notarinių veikslių statistikos analizavimą.

Notariniai veiksmai arba atsisakymas juos atlikti skundžiami teisme pagal notaro biuro vietą, o skundus dėl notaro veikslių, nesusijusių su notarinių veikslių atlikimu, nagrinėjo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija arba jos įgalioti Notarų rūmai.

Atkreiptinas dėmesys, kad notaras, pažeidęs įstatymų ar kitų norminių aktų reikalavimus, įstatymų nustatyta tvarka traukiamas atsakomybėn ir vienas iš notarų veiklos nutraukimo atvejų yra teismo nuosprendis, kuriuo uždraudžiama eiti notaro pareigas.

Kaip pažymi prof. V. Mikelėnas, šis notariato įstatymas dviprasmiškai apibrėžė notaro teisinę padėtį. Viena vertus, notaras buvo pripažintas tarsi privačiu asmeniu, veikiančiu savarankiškai. Kita vertus, šio Įstatymo 2 str. 2 d. dalis teigė, jog notaras veikia valstybės vardu. Tai reiškė, kad notarui valstybė delegavo dalį savo funkcijų. Notaras, veikdamas valstybės vardu, buvo jos atstovas, t. y. jos pareigūnas, ir už notaro neteisėtais veiksmais padarytą žalą turėjo atsakyti valstybė. Tačiau Įstatymo 16 str. nustatė, kad notaras, pažeidęs įstatymą ar kitų norminių aktų reikalavimus, traukiamas atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka. Tad už padarytą žalą jis turėjo atsakyti pats, o ne valstybė. Išvadą patvirtina ir Įstatymo 10 str. 5 p., kuriame numatytas notarų civilinės atsakomybės draudimas³⁹.

Notarų rūmai, kaip savivaldos organas, be kitų priskirtų funkcijų dar kontroliavo notarus, kad šie sąžiningai atliktų savo pareigas. Notarų rūmų valdymo organas – Notarų rūmų prezidiumas.

Taigi pirmąją notarų veiklos priežiūros sistemą, reformavus Lietuvos notariatą, sudarė išorės subjektai – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija bei teismai ir vidaus subjektas – Notarų rūmai.

1994 m. rugsėjo 22 d. įsigaliojo minėto įstatymo redakcija⁴⁰ – notarų veiklos priežiūros srityje atsiranda Garbės teismas prie Lietuvos Respublikos notarų rūmų ir atestacinė komisija. Tiesiogiai interpretuojant minėtoje įstatymo redakcijoje atsiradusių subjektų pavadinimus galima teigti, kad Garbės teismas veikė prie Notarų rūmų, o atestacinė komisija buvo vienas iš Notarų rūmų organų. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad minėtą teismą sudarė notari, šis subjektas nepaisant pavadinimo, priskirtinas Notarų rūmų organizacinei struktūrai.

---

³⁸ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992-10-10, Nr. 28-810.

³⁹ Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995. P. 402–403.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1994-09-22, Nr. I-2882.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministras arba Notarų rūmų prezidiumas galėjo iškelti notarui drausmės bylą ir perduoti ją nagrinėti Garbės teismui prie Lietuvos Respublikos notarų rūmų. Notarų kvalifikacija ir tinkamumas pareigoms buvo tikrinamas atestuojant. Kiekvieno iš šių subjektų sprendimas, be kitų Notariato įstatyme nurodytų atvejų, galėjo būti notaro įgaliojimų nutraukimo pagrindu.

Šioje įstatymo redakcijoje įtvirtinama, kad notaras, atlikdamas notariato įstatyme numatytas funkcijas, pažeidęs įstatymų bei kitų norminių aktų reikalavimus, atsako įstatymų nustatyta tvarka kaip valstybės pareigūnas. Atkreiptinas dėmesys, kad valstybės „įgaliotiniu yra notaras, o ne notaro biuras (notaro biuras – ne valstybės institucija), ir žalą, padarytą neteisėtais notaro veiksmais, turi atlyginti valstybė, nes būtent ji yra tas subjektas, kurio pavedimą vykdo notaras. Šie samprotavimai turėtų prasmę tik tada, jeigu valstybė atlyginusi notaro padarytą žalą, pasinaudotų regreso tvarka ir išieškotų iš notaro išmokėtą žalos atlyginimą⁴¹“. Toks variantas, kai žalą atlygina valstybė, būdingas tik valstybiniam notariatui. Lotynų notariato sistemoje veikiančiam notarui taikoma visiška atsakomybė už savo ir savo darbuotojų veiksmus. O įstatyme, atsakomybės atveju notarą prilyginant valstybės pareigūnui, pabrėžiama griežtos atsakomybės, kuri taikoma be kaltės, forma.

Įsigaliojus 1994 m. rugsėjo 22d. Notariato įstatymo redakcijai išorinės notarų kontrolės subjektai (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir teismai, nagrinėjantys skundus dėl notarinių veikslių ar atsisakymų juos atlikti) nepakito. Tačiau, vidinę notarų kontrolę atliekančiuose Notarų rūmuose, be jau veikiančio Prezidiumo, užtikrinančio, kad notarai tinkamai vykdytų pavestas funkcijas, atsirado atestacinė komisija ir Garbės teismas prie Lietuvos Respublikos notarų rūmų.

Vadovaudamasis Lietuvos notarų rūmų statuto 33 str., Prezidiumas turi teisę sudaryti komisijas, kurios dirba pagal jo patvirtintus nuostatus. Tokiu būdu buvo įsteigta Notarų rūmų prezidiumo komisija personalo klausimais (dabar Notarų profesinės etikos komisija). 1997 m. liepos 11 d. Notarų rūmų prezidiumo posėdyje patvirtinti komisijos nuostatai⁴². Pagal juos komisija nagrinėja šiuos dalykus: klausimus dėl fizinių ir juridinių asmenų skundų, pareiškimų, pasiūlymų ir informacijų dėl notarinių veikslių atlikimo; svarsto klausimus, susijusius su naujų notarų ir kandidatų į notarus (asesorių) reikalingumu, jų priėmimu į darbą ir teikiamus pasiūlymus dėl jų priėmimo. Plačiau šios komisijos darbas aprašomas šiuo metu esančios notarų veiklos priežiūros organų sistemoje.

Galime pastebėti, kad atsakingas notarų požiūris į savo profesijos kontrolę lėmė vidinės kontrolės plėtrą. 1997 m. liepos 11 d. įsteigus Notarų rūmų prezidiumo komisiją personalo

---

⁴¹ Mikelėnas V., *supra* note 39, p. 403.

⁴² Notarų rūmų prezidiumo posėdžio 1997-07-11 protokolas Nr. 4 „Komisijos personalo klausimais nuostatai“.

klausimais, notarų veiklos priežiūros sistemą sudarė šie subjektai: išorinės notarų kontrolės subjektai – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir teismai, vidinės kontrolės subjektai – Notarų rūmų prezidiumas, atestacinė komisija, Garbės teismas prie Lietuvos Respublikos notarų rūmų ir Notarų rūmų prezidiumo komisija personalo klausimais (dabar Notarų profesinės etikos komisija).

Siekiant efektyvesnės notarų veiklos kontrolės, plėtėsi subjektų, vykdančių notarų veiklos kontrolę, ratas. Nuo 1998 m. liepos 1 d. notarų veiklos priežiūros sistemoje atsirado ir iki 2002 m. kovo 27 d. veikė apygardų teismų pirmininkai. Įstatyme⁴³ įtvirtinta, kad notarų ir jų savivaldos institucijų veiklą prižiūri apygardų teismų pirmininkai bei kiti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys. Notarinių veiksmų teisėtumą, išskyrus atvejus dėl notarinių veiksmų arba atsisakymo juos atlikti apskundimo, tikrino ne Teisingumo ministerija, o apygardų teismų pirmininkai, kurie tai darė tiesiogiai arba per savo paskirtus teisėjus. Kaip teigia S. Šaltauskienė ir V. Nekrošius, tokia tarnybinė priežiūra neturi būti susijusi su notarinio veiksmo esme. Taigi notarinių veiksmų teisėtumo kontrolė perduota teisminei administracijai, bet ne teismui, todėl ji nėra teisingumo vykdymas. Šiuo atveju apygardos teismo pirmininkas vykdo tik Teisingumo ministerijos pavedimą ir tik jai privalo pranešti apie tikrinimo rezultatus. Gavusi išvadą Teisingumo ministerija gali palikti skundą nenagrinėtą, skirti atlikti neeilinę notaro atestaciją arba kelti jam drausmės bylą⁴⁴.

1998 m. rugsėjo 8 d. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu „Dėl Notarų veiklos teisėtumo kontrolės taisyklių patvirtinimo“ Nr. 121 patvirtintose Notarų veiklos teisėtumo kontrolės taisyklėse numatyta, kad apygardos teismų pirmininkai atsako už savo teismo veiklos teritorijoje dirbančių notarų veiklos teisėtumo kontrolę. Šios veiklos formos yra patikrinimas (tikrinamas visų notarinių veiksmų per tam tikrą laikotarpį teisėtumas) ir revizija (tikrinamas tam tikrų notarinių veiksmų teisėtumas). Atsižvelgdami į patikrinimo (revizijos) rezultatus pagal šių taisyklių 15 punktą teisingumo ministras arba Notarų rūmų prezidiumas turi teisę iškelti notarui drausmės bylą ir perduoti ją nagrinėti Notarų garbės teismui, kuris apibūdinamas 1998 m. liepos 1 d. Notariato įstatyme (plačiau aprašoma šiuo metu esančios notarų veiklos priežiūros organų sistemoje), Notarų rūmų prezidiumas taip pat turi teisę inicijuoti neeilinę atestaciją notarui⁴⁵.

Kalbant apie šią kontrolę pabrėžtini du dalykai:

---

⁴³ Lietuvos Respublikos notariato įstatymo pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios. 1998-05-27, Nr. 49-1329.

⁴⁴ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia. 2000, Nr. 3. P. 20.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1998-09-08 įsakymas Nr. 121 „Dėl Notarų veiklos teisėtumo kontrolės taisyklių patvirtinimo“.

- kontroliuodami notarų veiklos teisėtumą apygardos teismų pirmininkai nevykdo teisingumo ir veikia ne kaip bylą nagrinėjantis teismas, o kaip teisminės administracijos atstovai. Todėl iš esmės tai administracinė kontrolė;

- kontrolės pagrindas gali būti asmens skundas, tačiau ji atliekama ne asmens, o valstybės interesais⁴⁶.

Minėtu įstatymu⁴⁷ patikslinamas Garbės teismo prie Lietuvos Respublikos notarų rūmų pavadinimas. Nuo šio įstatymo įsigaliojimo iki dabar jį pakeičia Notarų garbės teismas, kuris nagrinėja profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas. Šiam teismui išnagrinėjus notaro drausmės bylą, viena iš galimų sankcijų yra siūlyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti notarą iš pareigų. Taigi notaro įgaliojimų pasibaigimas Notarų garbės teismo sprendimu gali būti paliekamas teisingumo ministro diskrecijai.

1998 m. liepos 1 d. – 2002 m. kovo 27 d. laikotarpiu notarų veiklos priežiūros sistemą sudarė: išorės subjektai – Teisingumo ministerija, teismai (notarinių veiksmų arba atsisakymo juos atlikti veiksmų apskundimas), apygardų teismų pirmininkai arba jų paskirti asmenys (notarinių veiksmų teisėtumo, notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos priežiūra), vidaus subjektai – Notarų rūmų prezidiumas, Notarų garbės teismas, atestavimo komisija ir Notarų profesinės etikos komisija.

Apygardų teismų pirmininkų, kaip notarų veiklos priežiūrą atliekančių subjektų, buvo atsisakyta.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarimuose^{48 49} ne kartą pažymėjo valdžių padalijimo principą (teisingumą vykdo tik teismai) ir pabrėžė teisėjų nepriklausomumą nuo kitų valdžių ar kitų asmenų. Konstatuota, kad „teisėjo pareigų nesuderinamumą su kitomis pareigomis ar kitu darbu lemia ypatinga teisėjo, taip pat teismo, kaip vienos iš valstybės valdžių, teisinė padėtis⁵⁰“. Be to, pagal Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendaciją⁵¹ siekiant, kad teisėjų krūvis nedidėtų, neteisminių procedūrų atlikimas turi būti pavestas kitiems asmenims. Taigi, atsižvelgiant į teisėjų nepriklausomumo, valdžios padalijimo principus ir siekiant sumažinti teisėjų krūvį, apygardų teismų pirmininkų notarų veiklos priežiūroje buvo atsisakyta.

---

⁴⁶ Kuconis P., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos. Vilnius: Justitia, 2001. P. 228.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1998-05-27, Nr.49-1329.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl teisėjų paskyrimo procedūros ir kitų Teismų įstatymo normų“ // Valstybės žinios, 1999-12-24, Nr. 109-3192.

⁴⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl teisėjų darbo apmokėjimo įstatymo normų“ // Valstybės žinios, 2001-07-18, Nr. 62-2276; atitaisyimas – 2001-10-10, Nr. 86.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija Nr. R (94) 12. „Dėl teisėjų nepriklausomumo, jų veiklos efektyvumo ir vaidmens“. 1994-10-13. 518-asis Ministrų pavaduotojų susirinkimas. // <http://www.lai.lt/lt/veikla/teises-aktai-0/tarptautiniai-dokumentai/rekomendacija-nr-r-8kgk.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

Tačiau kai kurie mokslininkai šiuo klausimu mano kitaip. V. Nekrošius teigia, kad „šios notarų veiklos kontrolės formos, kuri gana efektyviai veikia Vokietijoje, buvo atsisakyta motyvuojant tuo, kad teismai turi vykdyti teisingumą ir neužsiimti pašaline veikla. Vargu ar šis argumentas yra įtikinamas. Juk didėjant notarinio dokumento patikimumui, drauge būtų sumažintas ir teismų darbo krūvis bei taptų paprastesnis kai kurių bylų nagrinėjimas. Be to, konstitucinė nuostata, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai, vargu ar galėtų būti aiškinama, kaip teigianti, jog teismai Lietuvoje vykdo tik teisingumą. Juo labiau, kad ši veikla buvo pavesta vykdyti atitinkamų teismų pirmininkams kaip administracinės veiklos subjektams⁵²“.

Manytina, kad teismų pirmininkų, kaip administracinės veiklos subjektų, dalyvavimas atliekant notarų kontrolę užtikrintų jos patikimumą. Tačiau tai apsunkintų didelį krūvį turinčių teismų darbą ir, svarbiausia, nesiderintų su Pavyzdiniu notaro profesijos kontrolės valdžios modeliu, kurį yra parengusi Europos Sąjungos notariatų taryba.

Nuo 2002 m. kovo 27 d. notariato įstatymo 7 ir 7(1) straipsnių pakeitimo įstatymo įsigaliojimo notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys. Be to, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija įgyvendina priemones notarinei praktikai suvienodinti, analizuoja notarinių veiksmų ir notarų pajamų už atliktus notarinius veiksmus statistiką bei atlieka šiame straipsnyje numatytą notarų veiklos tarnybinę priežiūrą. Notarų veiklos tarnybinę priežiūrą atliekama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro nustatyta tvarka. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys kontroliuoja, kaip notariai laikosi notarų biurams ir notarų darbo laikui keliamų reikalavimų, organizuoja asmenų priėmimą, laikosi notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų pildymo taisyklių, parengia, tvarko, saugo ir naudoja savo veikloje sudarytus dokumentus.

Į notarų veiklos tarnybinę priežiūrą neįeina notarų atliekamų notarinių veiksmų teisėtumo priežiūra. Ją atlieka bendrosios kompetencijos teismai. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys, atlikdami notarų veiklos tarnybinę priežiūrą, turi teisę reikalauti iš notarų pasiaiškinti dėl pažeidimų ir trūkumų, susijusių su notaro profesine veikla⁵³.

Taigi galime matyti, kad keičiantis notarų kontrolės subjektams arba atsirandant naujiems, susiformavo dabartinė notarų ir notariato veiklos priežiūros sistema. Šios sistemos aprašymas pateikiamas kitame skyriuje.

---

⁵² Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 23.

⁵³ Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 7 ir 7(1) straipsnių pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2002-03-27, Nr. 31-1126.

1.3 Notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistema Lietuvoje

Notarų ir notariato veiklos priežiūros sistema – valstybės institucijų ir pareigūnų bei notarų savivaldos organų, atliekančių notarų ir notariato veiklos kontrolę, visuma.

Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemoje (priedas Nr. 1) dalyvauja valdžios institucijos – tarnybinę notaro veiklos organizavimo priežiūrą atliekanti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, teismai, kurie vykdo notarinių veiksmų ar atsisakymo juos atlikti teisėtumo kontrolę jiems priskirtos kompetencijos ribose, taip pat Notarų rūmų savivaldos organai (Notarų rūmų prezidiumas, Notarų garbės teismas, Notarų atestacijos komisija, Notarų profesinės etikos komisija), besirūpinantys profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų, kvalifikacijos atitikimo ir kitais, su veiklos priežiūra susijusiais, klausimais, konkrečiai priskirtais kiekvieno nurodyto organo kompetencijai.

Tarnybinės priežiūros sąvoka „apima visą notaro veiklą, išskyrus teismų atliekamą atliktų notarinių veiksmų ar atsisakymo juos atlikti teisėtumo kontrolę⁵⁴“. Taigi notarų veiklos kontrolę, išskyrus minėtą išimtį, vykdo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija kartu su notarų savivalda.

Atsižvelgiant į notaro veiklos viešą pobūdį, veiklos principus, nurodytos institucijos vykdo išorinę (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, teismai) ir vidinę (Notarų rūmai per savo organus ir institucijas) notarų profesinės veiklos kontrolę.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos ir notarų savivaldos organų atliekamai kontrolei būdingas drausminamasis pobūdis. B. I. Livšic nurodo, kad atliekant drausminamojo pobūdžio kontrolę turi būti laikomasi dviejų pagrindinių tikslų. Visų pirma, *perspėjamojo-profilaktinio*, atkreipiant notaro dėmesį į rastus neatitikimus veikloje tam, kad jis galėtų juos pašalinti ir imtis visų įmanomų priemonių pagerinti savo veiklą ateityje. Antra, *drausminančiojo*, skiriant notarui nuobaudą už nesąžiningumą atliekant notarinius veiksmus ir profesinių pareigų nesilaikymą, nes tai kenkia notaro profesijos reputacijai⁵⁵. Šiai nuomonei reikia pritarti, nes siekiant išpėti arba sudrausminti notarą, pirmiausia reikia įvertinti jo veiklos organizavimą ir įstatymų laikymąsi.

Notarų drausminimo atveju yra svarbus bet koks įstatymų, poįstatyminių aktų ar profesinių normų pažeidimas, taip pat bet koks faktas, prieštaraujantis moralės, garbės ir taktiškumo sąvokoms, net jeigu tai nesusiję su notaro profesinėmis pareigomis. Taigi notaro nusižengimas šiais atvejais vertintinas tiek teisiniu (formaliu), tiek moraliniu atžvilgiu.

---

⁵⁴ Nekrošius V. Notarai // Lietuvos teisinės institucijos. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2011. P. 627.

⁵⁵ Лившиц Б. И., *supra* note 2, p. 167.

Tačiau be siekimo sudrausminti notarą, atsižvelgiant į jo neteisėtus veiksmus, gali būti siekiama jį nubausti, taikant administracinės ar baudžiamosios teisės normas ir (arba) atlyginti neteisėtais notaro ar jo darbuotojo veiksmais padarytą žalą. Taigi notaro veiklos priežiūra yra sietina su administracinės, baudžiamosios bei civilinės teisės atsakomybe, kurią suinteresuoto asmens prašymu taiko teismai. Suinteresuotas asmuo gali būti ne tik notaro klientas, bet ir notarų veiklos priežiūros subjektai (Notarų rūmai, Teisingumo ministerija, Prokuratūra), kurie negali tiesiogiai pritaikyti minėtų atsakomybių nuostatų. Teismai taip pat vykdo notarinio veiksmo teisėtumo ar atsisakymo jį atlikti kontrolę. Todėl be netiesioginio drausminimo notarams gali būti taikoma administracinė, baudžiamoji ir civilinė atsakomybė, kuri įpareigoja juos laikytis ne tik profesinių, bet ir įstatymų nustatytų reikalavimų.

1.3.1 Vidinė notarų veiklos kontrolė

Vadovaudamasi notarų nepriklausomumo principu vidinę kontrolę atlieka notarų savivalda: notarų drausmės bylas nagrinėjantis Notarų garbės teismas, eilines ir neeilines atestacijas vykdomi Notarų atestacijos komisija ir, reikalaujant teisingumo ministrai, Notarų rūmų prezidiumui ar Notarų garbės teismui, Notarų rūmų prezidiumas. Notarų rūmų prezidiumo viena pagrindinių funkcijų yra užtikrinti tinkamą Notarų rūmų funkcijų atlikimą. Notarų profesinės etikos komisija veikia prie Notarų rūmų prezidiumo ir yra šiam organui patarantis, tačiau ne tiesiogiai notarų veiklos priežiūrą atliekantis subjektas.

Šiame poskyryje detaliai aptariami išvardyti subjektai ir jų vykdoma priežiūra.

1.3.1.1 Notarų garbės teismas

Notarų garbės teismas – Notarų rūmų organizacinės struktūros dalis, kurios funkcija yra nagrinėti notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas. Notarų garbės teismo veiklą reglamentuoja Notariato įstatymas⁵⁶, Notarų rūmų statutas⁵⁷, Notarų garbės (etikos) kodeksas⁵⁸, Notarų garbės teismo nuostatai⁵⁹.

Notarų garbės teismą sudaro penki nariai, iš kurių du renkami Notarų rūmų susirinkimo metu, du skiria Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, vieną – Lietuvos Aukščiausiojo

---

⁵⁶ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, *supra* note 38.

⁵⁷ Lietuvos notarų rūmų statutas, priimtas 1993-02-12 Notarų rūmų susirinkime. 2007-11-17 Notarų rūmų susirinkimo nutarimo redakcija.

⁵⁸ Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas, priimtas 1994-04-29 Notarų rūmų susirinkime.

⁵⁹ Notarų garbės teismo nuostatai, patvirtinti 2004-07-22 teisingumo ministro įsakymu Nr.1R-184. // Valstybės žinios. 2004-07-31 Nr.118-4413.

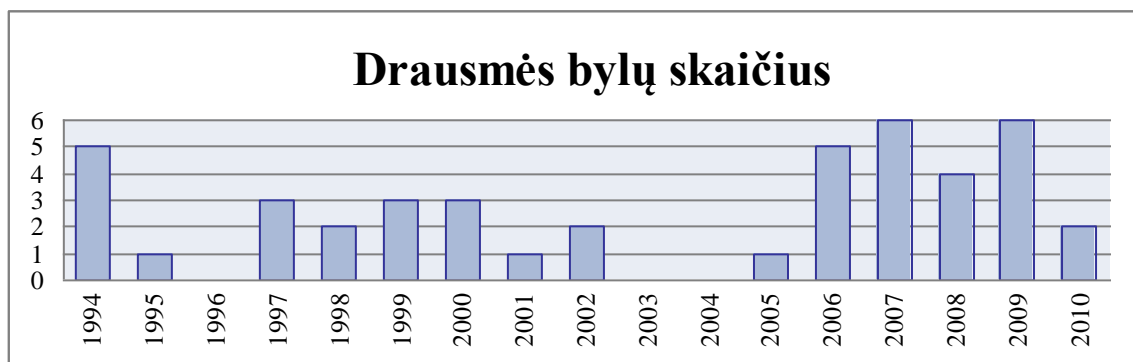
Teismo pirmininkas. Formuojant šį teismą didžiąją narių dalį sudaro ne notarų savivaldos, o išorės subjektų – vykdomosios ir teisminės valdžios – deleguojami notariai. Taigi valdžios institucijos, nors ir netiesiogiai, taip pat prisideda prie notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylų nagrinėjimo.

Notarų garbės teismas gali veikti, jeigu į jį išrinkta ar paskirta daugiau nei pusė narių. Be to, šio teismo posėdis laikomas teisėtu, jeigu jame dalyvauja ne mažiau kaip trys šio teismo nariai. Notarų garbės teismo sprendimai priimami posėdyje dalyvaujančių teismo narių balsų dauguma. Balsams pasiskirsčius po lygiai, lemiamas yra pirmininko balsas. Šiuo metu teismą sudaro 4 nariai, taigi teismo sudėtis atitinka teisės aktų reikalavimus.

Notarų garbės teismo įgaliojimai trunka trejus metus. Tačiau šio teismo narių įgaliojimai Notarų rūmų prezidiumo nutarimu gali būti sustabdomi sustabdžius jų, kaip notarų, įgaliojimus arba pradėjus jų procesą Notarų garbės teisme. Notarų garbės teismo nariai nepasibaigus kadencijai gali būti nušalinti nuo pareigų pusės Notarų rūmų susirinkime dalyvaujančių narių balsų dauguma netinkamai atliekant savo pareigas ir (arba) pažeidus Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso reikalavimus. Analogiškų nuostatų dėl įgaliojimų sustabdymo ir nušalinimo taikymas Notarų rūmų prezidentui, viceprezidentui, prezidiumo nariui, revizijos komisijos nariui patvirtina, kad Notarų garbės teismas užima svarbią ir atsakingą poziciją notarų savivaldoje. Be to, jei Notarų garbės teismo narys yra notaro, kuriam iškelta drausmės byla, sutuoktinis, artimas giminaitis ar asmuo, susijęs svainystės ar kitais ryšiais, galinčiais kelti abejonių dėl nešališkumo, jis privalo nusišalinti nuo drausmės bylos nagrinėjimo. Nenusišalinęs nuo drausmės bylos nagrinėjimo Notarų garbės teismo narys gali būti nušalintas Notarų garbės teismo narių sprendimu.

Siekiant išnagrinėti drausmės bylų nagrinėjimą (Priedas Nr. 2), galima išskirti šiuos etapus: bylos iškėlimas, nagrinėjimas, sprendimo priėmimas, sprendimo apskundimas.

Iškėlimas. Notaro profesijai keliami vieni aukščiausių atidumo, rūpestingumo ir profesionalumo reikalavimų, todėl suprantama, kad yra vykdoma griežta profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų kontrolė, kuri gali būti inicijuojama tiek pačių notarų savivaldos organų, tiek valstybės vykdomosios valdžios atstovų lygmeniu. Už Lietuvos Respublikos notariato įstatymo, teisingumo ministro patvirtintų teisės aktų, susijusių su notarų veikla, ir Notarų garbės (etikos) kodekso pažeidimus drausmės bylą notarui turi teisę iškelti teisingumo ministras, priimdamas įsakymą, arba Notarų rūmų prezidiumas, priimdamas nutarimą.

1 pav. 1994–2010 m. Notarų garbės teismo išnagrinėtos drausmės bylos⁶⁰

1994–2010 m. Notarų garbės teismas iš viso išnagrinėjo 45 drausmės bylas. 33 drausmės bylos buvo iškeltos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro iniciatyva, 12 drausmės bylų iškėlė Lietuvos notarų rūmų prezidiumas⁶¹.

Iš pateiktų duomenų matyti, kad drausmės bylos dažniausiai keliamos Lietuvos Respublikos teisingumo ministro iniciatyva. Aktyvus išorės subjekto dalyvavimas notarų veiklos priežiūroje verčia manyti, kad notarų veiklos kokybė svarbi ne tik patiems notarams, bet ir valstybės, kuri deleguoja dalį savo funkcijų notarams, institucijoms. Tačiau vykdomoji valdžia dažniausiai formuojama politiniu pagrindu, todėl tikėtina, kad politinės struktūros turėdamos tam tikrų interesų gali suaktyvėti ir veikdamos per savo paskirtą teisingumo ministrą gali piktnaudžiauti drausminimo institutu. Tokiu būdu vykdant politinius sumanymus būtų pažeidžiamas notarų nepriklausomumo principas. Todėl yra svarbi paties ministro moralė, įsitikinimai ir tinkamas savo atliekamų funkcijų suvokimas.

Drausmės bylos gali būti keliamos ne vienu pagrindu. Pavyzdžiui, notaras netikrindamas sandorį sudarančio atstovo įgaliojimų bei valstybės registrų centriniuose duomenų bankuose esančių duomenų, neužtikrino, kad civiliniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų⁶². Kitu atveju notarė pažeidė Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymo nuostatas, kai neteisėtai suformavo Nekilnojamojo turto registro centrinio duomenų banko išrašą, jį atspausdino ir pateikė nekilnojamojo turto agentūros advokatui. Pasinaudojusi savo padėtimi ir duomenis panaudojusi ne notaro funkcijoms atlikti bei neteisėtai juos perdavusi tretiesiems asmenims notarė pažeidė Lietuvos notariato įstatymą bei Notarų garbės kodeksą⁶³.

⁶⁰ Venclovienė S. Notarų profesinės veiklos etika // Notariatas. 2011, Nr. 11/2011. P. 36.

⁶¹ *Ibid.*, p. 36.

⁶² Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2008-06-06 Iškelta drausmės byla Širvintų rajono notarui // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/497>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.

⁶³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2008-03-03 Alytaus notarei iškelta drausmės byla // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/304>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.

Notarui drausmės byla gali būti iškeliamą ne vėliau kaip per tris mėnesius nuo pažeidimo ar nusižengimo paaiškėjimo dienos, neįskaitant patikrinimo (revizijos) trukmės laiko, kai notaras negalėjo eiti savo pareigų (atostogų metu, dėl ligos ar kitų priežasčių), o nutraukus baudžiamąją bylą – per vieną mėnesį nuo tos dienos, kai institucija, turinti teisę iškelti notarui drausmės bylą, gavo nutarimą nutraukti bylą. Tačiau byla notarui negali būti keliamą, jeigu nuo pažeidimo ar nusižengimo padarymo dienos praėjo daugiau kaip vieneri metai.

Minėti teisingumo ministro arba Notarų rūmų prezidiumo dokumentai su visais reikiamaiais priedais per penkias darbo dienas turi būti perduoti Notarų garbės teismui.

Nagrinėjimas. Gautą teisingumo ministro įsakymą ar Notarų rūmų prezidiumo nutarimą dėl drausmės bylos iškėlimo notarui ir pridėtus dokumentus ar jų kopijas Notarų garbės teismo sekretorius, kuris nėra Garbės teismo narys, užregistruoja Drausmės bylų registracijos žurnale ir perduoda Notarų garbės teismo pirmininkui.

Notarų garbės teismo pirmininkas, gavęs iškeltą notarui drausmės bylą, praneša Garbės teismo nariams apie paruošiamojo posėdžio datą, laiką ir vietą. Paruošiamasis Garbės teismo posėdis turi įvykti ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo drausmės bylos gavimo (užregistravimo) dienos. Paruošiamajame posėdyje garbės teismo nariai susipažįsta su drausmės byla, taip pat priimamas nutarimas dėl Garbės teismo posėdžio, kuriame bus nagrinėjama drausmės byla, datos, laiko ir vietos, dėl papildomų įrodymų, dokumentų, duomenų surinkimo ar kitų asmenų kvietimo dalyvauti posėdyje, jei tai yra reikalinga, siekiant teisingai ir objektyviai išnagrinėti drausmės bylą.

Notarų garbės teismo posėdyje, kuriame nagrinėjama drausmės byla, dalyvauja patrauktasis drausminėn atsakomybėn notaras ir drausmės bylą iškėlusios institucijos įgaliotasis atstovas. Notarų garbės teismo posėdžiuose turi teisę dalyvauti Notarų rūmų atstovai, o teismui nutarus, į posėdį gali būti kviečiami ir kiti asmenys, kurie gali pateikti paaiškinimus ar duomenis, reikalingus nagrinėjant drausmės bylą.

Drausmės byla Notarų garbės teisme turi būti išnagrinėta per vieną mėnesį nuo bylos iškėlimo dienos.

Sprendimo priėmimas. Posėdyje išklauses notarą, kuriam iškelta drausmės byla, ir kitus dalyvaujančius asmenis, Garbės teismas sprendimą priima uždarame pasitarime. Pasitarime dalyvauja tik Garbės teismo nariai.

Notarų garbės teismas, išnagrinėjęs notaro drausmės bylą, gali ją išteisinti, pasitenkinti drausmės bylos svarstymu, nutraukti drausmės bylą, jei praleistas šios bylos iškėlimo terminas, įpareigoti viešai atsiprašyti nukentėjusiojo arba notaro biuro kolektyvo, pareikšti jam pastabą, papeikimą arba griežtą papeikimą, uždrausti profesinę veiklą iki trijų mėnesių, pasiūlyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti jį iš pareigų.

Teisingumo ministras turi teisę nepaisyti šio siūlymo, t. y. neatleisti notaro. Kitu atveju, pritarus minėtam siūlymui atleisti notarą iš pareigų, notaro įgaliojimai pasibaigia ir tai įforminama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu⁶⁴.

Notarų garbės teismo sprendimas priimamas ir paskelbiamas tą pačią dieną, kai buvo išnagrinėta drausmės byla. Pavyzdžiui, Notarų garbės teismas savo praktikoje yra paskyręs griežtą papeikimą, kuomet Teisingumo ministerija buvo nustačiusi, kad notaras privalėjo išlaikyti jo pareigoms deramą orumą. Notaras nepagrįstai skųsdamas pareiškėją aukščiausioms teisės saugos institucijoms taip pat neteisėtai naudojo notaro blanką. Konstatuota, kad tokiu elgesiu jis pažeidė Notariato įstatymo, Notarų garbės (etikos) kodekso normas ir pažemino notaro vardą bei Lietuvos notariato autoritetą⁶⁵.

Sprendimo apskundimas. Notarų garbės teismo sprendimas per 14 dienų nuo įteikimo notarui gali būti skundžiamas apygardos teismui. Minėtinas atvejis, kai notaras įkliuvo policijai neblaivus prie vairo ir jam buvo nustatytas sunkus 2,82 promilių girtumas. Atsižvelgdamas į šį incidentą teisingumo ministras sustabdė notaro įgaliojimus, o Notarų garbės teismas ėmėsi nagrinėti Notarų rūmų prezidiumo iškeltą drausmės bylą. Šis teismas nusprendė teisingumo ministrui siūlyti atleisti notarą iš užimamų pareigų, tačiau sprendimui dar neįsiteisėjus notaras jį apskundė⁶⁶. Teismas iki šiol nėra panaikinęs nei vieno Notarų garbės teismo sprendimo (iki 2012-05-11). Tai tik patvirtina, kad Notarų garbės teismas tinkamai atlieka jam priskirtas funkcijas⁶⁷.

1.3.1.2 Notarų atestacijos komisija

Notaras užima ypatingą vietą tarp kitų teisės profesijų atstovų, kurie taip pat turi teisinį universitetinį išsilavinimą ir profesionaliai užsiima teisės darbu⁶⁸. Notariato funkcijas sąlygiškai galima būtų skirstyti į šias grupes: prevencinės, teisės taikymo, teisės saugos, mokesčių ir registracijos (NETSVEP) funkcijos⁶⁹. Taip pat atliekama ir faktų registravimo funkcija įgaliojimų, testamentų, hipotekos, vedybų sutarčių ir juridinių asmenų registruose.

---

⁶⁴ S. Šaltauskienė, *supra* note 11.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2006-12-07 Netinkamai dirbusiam Kelmės notarui – griežtas papeikimas // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1073>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.

⁶⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2009-11-10 Neleis notarui išvengti atsakomybės // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1439>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.

⁶⁷ Stračkaitis M. Kaip tinkamai reguliuoti notaro profesinę veiklą? // MRU TF Alumni metinė konferencija „Teisinių profesijų – advokatūros, notariato bei antstolių profesinės veiklos reguliavimas“. 2012-05-11. Vilnius, Mykolo Romerio universitetas. 2012.

⁶⁸ Šaltauskienė S., *supra* note 13, p. 31.

⁶⁹ *Ibid.*, p. 32.

Dėl notarinės veiklos specifiškumo šios profesijos atstovų kvalifikacijai yra keliami vieni aukščiausių reikalavimų ne tik notaro kvalifikacinio egzamino, bet ir visos profesinės praktikos metu. Notariato įstatymo 4 str. teigiama: „notaras privalo nuolat kelti savo kvalifikaciją. Notarų kvalifikacijos kėlimą organizuoja Notarų rūmai, o koordinuoja Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. Notarų kvalifikacijos kėlimo nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras Notarų rūmų prezidiumo teikimu“. Taigi notarų savivalda bendradarbiaudama su vykdomąja valdžia nustato notarų kvalifikacijos kėlimo tvarką.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra konstatavęs, kad atestacijos paskirtis – įvertinti darbuotojų kvalifikaciją, sugebėjimus, profesinę veiklą ir asmenines savybes. Konkretiems tikslams skiriama atestacija gali būti naudojama tik šiems tikslams pasiekti ir negali būti panaudota kitiems tikslams. Atestacija iš esmės negali būti sutapatinama su drausminių nuobaudų skyrimo procedūra⁷⁰.

Užsienio valstybės atestacijos nepriskiria kontrolės sistemai, tačiau atsižvelgiant į tai, kad atestavimo rezultatas gali lemti nuobaudos skyrimą notarui arba atestavimo procedūrą gali inicijuoti notarų veiklos priežiūrą atliekantys subjektai, Notarų atestacijos komisija laikytina notarų kontrolės veikloje dalyvaujančiu subjektu.

Notarų atestacijos komisija – viena iš Notarų rūmų komisijų, kurios funkcijos yra tikrinti notarų kvalifikaciją ir tinkamumą pareigoms, skatinti notarus kelti savo kvalifikaciją bei sąžiningai atlikti notaro pareigas. Ši komisija vadovaujasi Notarų atestavimo nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos teisingumo ministro Notarų rūmų prezidiumo teikimu⁷¹. Prof. E. Kūris atkreipia dėmesį, kad Notarų kvalifikacijos kėlimo nuostatai ir Notarų atestavimo nuostatai „nėra paskelbti nei „Valstybės žiniuose“, nei Seimo internetinėje duomenų bazėje (tai nebūtų oficialus paskelbimas) – ten paskelbta tik jų viena pataisa. Kas jau kas, o Teisingumo ministerija turbūt žino, kad pagal Konstituciją galioja tik paskelbti teisės aktai⁷²“. Tačiau minėtina, kad *de facto* yra taikomi tiek vieni, tiek kiti paminėti nuostatai.

Notarai yra laisvosios profesijos atstovai ir vienas pagrindinių jų veiklos principų yra nepriklausomumas. Be to, atitikimas (ar neatitikimas) kvalifikaciniams reikalavimams yra vertintinas profesiniu aspektu. Todėl joks kitas specialistas, kad ir aukščiausios kategorijos ekspertas, jau nekalbant apie valdžios pareigūnus ar jų skiriamus asmenis, negali geriau įvertinti notaro profesinio tinkamumo pareigoms nei to pačios srities profesionalas, užsiimantis nuolatine šios srities praktika, kvalifikacijos kėlimu ir sąžiningu notaro pareigų atlikimu. Kad įvertinimas

---

⁷⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje A. R. Jankūnas v. Kauno technologijos universitetas. Nr. 3K-3-1363/2001 m.

⁷¹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. 122 „Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo“.

⁷² Kūris E. Lietuvos teisinės institucijos. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2011. P. 650.

būtų objektyvus, Notarų rūmų prezidiumas į Atestacijos komisiją skiria 5 narius iš skirtingų apygardų. Šios komisijos, kaip ir Notarų garbės teismo, įgaliojimai trunka trejus metus. Atkreiptinas dėmesys, kad Notarų atestacijos komisijos nariu negali būti Notarų garbės teismo narys, nes Notarų garbės teismas yra vienas iš subjektų, kuris gali kreiptis į Notarų atestacijos komisiją, be to, kaip jau minėta, pati atestacija savo esme negali būti sutapatinama su drausminių nuobaudų skyrimo procedūra.

Notarų atestavimo nuostatai taip pat įtvirtina dvi atestacijos rūšis – eilinę ir neeilinę.

- Eilinė notarų atestacija vykdoma praėjus vieneriems metams nuo notaro darbo pradžios, o vėliau – periodiškai, ne rečiau kaip kas penkeri metai. Notarė (ar notaras), grįžusi iš vaiko priežiūros atostogų, atestuojama ne anksčiau kaip po vienerių darbo metų.

- Neeilinė notarų atestacija vykdoma esant pagrįstam suinteresuoto asmens skundai, taip pat teismo sprendimui, kuriuo atliktas notarinis veiksmas pripažįstamas neteisėtu, kitiems pagrindams, kurie leidžia abejoti notaro atliktų notarinių veiksmų teisėtumu. Neeilinė atestacija vykdoma pareikalavus teisingumo ministrui, Notarų rūmų prezidiumui, Notarų garbės teismui.

Pagal notarų atestavimo vykdymo ir organizavimo tvarką⁷³, siekdama įvertinti notaro kvalifikaciją ir tinkamumą pareigoms, komisija turi teisę pasinaudoti atestuojamų notarų kvalifikacijos ir tinkamumo eiti pareigas vertinimo pavyzdiniais kriterijais⁷⁴, kurie pagal atitinkamą lygį yra vertinami balais. Tačiau Notarų atestacijos komisija turi teisę priimti nutarimą nesivadovaudama atestuojamų notarų kvalifikacijos ir tinkamumo eiti pareigas pavyzdiniais kriterijais.

Ši komisija uždarame posėdyje priima vieną iš šių nutarimų:

- tinka eiti notaro pareigas;
- tinka eiti notaro pareigas su sąlyga, jeigu pašalins Notarų atestacijos komisijos nurodytus darbo ir profesinės etikos trūkumus;
- netinka eiti notaro pareigų.

---

⁷³ Notarų atestavimo vykdymo ir organizavimo tvarka 2007 m. spalio 22 d. patvirtinta Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimu Nr. 22.

⁷⁴ Atestuojamų notarų kvalifikacijos ir tinkamumo eiti pareigas vertinimo pavyzdiniai kriterijai: notaro veiklą reglamentuojančių teisės aktų išmanymas, gebėjimas panaudoti turimas teises žinias vykdant notaro veiklą, gebėjimas tobulėti, Notariato įstatymo, teisingumo ministro patvirtintų teisės aktų, Notarų rūmų prezidiumo nutarimų, susijusių su notaro veikla laikymasis, notarų garbės (etikos) kodekso laikymasis, notaro biuro patalpų, įrangos, darbuotojų skaičiaus atitikimas reikalavimams, archyvo tvarkymas, saugojimas ir naudojimas, notaro mokėjimai Notarų rūmams ir sudarytos sutartys su valstybės registrais. Žr., Notarų atestavimo vykdymo ir organizavimo tvarka 2007 m. spalio 22 d. patvirtinta Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimu Nr. 22. Priedas Nr. 1.

2 pav. Notarų atestacijos komisijos nutarimas. Skundimo eilė

Notarų atestacijos komisijos nutarimai nėra galutiniai. Jie gali būti skundžiami (2 pav.). Notarų rūmų prezidiumui per dešimt darbo dienų nuo Notarų atestacijos komisijos nutarimo paskelbimo dienos. Notarų rūmų prezidiumo nutarimai dėl notarų atestavimo skundžiami teisingumo ministrui per penkias darbo dienas nuo jų priėmimo dienos. Teisingumo ministro sprendimas dėl Notarų atestacijos komisijos nutarimo skundžiamas teismui įstatymų nustatyta tvarka. Ši seka parodo visapusišką situacijos ištyrimą ir garantuoja atestacijos objektyvumą. Pavyzdžiui, notarės neeilinės atestacijos procedūra buvo inicijuota atskleidus pažeidimus, susijusius su mokesčių mokėjimu ir pajamų deklaravimu, biuro finansų apskaita ir finansų apskaitos dokumentų tvarkymu. Notarų atestacijos komisija 2007 m. kovo 19 d. nutarė, kad notarė yra netinkama tokioms pareigoms eiti ir pasiūlė teisingumo ministrui panaikinti jos įgaliojimus. Notarų rūmų prezidiumas 2007 m. balandžio 4 d. priėmė nutarimą, kuriuo patvirtino Notarų atestacinės komisijos sprendimą siūlyti panaikinti šios notarės įgaliojimus. Teisingumo ministras pasirašė įsakymą, kuriuo panaikino notarės įgaliojimus. Vadovaujantis šiuo įsakymu, notarė iš savo pareigų turėjo būti atleista 2007 m. gegužės 2 d.⁷⁵ Notarė kreipėsi į teismą ir pateikė reikalavimus dėl minėtų sprendimų ir su jais susijusių pasekmių panaikinimo. 2010 m. sausio 25 d. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas apeliacine tvarka išnagrinėjęs bylą priėmė nutartį notarės apeliacinį skundą atmesti⁷⁶. Pateikiama situacija iliustruoja Notarų atestacijos komisijos sprendimo skundimo eilę ir parodo, kad praktiškai gali būti įgyvendinami visi minėti skundimo etapai. Apeliacinio skundo atmetimas tik patvirtinta, kad visi skundimo procese dalyvaujantys subjektai (Notarų atestacijos komisija, Notarų rūmų prezidiumas ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministras) tinkamai atliko savo funkcijas šio proceso metu.

Notarų atestacijos komisijos sprendimas, kai pagal atestavimo rezultatus notaras netinka pareigoms eiti, yra pagrindas Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti notarą iš pareigų. Priešingai nei Notarų garbės teismo sprendimo atveju, kai ministras turi pasirinkimo laisvę, Notarų atestacijos komisijos sprendimas dėl notaro netinkamumo pareigoms yra

⁷⁵ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2007-04-19. Teisingumo ministras panaikino Varėnos notarės D. Kisielienės įgaliojimus // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/696>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.

⁷⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-01-25 nutartis administracinėje byloje D. K. V. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Lietuvos notarų rūmai Nr. A⁵⁵⁶-205/2010.

privalomas ir ministras privalo atleisti notarą, kai jis pagal atestavimo rezultatus netinka pareigoms eiti.

Notarų atestacijos komisijos nereikėtų painioti su Notaro kvalifikacinio egzamino komisija, kuri organizuoja kvalifikacinį egzaminą asmenims, siekiantiems tapti notarais⁷⁷. Notaro kvalifikacinio egzamino komisija savo funkcijas atlieka iki asmens skyrimo notaru, todėl nėra priskirtina notarų veiklos priežiūros organų sistemai Lietuvoje. Tačiau rusų mokslininkų nuomone, ši komisija, tikrindama pirminius (iki notarinės veiklos pradžios) būsimų notarų kvalifikacijos duomenis, atlieka išankstinę (prevencinę) kontrolę.

1.3.1.3 Notarų rūmų prezidiumas

Notarų rūmų prezidiumo, kaip notarų veiklos priežiūros sistemos organo, reikšmė visų pirma pasireiškia tuo, kad tai yra Notarų rūmų valdymo organas, renkamas Notarų rūmų susirinkimo metu. Pati pozicija Notarų rūmų sistemoje suponuoja vieną pagrindinių funkcijų – užtikrinti tinkamą Notarų rūmų funkcijų atlikimą, o tai gali būti atliekama įvairiais, dažniausiai netiesioginiais, kontrolės būdais, kurie yra įtvirtinti Lietuvos Respublikos notariato įstatyme, Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekse, Lietuvos notarų rūmų statute, Notarų rūmų prezidiumo darbo reglamente ir bendradarbiaujant su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija.

Lietuvos Respublikos notariato įstatyme⁷⁸ nurodoma, kad notarų kvalifikacijos kėlimo, atestavimo nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras Notarų rūmų prezidiumo teikimu. Kalbant apie Notarų rūmų ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos santykius pažymėtina, kad Notariato įstatyme numatytus norminius teisės aktus Lietuvos Respublikos teisingumo ministras tvirtina atsižvelgdamas į Notarų rūmų prezidiumo nuomonę, į ją atsižvelgiama ir kitais atvejais: kai Lietuvos Respublikos teisingumo ministras savo iniciatyva turi teisę paskirti notaro atstovą, notarui, negalint eiti savo pareigų ir pačiam neprašant skirti jam atstovą, arba tuo atveju, kai notaras ne konkurso tvarka perkeliamas iš vienos savivaldybės į kitą.

Notarų rūmų prezidiumas, kaip ir Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, turi teisę iškelti notarui drausmės bylą. Kaip jau minėta, 1994–2010 m. prezidiumo iniciatyva buvo iškelta 12 iš 45 drausmės bylų notarams.

---

⁷⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 1R-225 „Dėl teisingumo ministro 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1R-482 „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁷⁸ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992-10-10, Nr. I-2882.

Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas⁷⁹ taip pat savotiškai suteikia galių Notarų rūmų prezidiumui kontroliuoti notarus. Tai patvirtina nuostata, kad notaras, kuriam Notarų rūmų prezidiumas pavedė tam tikrą funkciją ar užduotį, privalo atlikti jam pavestas pareigas panaudodamas visas savo žinias, sugebėjimus bei patirtį. Jei Notarų atestacijos komisija atestacijos metu nustato, kad notaras pažeidė Notarų garbės (etikos) kodekso nuostatus, ji privalo apie tai informuoti Notarų rūmų prezidiumą, kuris tokiu atveju turi teisę iškelti notarui drausmės bylą.

Lietuvos notarų rūmų statute⁸⁰ ir Notarų rūmų prezidiumo darbo reglamente⁸¹ išsamiai įvardijamos Notarų rūmų prezidiumo funkcijos ir kiti ypatumai. Prezidiumas, kurį sudaro prezidentas, viceprezidentas ir 6 nariai, kurių kiekvienas yra renkamas atitinkamų apygardų notarų susirinkimuose (išskyrus Vilniaus apygardą, kurios susirinkimas išrenka du kandidatus į prezidiumo narius), atlieka šias veiklas: užtikrina tinkamą Notarų rūmų funkcijų atlikimą, užtikrina Notarų rūmų susirinkimo nutarimų vykdymą, išklauso Notarų rūmų komisijų ataskaitas apie jų atliktą darbą. Prezidiumo nariai (atitinkamai pagal apygardas) surašo notarų, kurie atestuojami praėjus vieneriems metams nuo notaro darbo pradžios, veiklos išvadas.

Suprantama, kad siekiant objektyvumo Notarų rūmų prezidiumo nariai tuo pačiu metu negali būti Notarų garbės teismo, Revizijos komisijos ar kitų Prezidiumo sudaromų komisijų nariais. Notarų rūmų organizacinėje struktūroje Prezidiumas, kaip struktūrinis padalinys, yra lygiaverčio lygmens, be to, Prezidiumas, kaip valdymo organas, gali kreiptis į kitą padalinį, pavyzdžiui, kelti drausmės bylą Notarų garbės teisme. Situacija, kai Prezidiumas, kuris kelia notarui drausmės bylą, ir Notarų garbės teismo narys yra tas pats asmuo, kelia abejonių ne tik dėl sprendimo šališkumo, bet ir verčia abejoti visa notarų savivalda. Todėl griežtas kompetencijų atskyrimas užtikrina konstruktyvų darbą Notarų rūmų organizacinėje struktūroje.

Notarų rūmų prezidiumo nutarimus gali panaikinti Notarų rūmų susirinkimas arba pats Prezidiumas, jeigu šie nutarimai nepakeitė trečiųjų asmenų teisių ir pareigų, išskyrus atvejus, kai trečiasis asmuo su tuo sutinka.

Kadangi Prezidiumas yra Notarų rūmų valdymo organas, suprantama, kad pats priimdamas nutarimus gali juos ir panaikinti. Tačiau kodėl Notarų rūmų susirinkimas gali naikinti Prezidiumo nutarimą? Tai reikėtų aiškinti tuo, kad Notarų rūmų susirinkimas yra aukščiausias Notarų rūmų organas, kurio viena iš kompetencijų yra skirti (rinkti) Prezidiumą ir galimybė atšaukti jį. Todėl sudarydamas Prezidiumą ir vėliau, dėl atitinkamų priežasčių galėdamas panaikinti jo nutarimą, Notarų rūmų susirinkimas gali kontroliuoti jį.

---

⁷⁹ Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas, priimtas 1994-04-29 Notarų rūmų susirinkime.

⁸⁰ Lietuvos notarų rūmų statutas, *supra* note 57.

⁸¹ Notarų rūmų prezidiumo darbo reglamentas, patvirtintas 1997-06-07. Notarų rūmų prezidiumo nutarimu. 2008-04-18 nutarimo redakcija.

Matyti, kad Notarų rūmų prezidiumas tiesiogiai netaiko nuobaudų notarams, tačiau jo sprendimai lemia drausmės bylos iškėlimą arba notaro, atestuojamo praėjus vieneriems metams nuo jo darbo pradžios, atestacijos rezultatą. Kaip jau šiame darbe minėta, Notarų garbės teismo sprendimai gali lemti, o Notarų atestacinės komisijos lemia notaro veiklos tęstinumą arba pabaigą.

1.3.1.4 Notarų profesinės etikos komisija

Notarų profesinės etikos komisija (buvęs pavadinimas – Notarų rūmų prezidiumo komisija personalo klausimais) veikia prie Notarų rūmų prezidiumo pagal patvirtintus nuostatus⁸² ir yra renkama Prezidiumo kadencijos laikotarpiui. Tai patariamasis notarų veiklos priežiūros organas.

Ši komisija įsteigta prie Notarų rūmų prezidiumo, todėl jis tvirtina komisijos sudėtį, kurią, įskaitant pirmininką ir sekretorių, sudaro 5 nariai, renkami po vieną iš apygardos – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio. Kiekvienas komisijos narys yra atsakingas už savo apygardos notarų darbą ir nagrinėja bei pateikia medžiagą komisijos posėdžiui.

Komisija nagrinėja klausimus dėl fizinių ir juridinių asmenų skundų, pareiškimų, pasiūlymų ir informacijų dėl notarinių veiksmų atlikimo; svarsto klausimus, susijusius su naujų notarų ir kandidatų į notarus (asesorių) reikalingumu, jų priėmimu į darbą ir teikiamus pasiūlymus dėl jų priėmimo, taip pat Notarų rūmų prezidiumui teikia svarbių notarų darbo klausimų išvadas.

Pagrindinė sąlyga subjektams, turintiems teisę kreiptis į šią komisiją (Notarų rūmų prezidiumui, fiziniams ir juridiniams asmenims, teismui, prokuratūros, tardymo ar kitiems organams) yra pagrindinių teisės aktų nesilaikymas vykdant notaro veiklą.

Išnagrinėjusi situaciją komisija turi teisę, bet ne pareigą:

- apsiriboti prasižengusio notaro svarstymu komisijos posėdyje (apsiriboti pokalbiu);
- įspėti notarą;
- kreiptis į Notarų rūmų prezidiumą dėl notaro svarstymo jame.

Taigi ši komisija veikia kaip pagalbinis subjektas, o jos sprendimai yra rekomendacinio pobūdžio ir neturi tiesioginės įtakos notarui ir jo veiklai. Tačiau atsižvelgdamas į jos kreipimąsi Notarų rūmų prezidiumas gali iškelti notarui drausmės bylą, kuri gali sukelti 1.3.1.1 dalyje nurodytas pasekmes.

---

⁸² Komisijos personalo klausimais nuostatai, patvirtinti 1997 m. liepos 11 d. Notarų rūmų prezidiumo posėdyje. Protokolo Nr. 4.

1.3.2 Išorinė notarų veiklos kontrolė

Lietuvoje išorinė (valstybinė) notarų veiklos kontrolė pasireiškia per valdžios institucijų ir prokuratūros vykdomą priežiūrą. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija yra atsakinga už notarų veiklos tarnybinę priežiūrą. Teismai vykdo notarinių veiksmų arba atsisakymo juos atlikti teisėtumo kontrolę, taip pat sprendžia dėl civilinės, administracinės ar baudžiamosios atsakomybės taikymo. Lietuvos Respublikos prokuratūra, kurios veiksmai plačiau šiame darbe nenagrinėjami, siekdama apginti viešą interesą⁸³, gali inicijuoti ikiteisminį notaro veiklos tyrimą ir (ar) jo patraukimą atsakomybėn. Šio proceso metu prokuroras ar ikiteisminio tyrimo pareigūnas gali reikalauti pažymos apie notarinius veiksmus ar kitų dokumentų.

1.3.2.1 Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys arba pats teisingumo ministras

Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas yra konstatavęs, kad „notaro profesija yra valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų – fizinių ir juridinių asmenų subjektinių teisių ir juridinių faktų juridinio įtvirtinimo, šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugos užtikrinimo – vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine veikla besiverčiantys asmenys, o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė kontroliuoja, kaip jos vykdomos. Notarą skiria ir atleidžia teisingumo ministras, kuris *inter alia* prižiūri notariato veiklą. <...> Vykdomosios valdžios subjekto – teisingumo ministro atliekama notariato veiklos priežiūra pasireiškia tuo, kad jis skiria ir atleidžia notarus, tvirtina įvairius norminius aktus, susijusius su notarų veikla ir savivalda, priima notarų priesaiką, nustato notarų skaičių, jų buveinę (jai keliamus reikalavimus) ir veiklos teritoriją, skiria asmenis, kurie atlieka notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą, turi teisę iškelti notarui drausmės bylą, skiria du Notarų garbės teismo narius, suderinęs su atitinkamomis institucijomis, nustato įvairias šios srities tvarkas ir taisykles⁸⁴.

Reikia pritarti pozicijai, kad valstybė privalo kontroliuoti ir prižiūrėti notarų veiklą, tačiau griežtai pagal įstatymo, kuris puikiai subalansavo kišimąsi į notaro veiklą ir institucijos nepriklausomumą, reikalavimus⁸⁵. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija atlieka

⁸³ Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatymas // Valstybės žinios. 1994-10-13, Nr. 81-1514.

⁸⁴ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m kovo 22 d. nutarimas „Dėl notaro įgaliojimų pratęsimo“ // Valstybės žinios, 2010-03-25, Nr. 34-1620.

⁸⁵ Šaltauskienė S., Nekrošius V., *supra* note 44, p. 20.

teisingumo ministro teisės aktais patvirtintų reikalavimų laikymosi, bet ne notarinių veiksų teisėtumo kontrolę.

Tačiau galima suabejoti, ar Lietuvos Respublikos teisingumo ministras – valdžios pareigūnas (politikas) – pats skirdamas sau pavaldžius asmenis notaro veiklos patikrinimui, kurio rezultatus po to vertinti ir priimti atitinkamus sprendimus, yra taipogi paties ministro diskrecija, negali turėti išankstinio suinteresuotumo vienokia ar kitokia patikrinimo baigtimi. Juk ministras yra politinė figūra, į pareigas skiriama politinių jėgų. O notaras, kurio veikla tikrinama, kaip jau ne kartą šiame darbe minėta, yra laisvosios profesijos atstovas, kurio vienas pagrindinių veiklos principų yra nepriklausomumas. Todėl tarnybinės priežiūros tikrinimas keltų mažiau abejonių, jei jo atlikimu rūpintųsi ministrui subordinacine prasme nepavaldūs pareigūnai. Visiškai nepriklausomų, prisiekusių ir aukštos kvalifikacijos atstovų, tokių, kaip apygardų teismų pirmininkai, kurie yra kaip administracinės veiklos subjektai, dalyvavimas atliekant notarų kontrolę užtikrintų kontrolės patikimumą, tačiau, kaip jau buvo pastebėta, tai apsunkintų ir taip didelį krūvį turinčių teismų darbą, o svarbiausia – prieštarautų Pavyzdiniam notaro profesijos kontrolės valdžios modeliui, kurį yra parengusi Europos Sąjungos notariatų taryba.

Minėtą abejonę išsklaido tai, kad šios institucijos atliekama kontrolė nepažeidžia notarų nepriklausomumo principo ir ministras negali taikyti poveikio priemonių, kol nėra atliktos notarų savivaldos organų, atliekančių ir dalyvaujančių vidinės kontrolės veikloje, procedūros.

Šiuo metu Teisingumo ministerijos vykdoma notarų veiklos tarnybinė priežiūra yra pavaizduota priede Nr. 3.

Remdamiesi Notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklėmis^{86 87} notarų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu paskirti asmenys, kurie tikrina, kaip notarai laikosi notarų biurams ir notarų darbo laikui keliamų reikalavimų, organizuoja asmenų priėmimą, laikosi notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų pildymo taisyklių, parengia, tvarko, saugo ir naudoja savo veikloje sudarytus dokumentus.

Eiliniai notarų veiklos patikrinimai yra atliekami vadovaujantis metiniu notarų veiklos tarnybinės priežiūros planu, kurį tvirtina teisingumo ministras. Šiame plane nurodomi Teisingumo ministerijos valstybės tarnautojai, paskirti atlikti nurodytų notarų veiklos patikrinimus. Patvirtintas metinis notarų veiklos tarnybinės priežiūros planas pateikiamas Notarų rūmams. Kiekvieno notaro veiklos eilinis patikrinimas yra atliekamas ne rečiau kaip kartą per šešerius metus.

---

⁸⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1R-282 „Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004-11-23, Nr. 169-6226.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. 1R-13 „Dėl teisingumo ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. 1R-282 „Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios, 2009-01-22, Nr. 8-309.

Neeiliniai notarų veiklos patikrinimai gali būti inicijuojami esant:

- fizinio ar juridinio asmens skundai, pareiškimui ar prašymui, kuriame nurodomi faktai ar aplinkybės, kad notaras nesilaiko Lietuvos Respublikos notariato įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų reikalavimų;
- notaro, kuris kviečiamas į neeilinę notarų atestaciją, prašymui;
- kitiems duomenims, leidžiantiems abejoti notaro veiklos, išskyrus notarinius veiksmus, teisėtumu.

Patikrinimas atliekamas notaro biure. Notaro veiklos patikrinimas pradedamas informuojant tikrinamą notarą apie atliekamo patikrinimo pagrindą, tikrinimą atliksiančius asmenis (nurodomi jų vardai, pavardės, pareigos), tikrinimo apimtį. Notaras, kurio veikla tikrinama, turi teisę dalyvauti atliekant patikrinimą, viso patikrinimo metu teikti reikalingus paaiškinimus ar dokumentus.

Asmenys, atliekantys notaro veiklos tarnybinę priežiūrą, turi teisę susipažinti su visais dokumentais, kurių reikia eiliniam arba neeiliniam patikrinimui, bei reikalauti iš notaro pasiaiškinti dėl pažeidimų ir trūkumų, susijusių su jo veikla.

Notaro veiklos patikrinimo aktas turi būti surašytas 2 egzemplioriais ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo notaro veiklos patikrinimo pabaigos. Vienas jo egzempliorius per nurodytą laiką išsiunčiamas registruotu laišku tikrintam notarui, kitas – saugomas notaro asmens byloje.

Atsižvelgdamas į patikrinimo rezultatus teisingumo ministras turi teisę reikalauti atlikti neeilinę notarų atestaciją. Notarų atestavimo taisyklėse nustatyta tvarka ar iškelti notarui drausmės bylą ir perduoti ją nagrinėti Notarų garbės teismui. Notarų garbės teismo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu, nustatyta tvarka.

Pavyzdžiui, teisingumo ministras kreipėsi į Notarų atestacijos komisiją ir paprašė atlikti neeilinę atestaciją notarei remdamasis atlikto neeilinio notarės biuro patalpų patikrinimo, kurį atliko Teisingumo ministerijos specialistai, rezultatais. Patikrinimo metu Teisingumo ministerijos specialistai nustatė, kad biuro patalpose nėra sudaryta sąlygų kultūringai aptarnauti asmenis: biure nėra laukiamojo, bendrame su kitomis įstaigomis koridoriuje sėdimų vietų nepakanka laukiantiems asmenims. Taip pat nustatyta, kad notarės biuras yra antrame aukšte, toli nuo pagrindinio išėjimo, todėl jis sunkiai pasiekiamas neįgaliems asmenims. Notarės biuro priimamajame nėra lango, todėl patalpa apšviesta nepakankamai. Taip pat nustatyta, kad tikrinama darbo vieta neatitinka minimalių švaros ir estetikos reikalavimų – patalpos neremontuotos, nešvarios ir nepritaikytos notaro darbo specifikai. Specialistų nuomone, tokia vieta nėra tinkama notaro ir jo padėjėjo darbui. Atliekant patikrinimą, be minėtų pažeidimų, taip pat nustatyta, kad nėra užtikrintas notarinių veiksmų paslapties išsaugojimas. Notaro padėjėjos

darbo vieta neatskirta nuo notarės kabineto patalpos. Be to, archyvo saugojimo patalpa įrengta atskirai nuo biuro patalpų, kito, bendro su kitomis įstaigomis, koridoriaus gale.

Pagal notarų biurams ir notarų darbo laikui keliamus reikalavimus, patvirtintus Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymu Nr. 1R-119, notaro biuro patalpose turi būti sudarytos sąlygos kultūringai aptarnauti gyventojus ir užtikrinti notarinių veiksmų paslapties išsaugojimą. Notaro biuro patalpose turi būti įrengtos atskiros patalpos: kabinetas asmenims priimti, biuro personalo darbo kabinetas, laukiamasis, archyvo saugojimo patalpa⁸⁸.

Nurodytu atveju Notarų atestacijos komisija nutarė, kad notarė tinka eiti notaro pareigas. Notarė prieš atestaciją gerokai atnaujino savo biurą ir pašalino buvusius trūkumus. Neeilinės atestacijos metu nustatyta, kad notarės asmeninės savybės, pareigingumas ir kvalifikacija yra tinkama eiti notaro pareigas⁸⁹. Šis pavyzdys parodo atestacijos komisijos būtinybę ir veiklos reikšmingumą, nes tokiu būdu padedama notarams išlaikyti jų pareigybei ir veiklai keliamus reikalavimus.

Pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymą Teisingumo ministerijos kompetencijai yra priskirta ir notarų savivaldos institucijų priežiūra, kuri pasireiškia Notarų rūmų pateikiamų ataskaitų peržiūrėjimu, notariato veiklos perspektyvų įvertinimu ir priimtų nutarimų ar sprendimų atitikties Lietuvos Respublikos įstatymams įvertinimu. Tais atvejais, kai Notarų rūmų nutarimai ar sprendimai galimai neatitinka Lietuvos Respublikos įstatymų, gali pateikiamas skundas Vilniaus apygardos teismui dėl tų nutarimų ar sprendimų panaikinimo. Šis skundas turi būti pateiktas per 1 mėnesį nuo skundžiamo nutarimo ar sprendimo gavimo dienos.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija netikrina notarinių veiksmų ar atsisakymo juos atlikti teisėtumo, tačiau atlieka tarnybinę notarų veiklos priežiūrą. Teisingumo ministro kompetencijai yra priskirtas notaro atleidimas iš pareigų. Esant Notarų garbės teismo sprendimui, teisingumo ministras gali pasirinkti dėl notaro atleidimo iš pareigų. Tais atvejais, kai ministras neatsižvelgia į siūlymą atleisti notarą iš pareigų, pažeidžiami notarų savivaldos, nepriklausomumo principai ir tai nesiderina su Pavyzdiniu notaro profesijos kontrolės valdžios modeliu. Notarų atestacinės komisijos sprendimą dėl notaro atleidimo ministras privalo pasirašyti. Taigi pagal dabartinį teisinį reguliavimą notarų savivaldos organų (Notarų garbės teismo ir atestacinės komisijos) sprendimai gali būti įvertinami skirtingai. Notarų garbės teismas,

---

⁸⁸ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2007-01-15 P. Baguška: „Notarų biurai turi būti pritaikyti darbuotojams ir piliečių aptarnavimui“ // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/550>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.

⁸⁸ Nekrošius V., *supra* note 54, p. 628.

⁸⁸ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, *supra* note 78.

⁸⁹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos: 2007-03-27 : Elektrėnų savivaldybės notarė atestuota, Varėnos – ne // <http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/643>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.

ižvelgęs notaro netinkamumą eiti pareigas, gali pasinaudoti teise dėl neeilinės atestacijos kreiptis Notarų atestacijos komisiją, kurios sprendimą atleisti notarą iš pareigų privalomai tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

1.3.2.2 Teismai

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtinta, kad teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai⁹⁰. Notarų atliekamų veiksmų teisėtumo kontrolę vykdo teismai. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 41 str. įtvirtinta, kad suinteresuotas asmuo, kuris mano, kad atliktas notarinis veiksmas arba atsisakymas atlikti notarinį veiksma yra neteisingas, turi teisę jį apskųsti teismui pagal notaro biuro buvimo vietą⁹¹.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 512 straipsnį skundas teismui tokio pobūdžio byla priskirtina tik tais atvejais, jei skundas dėl notarinių (ar antstolio) veiksmų bus paduotas ne vėliau kaip per dvidešimt dienų nuo tos dienos, kurią skundą teikiantis asmuo sužinojo ar turėjo sužinoti apie skundžiamojo veiksmo atlikimą ar atsisakymą jį atlikti, bet ne vėliau kaip per devyniasdešimt dienų nuo skundžiamojo veiksmo atlikimo⁹². Kaip matome, šis terminas yra naikinamasis ir negali būti atkurtas – praleidus terminą, išnyksta teisė kreiptis į teismą.

Pasak V. Nekrošiaus, notarų veiksmų apskundimo bylos iš esmės yra ginčo bylos, tačiau jų negalima pripažinti grynai civilinėmis bylomis. Apskųsdamas notaro atsisakymą atlikti notarinį veiksma, asmuo jau paduodamas skundą kartu išreiškia tam tikrą nesutikimą su notaro teisiniu padėties vertinimu – taigi ginčija jo požiūrį. Notaro atsisakymas atlikti vieną ar kitą veiksma nėra sutartinio pobūdžio. Atvirkščiai, šiuo atveju valstybės įgaliotas (nors ir privatus) asmuo atsisako atlikti (arba netinkamai atlieka) jam patikėtą viešąją funkciją. Taigi ginčas praktiškai yra viešojo pobūdžio⁹³.

Nors notarai vykdo valstybės jiems deleguotas funkcijas ir privalo užtikrinti, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų, jie neturi valdingų įgalinimų, todėl jų veiksmai ar atsisakymas juos atlikti nėra priskirtini administracinių teismų kompetencijai.

---

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucija, *supra* note 28.

⁹¹ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, *supra* note 78.

⁹² Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

⁹³ Nekrošius V. Antstolių ir notarinių veiksmų apskundimo bylos // Civilinio proceso teisė. T. 2. Vilnius: Justitia, 2005. P. 443.

Civilinio proceso kodeksas numato dvi situacijas, kai ypatingą teisena galima kreiptis į teismą – skundžiant atliktą arba atsisakymą atlikti notarinį veiksma. Skusti notarius veiksma teiseta galima del įvairiu priezasciu, taiau daugiausia neaiskumu galetu kilti del notaro (ar kito asmens, kuriam suteikta teises atlikti notarius veiksma) atsisakymo atlikti tam tikra notarinį veiksma. Pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatyma notaras raštu atsisako atlikti notarinį veiksma, tik tuo atveju, kai jo atlikimas prieštarauja įstatymams, ir išdesto atsisakymo priezastis ir išaiškina jo apskundimo tvarka ir terminus. Kitokio pobudzio zodingiai atsisakymai yra tarnybinės prieziuros, kurią vykdo Teisingumo ministerija, dalykas⁹⁴.

Tokia pozicija, pasak A. Driuko ir V. Valančiaus, kritikuotina del keleto priezasciu. Atsisakymas atlikti viesasias funkcijas sukelia asmenims neigiamu padariniu, nepriklausomai nuo to, ar atsisakymas išreisktas zodziu ar raštu. Nepagrįstas atsisakymas atlikti notarius veiksma pažeidžia asmenu teises ir teisetus interesus. Remiantis konstituciniu teisminės gynybos principu asmeniui del jo teises pažeidzianciu veiksma ar neveikimo turi buti suteikta teise kreiptis į teisma, nepriklausomai nuo to, kokia forma padarytas pažeidimas. Darytina išvada, kad zodziu ar neveikimu išreiskstas atsisakymas atlikti notarinį veiksma gali buti skundziamas Civilinio proceso kodekso XXXI skyriuje nustatyta tvarka⁹⁵. Šios nuomonės autoriai teigia, kad tokios pozicijos laikomasi ir teismu praktikoje: „teisme gali buti skundziamas ir toks atsisakymas atlikti notarinį veiksma, kuris nera išreiskstas materialiaja forma – raštu, bet kuris aiskiai parodo notaro nuostata atsisakyti atlikti notarinį veiksma, ir tokia nuostata gali buti išreiksta tiek zodziu, tiek neveikimu“⁹⁶. Taiau minetoje nutartyje taip pat pažymeta, kad aplinkybe, kad nera materialiaja forma pareikstos notaro nuostatos del prašomo atlikti notarinio veiksmo, pasunkina įstatymo nustatyta prievole įrodyti savo reikalavimo pagrinda.

Atsižvelgiant į skirtingas mokslininku pozicijas, reikia manyti, kad notaras turetu raštu atsisakyti atlikti notarinį veiksma ir išdestyti atsisakymo priezastis, išaiškinti jo apskundimo tvarka ir terminus, nes priešingu atveju butu sudaromos sąlygos asmenims piknaudziauti procesu neturint materialaus pagrindo, bet prisidengiant savo teisemis į teisminę gynyba. Kaip pažymėjo Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, nesant materialaus pagrindo, kad notaras atsisakė atlikti notarinį veiksma, butu sudetinga įrodyti reikalavimo pagrinda. Be to, tokios bylos paprastai nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka (Lietvos Respublikos civilinio proceso kodekso 443 str. 5 d.), kreipimosi į teisma terminai nera ilgi ir yra naikinamieji – tai taip pat laiko

---

⁹⁴ Nekrošius V., *supra* note 93, p. 446.

⁹⁵ Driukas A., Valančius V. *Civilinis procesas: teorija ir praktika*. T. 4. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2009. P. 785.

⁹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje D. K. v. Vilniaus miesto 35-ojo notarų biuro notarė A. P. Nr. 3K-3-419/2007 m.

atžvilgiu apsunkintų patį skundžiantį asmenį, o civilinio proceso eigoje pažeistų operatyvumo, koncentruotumo ir ekonomiškumo principus.

Tokių skundų būtų daug ir galiausiai dauguma jų būtų pripažinti nepagrįstais, dėl to didėtų teismų krūvis, kuris ir taip yra didelis⁹⁷. Tokioje situacijoje, kai skundo pagrįsti praktiškai neįmanoma, kreipimasis į teismą problemos neišspręstų, o dėl nuolatos besitęsiančių bylinėjimusių sutriktų notarų biurų veikla ir iškiltų grėsmė gyventojų poreikių notarų teikiamoms paslaugoms patenkinimui.

Taip pat reikėtų pritarti notaro M. Statkevičiaus siūlymui, kad įstatymų leidėjas privalo nustatyti tokį teisinį reguliavimą, kuris leistų notarui atsisakyti atlikti notarinį veiksą visais atvejais, kai tokio veiksmo atlikimas neatitinka notaro atsargumo, atidumo, rūpestingumo kriterijų⁹⁸.

Notarui atliekant preventyvaus teisėjo funkcijas, jo veiksmai arba atsisakymas juos atlikti užtikrina fizinių ir juridinių asmenų interesų apsaugą.

Notarui, kaip itin didelius įgaliojimus turinčiam ir valstybės vardu veikiančiam pareigūnui, taikytini didesnio profesinio atidumo, rūpestingumo, pareigingumo reikalavimai. Teismų praktika rodo, kad notaro argumentai civilinėse bylose, kad jis tinkamai vykde formaliuosius imperatyvius įstatymo reikalavimus, nėra pakankami. Tinkamas notaro funkcijų atlikimas ir teisės normų įgyvendino būdas, konkrečių mechanizmų, užtikrinančių, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų, suradimas yra paties notaro pareiga⁹⁹. Todėl jei teisės aktais būtų nustatyta tvarka, pagal kurią notaras galėtų atsisakyti atlikti notarinį veiksą, tai sumažintų ginčų tikimybę.

Kaip jau minėta, teismai, kaip paskutinė instancija, atlieka kitų veiklos priežiūrą atliekančių subjektų nutarimų kontrolę ir Notarų garbės teismo sprendimai skundžiami apygardos teismui, o Teisingumo ministro priimti sprendimai – administraciniam teismui.

Be to, teismas, esant suinteresuoto asmens kreipimuisi, gali spręsti dėl civilinės, administracinės ar baudžiamosios atsakomybės taikymo, tokiu būdu atlikdamas netiesioginę notarų kontrolę. Šių atsakomybių taikymas sietinas su tuo, kad kiti subjektai, vykdytys notarų kontrolę, gali taikyti tik drausminio pobūdžio priemones arba inicijuoti atitinkamas procedūras, kad šios priemonės būtų taikomos. Tačiau kontrolės vykdymas sietinas ne tik su drausmine, bet

---

⁹⁷ Kaip pažymima Lietuvos Respublikos teismų ir teismų savivaldos institucijų 2010 metų veiklos apžvalgoje: „2010 metai teismams buvo sunkaus darbo metai – ekonominio sunkmečio problemos įtakėjo ypač padidėjusį bylų skaičių teismuose. Bendrosios kompetencijos teismuose, kaip pirmosios instancijos teismuose, išnagrinėtos 311 617 civilinės, baudžiamosios ir administracinių teisės pažeidimų bylos. 2010 metais vienas apylinkės teismo teisėjas per mėnesį vidutiniškai išnagrinėjo 75,86 bylas ir kitus procesinius dokumentus (teisėjo darbo krūvis). Tuo tarpu teisėjų skaičius teismuose nesikeitė“. Žr., Lietuvos Respublikos teismų ir teismų savivaldos institucijų 2010 metų veiklos apžvalga // http://www.teismai.lt/dokumentai/apzvalga_2010_88_psl.pdf ; prisijungimo laikas: 2012-03-28. P. 5.

⁹⁸ Statkevičius M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje // Notariatas. 2008, Nr.5/2008. P. 13.

⁹⁹ *Ibid.*

ir su civiline, administracine ar baudžiamąja atsakomybėmis, o jų tiesiogiai negali taikyti nei vienas (išskyrus teismą) iš aprašytų subjektų.

Notarų civilinė atsakomybė. Ši atsakomybė yra viena iš prievartos poveikio priemonių, taikomų teisės pažeidėjui¹⁰⁰. Atskiriems asmenims ji atsiranda tikrai susidarius atsakomybės teisiniui santykiui, kurį sukelia subjektinės teisės pažeidimas, t. y. tam tikras juridinis faktas¹⁰¹. Pagal Civilinį kodeksą¹⁰² civilinė atsakomybė – tai turtinė prievolė, kurios viena šalis turi teisę reikalauti atlyginti nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius), o kita šalis privalo atlyginti padarytus nuostolius (žalą) ar sumokėti netesybas (baudą, delspinigius). Civilinė atsakomybė yra dviejų rūšių – sutartinė ir deliktinė.

Notaro atsakomybė ypatinga tuo, kad yra normali ir neišvengiama specifinės funkcinės ir notaro profesijos pasekmė, tiksliau tai, kad notarą įstatymas vertina kaip teisinės pagalbos garantą¹⁰³. Be to, pasak I. Čeremnych, tik materialinė privačiai praktikuojančio notaro atsakomybė, įskaitant nuosavą turtą, leidžia optimaliai įgyvendinti asmenų, besikreipiančių atlikti notarinius veiksmus, teises visa apimtimi garantuojant jiems dėl neteisėtų notarinių veiksmų atsiradusių nuostolių atlyginimą¹⁰⁴.

Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką notaro turtinė atsakomybė už profesine veikla padarytus pažeidimus yra deliktinė. Esant deliktinei atsakomybei, kaltė yra notaro civilinės atsakomybės sąlyga. Kaltės turinys šio asmens atsakomybės požiūriu yra ypatingas: jis priklauso nuo notarų veiklos ypatybių ir reikšmės, nes notarui keliami didesni reikalavimai ir atsakomybė tenka dėl paties mažiausio neapsižiūrėjimo, neatidumo ar net klaidos. Dėl to, sprendžiant dėl tam tikrą notarinių veiksmų atlikusio notaro civilinės atsakomybės, būtina nustatyti, kokius kaltus veiksmus notaras atliko, taip pat turi būti įvertinta, ar šis asmuo toje konkrečioje situacijoje padarė viską, ko yra protinga iš jo reikalauti¹⁰⁵.

Užsienio mokslininkai įžvelgia ir sutartinės atsakomybės bruožų ir teigia, kad kartais nepastebime tokio sutarties tipo, akcentuodami, kad notaras negali atsisakyti sudaryti oficialų dokumentą klientui, kuris šito prašo (išskyrus atvejį, kai pareigūnas nekompetentingas arba kai reikia sudaryti oficialų aktą, prieštaraujantį viešajai tvarkai. Bet tai nesusiję su pačiu principu, notaras, kurio teisėtai reikalaujama sudaryti oficialų dokumentą, negali atsisakyti), ir, antra, jo atlyginimo įkainiai turi reglamentuotą pobūdį¹⁰⁶.

---

¹⁰⁰ Staskonis V. Civilinė atsakomybė už prievolių pažeidimą. Civilinės atsakomybės sąvoka ir reikšmė // Civilinė teisė. Kaunas: Vijusta, 1998. P. 420.

¹⁰¹ *Ibid*, p. 421.

¹⁰² Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864.

¹⁰³ Обер Ж. Л., *supra* note 17, p. 26.

¹⁰⁴ Черемных И. Г., *supra* note 22, p. 124.

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje A.K. v. Panevėžio miesto 7-ojo notarų biuro notarė D. M. Nr. 3K-3-452/2008 m.

¹⁰⁶ Обер Ж. Л., *supra* note 17, p. 31.

Negalėjimas atsisakyti dalyvauti sutartiniuose santykiuose ar laisvai nustatyti sutartinių sąlygų santykių sutaptį nepaneigia sutarties sąvokos. Vadinasi, negalima išbraukti sutartinio aspekto iš užsakovo – notaro santykių vien remiantis šių sutartinės laisvės apribojimų konstatavimo pagrindu¹⁰⁷. Notaro įsitraukimo metu yra jokių abejonių nepaisantis sutartinis aspektas. Tai patvirtina kliento, turinčio galimybę pasirinkti vieną ar kitą notarą, kreipimasis¹⁰⁸. Išskiriamos monistinė ir dualistinė teorijos. Ž. Liukas Oberas atkreipia dėmesį, kad monistinės teorijos šalininkų nuomone, notarams turi būti taikomas vienas iš atsakomybės režimų¹⁰⁹. Tačiau pagal dualistinę teoriją turi būti taikoma bendroji atsakomybė, kuri taikoma sutartiniu ir, kiek jei jis neapima, deliktiniu aspektu¹¹⁰.

Analizuojant skirtingas nuomones dėl notarams taikytinos atsakomybės, reikėtų atsižvelgti į notarų statusą, t. y. ar notaras yra laisvas rinkos dalyvis, ar visgi valstybės deleguotas funkcijas atliekantis asmuo.

Notarai atlieka viešojo pobūdžio funkcijas ir privalo atsisakyti atlikti notarinį veiksma, jeigu tokio veiksmo atlikimas prieštarauja įstatymams ar neatitinka jų reikalavimų. Notarų laisvė pasireiškia organizuojant jų veiklą (darbuotojų pasirinkimas, biuro veiklos organizavimas). Notarai – laisvoji profesija mokesčių teisės prasme, tačiau tai nereiškia, kad jie yra laisvi rinkos dalyviai. Be to, egzistuoja notarų veiklos priežiūros sistema, kuri taip pat taiko drausminę atsakomybę (sutartiniu atveju taikoma civilinė atsakomybė). Atsižvelgiant į tai reikia manyti, kad notarų atsakomybė yra deliktinė.

Tačiau jei notarą laikome profesionaliu teisininku, kuris yra įgaliotas vykdyti valstybės pavestas funkcijas „profesinės pareigos ir būtinumas jų laikytis bei vykdyti jas rūpestingai išlieka, nes šiuos pareigos yra numatytos įstatyme. Jų pažeidimas jau tampa pagrindu taikyti deliktinę civilinę atsakomybę¹¹¹“.

Notaro civilinę atsakomybę lemia bet kuri, net ir lengviausia kaltės forma: nepakankamas atidumas, klaida ir pan., ir nustatydami notaro civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindus teismai turi nustatyti ne tik tyčios ar neatsargumo, bet ir kitokias nusižengimo formas, kurias nulemia būtent profesinės veiklos specifika¹¹². Dėl to, sprendžiant dėl tam tikrą notarinį

---

¹⁰⁷ Pagal: Флур, Обер и Саво, Юридический акм, № 124 и след. - см. также: Дюран, Законодательное ограничение в возникновении договорных правоотношений, Ежеквармальное обозрение по гражданскому праву 1944, 73; Мораль, Обязательный договор, в кн.: Французское часмное право в середине XX века, Этюд Рипер, т. 2, с.116.

¹⁰⁸ Pagal: Оporеделение 1-й Палаты по гражданским делам от 11 апреля 1973 г. Д. , 1973, 456, прим. Ж. Морена, Реп. Дефернуа 1973, ст. 30431, № 42, замечание Обера; жалоба от 29 октября 1902, Реп. Дефернуа 1902, ст. 12760.

¹⁰⁹ Обер Ж. Л., *supra* note 17. 35.

¹¹⁰ Pagal: Саватье Р. Тракмам о гражданско-правовой ответственности. Т. 2. 1951, № 803. С. 409.

¹¹¹ Mikelėnas V., *supra* note 39, p. 28.

¹¹² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Ž. Kitova v. J. Valevičienė. Nr. 3K-3-1277/2002 m.

veiksmą atlikusio notaro civilinės atsakomybės, būtina nustatyti, kokius kaltus veiksmus notaras atliko, taip pat turi būti įvertinta, ar šis asmuo toje konkrečioje situacijoje padarė viską, ko yra protinga iš jo reikalauti¹¹³ Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat yra konstatavęs, kad notarui turtinė atsakomybė už žalą, padarytą vykdant profesinę veiklą, gali būti taikoma tada, jeigu žala padaryta jo kaltais veiksmais (neveikimu)¹¹⁴.

Atkreiptinas dėmesys, kad vienas pagrindinių notarų veiklos principų yra visiška atsakomybė už savo ir savo darbuotojų veiksmus. Notaras atsako neribotai visu jam priklausančiu turtu. Todėl, nors ir gyvename visuomenėje, kurioje daugumai žmonių atrodo, kad viskas yra brangu, kyla klausimas, ar mokestis už notarų atliekamus veiksmus yra proporcingas jų prisiimamai rizikai?

Taikant notarui administracinę arba baudžiamąją atsakomybę, jis atsako kaip valstybės pareigūnas. Tačiau pritaikius civilinę atsakomybę, valstybė neatlygina žalos Civilinio kodekso 6.271 str. pagrindu. V. Mikelėnas tai aiškina tuo, kad šie asmenys neatlieka viešojo administravimo funkcijų. Todėl jie atsako bendrais pagrindais¹¹⁵. Be to, Lietuvoje veikia lotynų notariato sistemos modelis, o jo vienas iš principų yra visiška notaro atsakomybė už savo ir savo darbuotojų neteisėtus veiksmus. Pasak V. Nekrošiaus, notaras atlikdamas valstybės deleguotas funkcijas veikia kaip viešųjų funkcijų vykdytojas¹¹⁶. Notariato įstatyme nustatytais atvejais ir notarinių veiksmų atlikimui nustatyta tvarka atskirus notarinius veiksmus gali atlikti Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai ir savivaldybių seniūnijų seniūnai. Kyla klausimas, kas atsakytų, jei seniūnas netinkamai paliudytų dokumento nuorašo ir jo išrašo arba asmens parašo tikrumą? Kam tektų atlyginti žalą už konsulinio pareigūno netinkamai patvirtinto sandorio pasekmes? Seniūnai yra priskirti valstybės tarnautojams¹¹⁷. Konsulinių pareigūnų atveju už diplomatinei atstovybei ar konsulinei įstaigai, kitai valstybės institucijai ar asmeniui neteisėtais veiksmais padarytą žalą įstatymų nustatyta tvarka šie pareigūnai traukiami materialinėn atsakomybėn. Be to, konsuliniai pareigūnai, atliekantys notarinius veiksmus, draudžiami privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro nustatyta tvarka¹¹⁸.

Iš dalies notarų saugiklis šiuo atveju yra civilinės atsakomybės draudimas.

---

¹¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. S., I. Z. v. Klaipėdos miesto 7-ojo notarų biuro notarė V. J. M., AB „Lietuvos draudimas“. Nr. 3K-3-11/2004 m.

¹¹⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis, *supra* note 105.

¹¹⁵ Mikelėnas V. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. I tomas. Vilnius: Justitia, 2003. P. 378.

¹¹⁶ Nekrošius V., *supra* note 54, p. 624.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos Valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2011-12-23. Nr. VIII-131.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos įstatymas 1995 m. gegužės 9 d. Konsulinis statutas // Valstybės žinios. 2009, Nr. I-886.

Civilinės atsakomybės draudimas – asmens turtinių interesų, susijusių su civiline atsakomybe už nukentėjusiems tretiesiems asmenims arba jų turtu padarytą žalą, draudimas, kai draudiko mokamos draudimo išmokos dydis priklauso nuo nuostolių, kuriuos apdraustasis privalo atlyginti nukentėjusiajam trečiajam asmeniui už padarytą žalą¹¹⁹. Civilinė atsakomybė yra privalomai draudžiama tose srityse, kuriose dėl veiklos specifikos gali būti padaryta didelė žala juridiniams bei fiziniams asmenims. Civilinės atsakomybės draudimo sutartis apsaugo draudėją nuo finansinių nuostolių, kurie gali atsirasti nukentėjusiesiems pareiškus pretenzijas dėl žalos atlyginimo. Kita vertus, civilinės atsakomybės draudimas apsaugo trečiųjų asmenų turtą, nes žalos kaltininkas gali stokoti lėšų žalai atlyginti¹²⁰.

Daugelis šiuo metu galiojančių įstatymų, įtvirtinančių privalomąjį profesinės civilinės atsakomybės draudimą, numato tik šio draudimo būtinumą, tačiau nedetalizuoja jo vykdymo, nenustato nei draudimo įmokų, nei išmokų apskaičiavimo tvarkos, nenumato atsakomybės už pareigos draustis nesilaikymą ir kita. Dėl nepakankamo reglamentavimo sunku vykdyti įstatymų reikalavimus, o privalomojo draudimo sutartys dėl šios priežasties dažniausiai sudaromos pagal draudimo įmonės savanoriškojo draudimo taisykles, reglamentuojančias tos rūšies draudimą¹²¹.

Notaro profesija, jo darbas yra veikla, susijusi su didesne rizika padaryti žalą tiek savo, tiek ir trečiųjų asmenų turtui. Dėl notarų veiklos reikšmingumo ir ypatingumo notarams taikytini griežtesni atidumo, atsargumo, rūpestingumo reikalavimai. Šios ypatybės ir lemia privalomą notarų civilinės atsakomybės draudimą bei jų profesinės civilinės atsakomybės ypatumus¹²². Prievolė notarams apsidrausti privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu už klientams padarytą žalą yra nustatyta Lietuvos Respublikos notariato įstatyme¹²³ ir Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklėse¹²⁴.

Įstatymu siekiant apsaugoti tiek klientą, tiek notarą, kaip laisvosios profesijos atstovą, imperatyviai nustatyta, kad atlikti notarinius veiksmus gali tik notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu apdraustas notaras. Bet Lietuvos draudimo įmonės nesiima drausti notarų, todėl jie yra draudžiami užsienyje. Pasak Notarų rūmų prezidento M. Stračkaičio, tai, kad nei viena Lietuvoje veikianti draudimo bendrovė nedraudžia notarų, o notarai yra

---

¹¹⁹ Cirtautienė S. Civilinės atsakomybės draudimas // Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009. P. 597.

¹²⁰ Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema // Jurisprudencija. 2001, T. 19 (11). P. 55.

¹²¹ *Ibid.*, p. 61.

¹²² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 30 d. nutartis, *supra* note 112.

¹²³ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, *supra* note 40.

¹²⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003-05-14, Nr. 47-2079.

draudžiami užsienyje, tik iliustruoja profesinės rizikos mastą. Ši rizika nepalyginama su važiavimu automobiliu, nes šiuo atveju Lietuvoje yra draudžiami visi¹²⁵.

Notarų profesinė civilinė atsakomybė už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdamas notaro profesinę veiklą, viršijanti 1000 litų, draudžiama privalomuoju draudimu, sudarant notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra Notarų rūmai.

Draudžiamasis įvykis yra draudimo sutarties galiojimo metu atlikti neteisėti notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmai (veikimas ar neveikimas), kuriais buvo padaryta žala, ir reikalavimo atlyginti šią žalą pateikimas apdraustajam, jeigu reikalavimas atitinka visas šias sąlygas:

- pareikštas dėl trečiajam asmeniui padarytos žalos;

Draudimo objektas yra apdraustojų civilinė atsakomybė už tretiesiems asmenims padarytą žalą, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu ir per šalių nustatytą laikotarpį, ne trumpesnę kaip vieneri metai nuo draudimo sutarties pabaigos, dėl draudimo sutarties galiojimo metu padarytų neteisėtų notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmų vykdamas notaro profesinę veiklą.

Atkreiptinas dėmesys, kad notaro civilinė atsakomybė nėra draudimo objektas:

1) už žalą, padarytą neteisėtais notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmais vykdamas notaro profesinę veiklą, jų pačių ir jų šeimos narių turtui,

2) už bet kokią kitą jo veiklą, nesusijusią su notaro profesine veikla.

- kaip rašytinė pretenzija

Rašytinės pretenzijos pareiškimu laikomas ir ieškinio pateikimas teismui dėl žalos, padarytos neteisėtais notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmais, atlyginimo;

- pareikštas draudimo sutarties galiojimo metu arba per šalių nustatytą laikotarpį, ne trumpesnę kaip vieneri metai nuo draudimo sutarties pabaigos;

Reikalavimas turi būti pareikštas ne vėliau kaip per vienerius metus nuo draudimo sutarties pabaigos. Šis terminas yra naikinamasis ir jį praleidęs asmuo praranda teisę kreiptis dėl reikalavimo atlyginti žalą.

- pareikštas dėl žalos, kuri atsirado draudimo sutarties galiojimo metu arba per šalių nustatytą laikotarpį, ne trumpesnę kaip vieneri metai nuo draudimo sutarties pabaigos, dėl neteisėtų notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmų vykdamas notaro profesinę veiklą;

Nepaisant to, kad notarai yra nuolatos draudžiami ir turi galimybę patys papildomai draustis, žalos atlyginimui įtakos turi jos atsiradimo metu galiojusi draudimo sutartis. Vadinas, žala, dėl kurios atlyginimo kreipiamasi, turi būti atsiradusi civilinės atsakomybės draudimo

---

¹²⁵ Stračkaitis M., *supra* note 67.

sutarties galiojimo laikotarpiu arba ne vėliau nei per vienerių metų terminą nuo draudimo sutarties pabaigos.

- pareikštas dėl Lietuvos Respublikos teritorijoje atliktų neteisėtų notaro, jo atstovo ar notaro biuro darbuotojo veiksmų vykdant notaro profesinę veiklą.

Lietuvos notarų rūmai vienija tik Lietuvos teritorijoje veikiančius notarus, kurie atlieka Lietuvos Respublikos jiems deleguotas funkcijas.

Nors kiekvienas notaras privalomai draudžiamas, tai neužkerta kelio papildomai draustis notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą vykdant notaro profesinę veiklą. Tačiau įvykus draudžiamajam įvykiui ir nustatius, kad dėl tos pačios rizikos notaro profesinė civilinė atsakomybė apdrausta daugiau nei vienoje draudimo įmonėje, kiekviena draudimo įmonė moka draudimo išmoką proporcingai draudimo sutartyje nurodytai draudimo sumai, tačiau draudiko ir kitų draudimo įmonių išmokamos draudimo išmokos negali viršyti žalos dydžio.

Notaro baudžiamoji ir administracinė atsakomybė. Kaip jau minėta, Lietuvoje notarai vykdo viešo pobūdžio funkcijas, tačiau nėra valstybės (ar savivaldybės) tarnautojai – jie verčiasi savarankiška profesine veikla, o jų funkcijas, kitą veiklą bei įgaliojimus apibrėžia įstatymai. Atsižvelgiant į tai teigtina, kad už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant notarinius veiksmus, už kuriuos taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, notaras atsako kaip valstybės pareigūnas¹²⁶. Tai labai griežta nuostata – tikimasi, kad ji padės užtikrinti maksimalų notaro, kaip valstybės įgalioto profesionalo, atidumą veiksmingai vykdant jam priskirtas funkcijas¹²⁷.

Pagal Lietuvos Respublikos baudžiamąjį kodeksą¹²⁸ valstybės ir jiems prilyginami pareigūnai atsako už skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams“ nurodytas veikas: kyšininkavimą, prekybą poveikiu, papirkimą, piktnaudžiavimą, neteisėtą teisių į daiktą įregistravimą ar pareigų neatlikimą.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pozicija yra ta, kad negali būti pritarta tokiai baudžiamoji įstatymo taikymo praktikai, kai asmens elgesys, esant išimtinai civiliniams, administraciniams ar drausminiams teisiniams santykiams, yra vertinamas kaip nusikalstamas. Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamoji atsakomybė demokratinėje visuomenėje suvokiama kaip

---

¹²⁶ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, *supra* note 40.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas, *supra* note 84.

¹²⁷ Nekrošius V., *supra* note 54, p. 650.

¹²⁸ Baudžiamoji kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

griežčiausia priemonė, naudojama saugomų teisinių gėrių apsaugai, todėl ir taikoma turėtų būti tik tais atvejais, kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų pasiekti negalima¹²⁹.

Administracinė atsakomybė yra savarankiška teisinės atsakomybės rūšis, taikoma administracinio proceso teisės normų nustatyta tvarka administracinės teisės pažeidimus padariusiems fiziniams ir juridiniams asmenims, skiriant jiems įstatymų numatytas administracines nuobaudas, kuriomis siekiama užtikrinti teisinę tvarką įgyvendinant valstybinį valdymą¹³⁰.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 9 str. 2 d. formuluojama nuostata, kad administracinė atsakomybė už šiame kodekse numatytus teisės pažeidimus atsiranda, jeigu savo pobūdžiu šie pažeidimai pagal galiojančius įstatymus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Ši nuostata iš esmės draudžia bausti administracine tvarka asmenis, kurių veikoje yra nusikalstamos veikos požymių. Tai grindžiama Lietuvos Respublikos Konstitucijos 31 str. 5 d. įtvirtintu dvigubo nebaudžiamumo principu, kuriuo remiantis niekas negali būti baudžiamas už tą patį nusikaltimą. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 7 Protokolo 4 str. 1 d. taip pat žymima, kad „niekas negali būti tos pačios valstybės institucijų persekiojamas ar baudžiamas už nusikaltimą, dėl kurio jis jau buvo galutinai išteisintas arba nuteistas pagal tos valstybės įstatymus ir baudžiamąjį procesą¹³¹“.

Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse¹³² administraciniu teisės pažeidimu (nusižengimu) laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsiamasi į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurį įstatymai numato administracinę atsakomybę. Administracinė atsakomybė už šiame kodekse numatytus teisės pažeidimus atsiranda, jeigu savo pobūdžiu šie pažeidimai pagal galiojančius įstatymus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės.

Notaras šio kodekso tvarka atsakytų, pavyzdžiui, už valstybinės mokesčių inspekcijos vadovų ir kitų pareigūnų nurodymų nevykdymą, įmonių registravimo tvarkos pažeidimą, neteisėtą įmonių registro duomenų naudojimą, mokesčio mokėtojo registravimo duomenų pateikimo tvarkos pažeidimą, pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos priemonių įgyvendinimo tvarkos pažeidimą, žinių apie išmokėtas ūkio subjektams bei fiziniams asmenims sumas pateikimo valstybinėms mokesčių inspekcijoms tvarkos pažeidimą, gyventojų pajamų mokesčio mokėjimo tvarkos pažeidimą ir kitus veiksmus.

¹²⁹ Fedosiukas O. Baudžiamoji atsakomybė kaip *ultima ratio* priemonė // Metinis informacinis pranešimas 2011, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. P. 23.

¹³⁰ Šedbaras S. Administracinė atsakomybė: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2005. P. 72.

¹³¹ Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 7 (1984-11-22), iš dalies pakeistas Protokolu Nr. 11 // Valstybės žinios, 2011-12-22, Nr. 156-7394.

¹³² Administracinių teisės pažeidimų kodeksas // Valstybės žinios. 1992, Nr. 21-610.

Taigi atsižvelgiant į įstatymu nustatytą tvarką, notarui, kaip valstybės tarnautojui, gali būti taikoma administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

Apibendrinant teismų, kaip išorės kontrolę vykdančių subjektų funkcijas, minėtina, kad jie vykdo ne tik notarinio veiksmo teisėtumo ar atsisakymo jį atlikti kontrolę, tačiau gali taikyti tiek civilinės, tiek administracinės arba baudžiamosios atsakomybės teisės normas notarui. Be to, kaip paskutinė instancija atlieka kitų veiklos priežiūrą atliekančių subjektų nutarimų kontrolę: Notarų garbės teismo sprendimai skundžiami apygardos teismui, teisingumo ministro priimti sprendimai – administraciniam teismui.

Aptariant notarų veiklos priežiūrą, pastebima tai, kad jos specifika lemia dualistinis notarų veiklos pobūdis, kuris pasireiškia, kaip valstybės deleguotų funkcijų atlikimas, derinamas su pagrindiniais veiklos principais. Pagal tai išskiriama vidinė ir išorinė kontrolės formos, jų visuma ir sudaro notarų ir notariatų veiklos priežiūros sistemą. Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemoje dalyvauja valdžios institucijos – tarnybinę priežiūrą atliekanti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, teismai, kurie vykdo notarinių veiksmų ar atsisakymo juos atlikti teisėtumo kontrolę (išorinis kontrolės aspektas), taip pat Notarų rūmų savivaldos organai (Prezidiumas, Garbės teismas, Atestacijos komisija, Komisija personalo klausimais) profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų, atitikimo kvalifikacijai ir kitais susijusiais su veiklos priežiūra klausimais (vidinis kontrolės aspektas). Atkreiptinas dėmesys, kad Teisingumo ministerija ir savivaldos organai gali taikyti drausminio pobūdžio sankcijas, o teismai – civilinę, administracinę arba baudžiamąją atsakomybę.

2. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪRA LAISVŲJŲ PROFESIJŲ KONTEKSTE

Be notarų yra ir kitų laisvųjų teisinių profesijų – antstolių, advokatų. Jie, atsižvelgiant į veiklos pobūdį, yra atitinkamai kontroliuojami. Šiame skyriuje notarų veiklos priežiūros sistemos lyginamos su atitinkamomis laisvųjų teisinių profesijų priežiūros sistemomis.

2.1 Notarų ir antstolių veiklos priežiūros organų sistemų palyginimas

Antstolis, kaip ir notaras, yra valstybės įgaliotas asmuo, tačiau valstybė jam suteikia kitokias funkcijas: vykdomųjų dokumentų vykdymo, faktinių aplinkybių konstatavimo, dokumentų perdavimo ir kitas įstatymų nustatytas funkcijas. Antstolis taip pat gali teikti įstatyme numatytas paslaugas, jei tai netrukdo jam atlikti antstolio funkcijų. Antstolius, kaip ir notarus, skiria ir atleidžia, nustato jų skaičių ir priskiria veiklos teritoriją Lietuvos Respublikos teisingumo ministras.

Nuo 2012 m. birželio 30 d. įsigaliojo antstolių ir notariato įstatymų pakeitimai^{133,134}. Pagal įstatymų pakeitimus šių profesijų atstovai gali būti arbitrais. Tiek notaras, tiek antstolis privalo vengti interesų konflikto ar kitų aplinkybių, kurios galėtų kelti abejonių jo objektyvumu ir nešališkumu atliekant įstatymų nustatytas funkcijas. Jie taip pat negali būti arbitrais ginčiuose, kylančiuose iš santykių, dėl kurių yra atlikę įstatymų nustatytas funkcijas. Šių profesijų įtraukimas į arbitražų veiklą atitinka vieną iš Stokholmo programos¹³⁵ tikslų, t. y. stengtis skatinti alternatyvų ginčų sprendimą, ypač gerinti vartotojų galimybę naudotis teisingumo sistema.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, kad „antstolio profesija – tai valstybės kontroliuojama profesija, t. y. toks viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymas, kai tai daro savarankiška profesine (privačia) veikla besiverčiantys asmenys (už atlygį), o jiems šias funkcijas vykdyti perdavusi valstybė turi kontroliuoti, kaip jos yra vykdomos¹³⁶“. Panašios pozicijos savo praktikoje laikosi ir Europos Teisingumo Teismas: „notarai ir antstoliai savo

---

¹³³ Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo 10, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios, 2012-06-30, Nr. 76-3937.

¹³⁴ Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 20, 62 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas // Valstybės žinios, 2012-06-30, Nr. 76-3934.

¹³⁵ 2010-2014 m. daugiametė programa dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (Stokholmo programa) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2010, Nr. C 285 E/25. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:285E:0012:0035:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2012-09-16.

¹³⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl privalomos narystės Lietuvos antstolių rūmuose“ // Valstybės žinios, 2008-01-10, Nr. 4-136.

veiklą vykdo savarankiškai, kai jie veikia savo sąskaita ir savo atsakomybe, laisvai organizuoja savo darbą ir patys gauna jų pajamas sudarančius mokėjimus¹³⁷“.

Antstolių veiklos kontrolė panaši į notarų kontrolę. Nagrinėjant šią kontrolę galima išskirti išorės ir vidaus subjektus, dalyvaujančius antstolių veiklos priežiūroje. Išorės subjektai yra Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, teismai ir prokuratūra. Vidaus – Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas, Antstolių garbės teismas, Antstolių revizijos komisija, Atestavimo komisija.

Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas. Pagal Lietuvos antstolių rūmų įstatus¹³⁸ Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas, kaip ir Lietuvos notarų rūmų prezidiumas, yra Lietuvos antstolių rūmų valdymo organas, veikiantis pagal antstolių susirinkimo patvirtintą Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo reglamentą. Skirtingai nuo Lietuvos notarų rūmų prezidiumo, sudaryto iš aštuonių narių renkamo trejiems metams, Lietuvos antstolių rūmų prezidiumą sudaro penki nariai, įskaitant Prezidiumo pirmininką, kuriuos ketveriems metams išrenka antstolių susirinkimas, Lietuvos notarų rūmų prezidiumas yra taip pat renkamas Notarų rūmų susirinkime. Skirtingas narių skaičius valdymo organe galėtų būti grindžiamas tuo, kad Lietuvoje notarų skaičius yra daugiau nei dvigubai didesnis nei antstolių.

Antstolių prezidiumo nariams keliami tokie patys patys apribojimai – negali būti kitų Antstolių rūmų savivaldos organų – Antstolių garbės teismo ir Antstolių revizijos ir atestavimo komisijų – nariais.

Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo vykdoma kontrolė pasireiškia atliekant šias funkcijas:

- 1) antstolių darbo organizavimo tikrinimas;
- 2) pasiūlymų antstolių susirinkimui antstolių veiklos klausimais teikimas;
- 3) Lietuvos antstolių rūmų atstovų Lietuvos antstolių rūmų apygardų skyriuose skyrimas, šių skyrių veiklos koordinavimas, jų funkcijų, veiklos kryptių ir skyrių struktūros nustatymas;
- 4) sprendimų dėl drausmės bylos iškėlimo antstoliui ar atsisakymo ją iškelti priėmimas.

Be to, kaip ir Lietuvos notarų rūmų prezidiumas iš notarų, taip ir Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas iš antstolių gali reikalauti informacijos, reikalingos antstolių savivaldos funkcijoms bei uždaviniams vykdyti¹³⁹.

---

¹³⁷ Teisingumo Teismo sprendimas, *supra* note 12.

¹³⁸ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. 83 „Dėl Lietuvos antstolių rūmų įstatų ir Antstolių profesinės etikos kodekso paskelbimo“// Valstybės žinios, 2003-04-09, Nr. 34-1447.

¹³⁹ Lietuvos Antstolių rūmų prezidiumo darbo reglamentas, patvirtintas 2003 m. kovo 7 dienos Antstolių susirinkime.

Antstolių garbės teismas. Pagal Lietuvos Respublikos antstolių įstatymą¹⁴⁰ antstoliui drausmės byla, kurią nagrinėja iš 5 narių sudarytas Antstolių garbės teismas, gali iškelti Lietuvos Respublikos teisingumo ministras arba Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas.

Antstolių garbės teismo veiklą užtikrina Lietuvos antstolių rūmai, kurie paskiria Antstolių garbės teismo sekretorių, aptarnaujantį Antstolių garbės teismą. Antstolių garbės teismo sekretorius nėra šio teismo narys¹⁴¹. Analogiškai yra ir Lietuvos notarų rūmuose. Drausmės byla antstoliui, kaip ir notarui, turi būti išnagrinėta ne vėliau kaip per trisdešimt dienų nuo iškėlimo dienos.

Antstolių garbės teismas, išnagrinėjęs drausmės byla, priima vieną iš šių sprendimų:

1. nutraukti drausmės byla nenustačius nusižengimo arba jei paaiškėja, kad praleistas šios bylos iškėlimo terminas;

2. atleisti nuo drausminės atsakomybės dėl padaryto drausmės pažeidimo mažareikšmiškumo;

3. skirti antstoliui vieną iš nurodytų drausminių nuobaudų:

3.1. pastabą;

3.2. papeikimą;

3.3. teisės teikti paslaugas atėmimą iki šešių mėnesių;

3.4. teisės atlikti funkcijas atėmimą iki šešių mėnesių;

3.5. atleidimą iš antstolių.

Antstoliui ir antstolio padėjėjui papildomai gali būti skiriamas įpareigojimas atsiprašyti asmens Antstolių garbės teismo nustatyta tvarka.

Notarų garbės teismo skiriamos nuobaudos yra švelnesnės. Notaro profesinė veikla gali būti uždrausta iki trijų mėnesių. Taip pat notarui gali būti skiriamas griežtas papeikimas, o antstoliui po papeikimo sekanti nuobauda yra teisės teikti paslaugas atėmimas. Antstolių garbės teismas paskiria drausminę nuobaudą – atleidimą iš antstolių, kuri yra įforminama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu. Notarų garbės teismo sprendimas dėl notaro atleidimo yra tik siūlymas ministrui. Nesunku pastebėti, kad egzistuoja analogiškas funkcijas atliekančių subjektų (Notarų garbės teismo ir Antstolių garbės teismo) sprendimų galia, pabrėžtina, kad sudarant Notarų garbės teismą dalyvauja pats Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, kuris skiria du Notarų garbės teismo narius.

Notarų garbės teismas nagrinėja notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas, o Antstolių garbės teismas – antstoliams ir jų padėjėjams keliamas bylas. Tokia nuostata

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 53-2042.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1R-295 „Dėl Antstolių (antstolių padėjėjų) drausmės bylų iškėlimo ir nagrinėjimo taisyklių ir antstolių garbės teismo veiklos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 104-3992.

nėra įtvirtinta notarų reguliavimo dokumentuose, nes notaras atsako ir už savo darbuotojų veiksmis padarytą žalą. Skirtingai nei Notarų garbės teismo sprendimai, kurių apskundimo terminas yra 14 dienų, Antstolių garbės teismo sprendimai gali būti skundžiami per 30 dienų nuo sprendimo nuorašo įteikimo antstoliui (antstolio padėjėjui) dienos Vilniaus apygardos teismui. Be to, skiriasi teisingumas. Civilinės bylos dėl Notarų garbės teismo sprendimų priskirtinos apygardų teismams (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 27 str. 9 d.), analogiškos bylos dėl Antstolių garbės teismo sprendimų – tik Vilniaus apygardos teismui (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 28 str. 4 d.).

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Antstolių revizijos komisija (Priedas Nr. 4). Pagal Antstolių veiklos tikrinimo tvarkos aprašą¹⁴² yra atliekamas antstolio veiklos tikrinimas. Notariato sistemoje yra atliekama notarų veiklos tarnybinė priežiūra. Ar tai tapatu?

Antstolio veiklos tikrinimą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Lietuvos antstolių rūmai. Teisingumo ministro įsakymu įgalioti ministerijos valstybės tarnautojai ar Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo nutarimu sudarytos Antstolių revizijos komisijos nariai atlieka antstolio veiklos eilinį arba neeilinį patikrinimą. Notarų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys, o Revizijos komisija yra atsakinga už Notarų rūmų finansinės veiklos ir Notarų rūmų susirinkimų nutarimų vykdymo patikrinimą. Antstolių revizijos komisija turi panašius įgaliojimus, kaip ir Notarų profesinės etikos komisija, kuri nagrinėja klausimus dėl fizinių ir juridinių asmenų skundų, pareiškimų, pasiūlymų ir informacijų dėl notarinių veiksmų atlikimo ir pateikia išvadas Antstolių rūmų prezidiumui dėl svarbių notarų darbo klausimų (svarsto klausimus, susijusius su naujų notarų ir kandidatų į notarus (asesorių) reikalingumu, jų priėmimu į darbą ir teikiamus pasiūlymus dėl jų priėmimo).

Antstolio veiklos patikrinimas gali būti atliekamas be teisingumo ministro įsakymo ar Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo nutarimo. Tačiau šiais atvejais viena iš nurodytų institucijų turi būti privalomai informuota.

Eilinis antstolio ir notaro veiklos patikrinimas atliekamas pagal teisingumo ministro patvirtintą metinį Antstolių veiklos tikrinimo planą. Kiekvieno antstolio veiklos eilinis tikrinimas turi būti atliekamas ne rečiau kaip vieną kartą per penkerius metus (notaro – per šešerius metus).

Neeilinis antstolio veiklos patikrinimas atliekamas gavus skundą, pareiškimą, prašymą ar kitą informaciją, kuriuose nurodomi faktai ar aplinkybės, kad antstolis nesilaiko teisės aktuose nustatytų reikalavimų. Gavus informaciją, kad antstolis darbo vietoje yra neblaivus ar apsvaigęs

---

¹⁴² Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. balandžio 21 d. įsakymas Nr. 1R-125 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. 400 „Dėl antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų, antstolių viešo konkurso tvarkos, antstolių informacinės sistemos nuostatų, antstolių atestavimo komisijos nuostatų ir antstolių atestavimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios, 2009-04-28, Nr. 47-1885.

nuo narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų arba nustatytu antstolio priėmimo laiku jo nėra kontoroje, taip pat kitais atvejais, kai informaciją būtina patikrinti nedelsiant, antstolio veiklos patikrinimas gali būti atliekamas be teisingumo ministro įsakymo ar Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo nutarimo. Neeilinis antstolio veiklos patikrinimas taip pat gali būti atliekamas remiantis įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo nustatyti neteisėti antstolio veiksmai.

Antstolis, kurio veikla tikrinama, turi teisę dalyvauti atliekant patikrinimą. Tikrinamas antstolis patikrinimą atliekantiems asmenims privalo pateikti paaiškinimus, patikrinimui reikalingus duomenis ir dokumentus, vykdomas ir įvykdytas vykdomąsias bylas.

Antstolio veiklos apraše, be kitų tikrinimo kriterijų, yra akcentuojamas neblaivumo ar apsvaigimo nuo psichiką veikiančių medžiagų tikrinimas. Tai vienas iš kriterijų, į kurį reaguotų ir Notarų veiklos priežiūros organai, nes tokiu atveju būtų pažeidžiamas vienas iš nepriekaištingos reputacijos reikalavimų.

Antstolio veiklos patikrinimo aktas surašomas dviem egzemplioriais, iš kurių vienas ne vėliau kaip per penkias darbo dienas nuo patikrinimo akto surašymo pasirašytinai įteikiamas antstoliui, kurio veikla buvo tikrinama, arba išsiunčiamas registruotu laišku antstolio (antstolių) kontoros adresu.

Kai atliekant antstolio veiklos patikrinimą nustatomi pažeidimai, antstolio veiklos patikrinimo medžiaga perduodama teisingumo ministrui ar Lietuvos antstolių rūmų prezidiumui, ir siūloma spręsti klausimą dėl drausmės bylos iškėlimo arba neeilinės atestacijos inicijavimo antstoliui.

Jei antstolio paaiškinimas dėl patikrinimo akto per nustatytą terminą nepateikiamas, drausmės bylos iškėlimo arba neeilinės atestacijos inicijavimo klausimas sprendžiamas remiantis patikrinimo akte išdėstytais duomenimis.

Antstolių atestavimo komisija. Antstoliai, kaip ir notarai, yra atestuojami Antstolių atestavimo taisyklių nustatyta tvarka¹⁴³. Tai vykdo Antstolių atestavimo komisija, kurią ketveriems metams įsakymu sudaro teisingumo ministras. Komisijos nariais gali būti skiriami tik aukštąjį teisinį universitetinį išsilavinimą turintys asmenys. Šiuo metu šią komisiją, kurios įgaliojimų terminas yra ketveri metai, sudaro teisingumo viceministras (Komisijos pirmininkas), Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Teisinių institucijų departamento Teisinės veiklos koordinavimo skyriaus vedėjas, antstolė ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininko patarėja¹⁴⁴. Notarų atestavimo komisiją sudaro 5 notarai, skiriami Notaro rūmų prezidiumo po

---

¹⁴³ *Ibid.*

¹⁴⁴ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. rugsėjo 14 d. įsakymas Nr. 1R-291 „Dėl antstolių atestavimo komisijos sudarymo“ // Valstybės žinios, 2009-09-17, Nr. 111-4737.

vieną iš skirtingos apygardos, kurie vadovaujasi Lietuvos Respublikos teisingumo ministro patvirtintais Notarų atestavimo nuostatais. Skiriasi komisijų sudėties formavimo principas – Antstolių atestavimo komisija yra sudaryta išorės subjektų ir savivaldos atstovo, o notarų – profesiu pagrindu. Tai galima paaiškinti tuo, kad skiriasi atestavimo procedūrų ypatumai.

Antstoliams, kaip ir notarams, gali būti vykdoma eilinė ir neeilinė atestacija, tačiau antstolių eilinės atestacijos skirtumas tas, kad kilus abejonėms dėl antstolio kvalifikacijos ir profesinių žinių, nesugebėjimo jų taikyti praktikoje arba nustačius pasikartojančius antstolio profesinės veiklos pažeidimus, komisijos sprendimu atestuojamo antstolio kvalifikacijai patikrinti skiriamas egzaminas raštu (testas). Lietuvos notarų teisinės žinios, nors ir ne egzamino forma, tikrinamos kiekvienos atestacijos metu vertinant teisės aktų išmanymą, taikymą ir laikymąsi ir gebėjimą panaudoti turimas teises žinias.

Teisę inicijuoti neeilinę antstolio atestaciją turi teisingumo ministras ar Lietuvos antstolių rūmai. Neeilinė antstolio atestacija gali būti rengiama ne anksčiau kaip praėjus šešioms mėnesiams po eilinės antstolio atestacijos. Neeilinę antstolio atestaciją sudaro dvi dalys: egzaminas raštu (testas) ir individualus pokalbis. Pokalbis ir egzaminas raštu vykdomi tą pačią dieną, dėl jų eilės sprendžia komisija.

Atestavimo komisija, susipažinusi su medžiaga apie antstolio profesinę veiklą ir kvalifikacijos kėlimą, antstolio veiklos patikrinimo aktais ir kitais pateiktais dokumentais, pasikalbėjusi su atestuojamu antstoliu, o tais atvejais, kai laikomas egzaminas raštu (testas), įvertinusi ir egzamino rezultatus, priima vieną iš šių išvadų:

- antstolį atestuoti;
- antstolį atestuoti su sąlyga, kad jis per nustatytą terminą pašalins Atestavimo komisijos nurodytus veiklos trūkumus ir papildomai tobulins profesinę kvalifikaciją;
- antstolio neatestuoti ir siūlyti teisingumo ministrui spręsti klausimą dėl asmens atleidimo iš antstolių.

Teisingumo ministrui, priešingai nei notarų kontrolės atveju, Antstolių garbės teismo sprendimas yra privalomas, o atestacijos atveju jis turi pasirinkimo laisvę dėl atleidimo iš antstolio pareigų. Antstolių situacijos atveju tai pateisinama, nes Atestacijos komisija yra formuojama ne profesiniu pagrindu, todėl ministrui tenka atsakomybė, kad nebūtų pažeistas antstolių nepriklausomumo principas. O tai užtikrinama kreipiantis į Antstolių garbės teismą, kurio sprendimas dėl antstolio atleidimo yra privalomas teisingumo ministrui.

Antstolių atestavimo komisijos sprendimas gali būti skundžiamas teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Teismai. Nekyla abejonių, kad antstolio veikla yra artima notaro veiklai, todėl Civilinio proceso kodekse skundų dėl šių dviejų subjektų nagrinėjimo ypatumai reglamentuojami viename skyriuje¹⁴⁵.

Tačiau skirtingai nuo notarinių veiksmų, kurių teisėtumas iš karto skundžiamas teismui, antstoliams nuo 2011 m. spalio 1 d. galioja ikiteisminė skundo sprendimo tvarka.

Skundas dėl antstolio veiksmų arba atsisakymo juos atlikti per LR CPK 512 straipsnyje nustatytą terminą pirmiausia pateikiamas raštu antstoliui, kurio veiksmai ar atsisakymas juos atlikti skundžiami. Taigi yra privaloma ikiteisminė procedūra. Jei antstolis atsisako patenkinti skundą, skundas kartu su dokumentu, kuriame nurodomi atsisakymo patenkinti skundą motyvai ir aplinkybės, ir vykdomąja byla persiunčiamas apylinkės teismui, kurio veiklos teritorijoje yra antstolio kontoros buveinė. Tuo atveju, jeigu persiūsdamas teismui skundą antstolis vykdomosios bylos nesustabdo, antstolis pasidaro vykdomosios bylos kopiją ir tęsia vykdymo veiksmus¹⁴⁶.

Antstolio veiksmai teikiant paslaugas negali būti skundo teismui dėl antstolių veiksmų objektas¹⁴⁷. Antstolio procesine veikla laikytinos visos vykdymo procese atliekamos funkcijos¹⁴⁸.

Be to, skundai dėl antstolio veiksmų negali būti pateikiami, jei vykdymo procesas jau pasibaigęs. Tokiais atvejais pažeistos teisės gali būti ginamos pareiškiant ieškinį ginčo teisenos tvarka¹⁴⁹.

Notarams išankstinės ikiteisminės skundo sprendimo tvarkos įvedimas nėra tikslingas, nes notaras, vykdydamas valstybės paskirtas funkcijas, atlieka arba atsisako atlikti atitinkamus veiksmus ir papildomas informavimas būtų neracionalus paties veiksmo dubliavimas. Pavyzdžiui, informavimas dėl atsisakymo atlikti notarinių veiksmų, kai atsisakantis jų atlikti asmuo jau buvo informuotas apie atsisakymo priežastis. Be to, asmens teisė kreiptis į notarą dėl informacijos nėra ribojama ir jis visada gali kreiptis ir į jo užklausą bus atitinkamai atsakyta.

Taigi, kaip ir notarų, antstolių kontrolę vykdo jų savivaldos organai (vidinė kontrolė), Teisingumo ministerija ir teismai (išorinė kontrolė). Prie išorės subjektų priskirtina ir Lietuvos Respublikos prokuratūra, kuri atsižvelgdama į viešąjį notarų atliekamų funkcijų pobūdį, gali inicijuoti ikiteisminį tyrimą.

Atsakomybė yra svarbi notarų ir antstolių veiklų reglamentavimo dalis. Kadangi abi profesijos priskirtinos laisvosioms, galima įžvelgti nemažai panašumų.

---

¹⁴⁵ Nekrošius V., *supra* note 93, p. 443.

¹⁴⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymas Nr. 1R-265 „Dėl teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymo Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios, 2011-11-17, Nr. 137-6495.

¹⁴⁷ Vėlyvis S., Višinskis V., Žalėnienė I. Antstolio procesinių veiksmų apskundimas // Jurisprudencija. 2007, Nr. 1 (91). P. 26.

¹⁴⁸ Stauskienė E., Višinskis V. Teismo sprendimų vykdymas. Vilnius: Saulelė, 2008. P. 53.

¹⁴⁹ Vėlyvis S., Višinskis V., Žalėnienė I. *supra* note 147, p. 26.

Aptarus civilinę atsakomybę atkreiptas dėmesys, kad notarų atsakomybė atsiranda delikto pagrindu. Antstoliams deliktinė atsakomybė taikoma tuo atveju, kai jie vykdo įstatymu suteiktas funkcijas, o kai yra teikiamos paslaugos (susitarimo pagrindu), jie atsako remdamiesi sutartinės atsakomybės nuostatomis.

Tiek notarami, tiek antstoliai savo veiklą vykdyti turi teisę tik laimėję viešąjį konkursą ir įstatymų nustatyta tvarka apdrausti profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu. Privalomuoju draudimu draudžiama žala, viršijanti 1000 litų. Antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra savivaldos organas – Lietuvos antstolių rūmai.

Nors antstolio profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali suma yra 200 000 litų (notaro – 100 000 litų) vienam draudžiamajam įvykiui, antstolis taip pat pats papildomai gali draustis antstolių profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu žalai atlyginti, kuri padaroma atliekant antstolio funkcijas, bet ne paslaugas.

Abiejose srityse draudžiamuoju įvykiu laikomi draudimo sutarties galiojimo metu atlikti antstolio arba notaro, jų atstovų, padėjėjų ar kitų darbuotojų neteisėti veiksmai (veikimas ar neveikimas), kurie yra pagrindas žalai atsirasti.

Kalbant apie administracinę ir baudžiamąją atsakomybę, abiejų profesijų atstovai atsako kaip valstybės pareigūnai, bet antstolis šiais atvejais atsako tik už savo atliekamų funkcijų, bet ne už paslaugų atlikimą. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pabrėžęs, kad „antstolis, vykdydamas teismo sprendimus bei kitus vykdomuosius dokumentus, privalo veikti tik neviršydamas jam suteiktą įgaliojimą ir neturi teisės atlikti tų veiksmų, kurių nenumato jo veiklą reglamentuojantys įstatymai bei kiti teisės aktai. Tokia antstolio teisinio statuso samprata atitinka valstybės tarnautojui prilyginamo asmens sąvoką, įtvirtintą BK 230 straipsnio 3 dalyje¹⁵⁰“.

Administracinė atsakomybė antstoliui kaip ir notarui gali atsirasti Administracinių teisės pažeidimų kodekse numatyta tvarka.

---

¹⁵⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje G. M. pagal BK 228 str. 2 d., 183 str. 2 d. Nr. 2K-243/2007.

2.2 Notarų ir advokatų veiklos priežiūros organų sistemų palyginimas

Advokatas – asmens konstitucinės teisės į gynybą garantas. Lietuvos Aukčiausiasis Teismas teigia, kad „advokatas padeda įgyvendinti teisingumą, kai kalbama apie teismo procesą, taip pat prisideda prie tinkamo galiojančios teisės įgyvendinimo ir aiškinimo kasdieniniame visuomenės gyvenime¹⁵¹“. Advokatas būdamas *teisingumo vykdymo proceso dalyviu*¹⁵² yra vienos iš procese dalyvaujančių šalių atstovas.

Vadovaudamasis objektyvumo principu notaras savo praktikoje yra visų šalių patikėtinis, todėl jis nėra ir negali būti laikomas kliento, kaip vienos šalies, atstovu. Pasak dr. R. Šimašiaus, advokatų ir notarų skirtingų funkcijų nustatymas ir sukuria pagrindą lotyniškajam notariatui, o advokatų ir notarų funkcijų „suvėlimas“ pažeistų lotyniškojo notariato principus¹⁵³.

Advokatūros įstatymo¹⁵⁴ 2 str. 1 d. advokatų teikiamos teisinės paslaugos yra apibrėžiamos kaip „teisės konsultacijos (patarimai teisės klausimais), teisinę reikšmę turinčių dokumentų rengimas, atstovavimas teisės klausimais, gynyba bei atstovavimas bylų procese, kai šie veiksmai atliekami už atlyginimą, išskyrus kai advokatas pasinaudoja teise teikti teisinės paslaugas nemokamai, t. y. teikia teisinę pagalbą“.

Įstatymas advokato veiklą apibrėžia kaip „teikiamas teisinės paslaugas“, kai o notarai įvardijami kaip „valstybės įgalioti asmenys, atliekantys funkcijas“, tačiau „oficialioje konstitucinėje doktrinoje pabrėžiama, kad konstitucinė asmens teisė į gynybą, suponuojanti ir teisę turėti advokatą yra absoliuti ir negali būti paneigta ar suvaržyta jokiais pagrindais ir jokiais sąlygomis¹⁵⁵“.

Advokato, kaip ir notaro, profesija yra kontroliuojama. R. Drakšas išskiria išorinę ir vidinę kontrolės formas¹⁵⁶. Lyginant advokatų ir notarų veiklą kontroliuojančius ar joje dalyvaujančius subjektus kai kuriais atžvilgiais galima pastebėti analogijų.

Remdamiesi šiuo autoriumi išoriniais advokatų veiklos subjektais galime laikyti patį klientą, mokantį advokatui honorarą už teikiamas paslaugas, teismus ir prokurorą, kurie vadovaudamiesi Civilinio ir Baudžiamojo proceso kodeksų nuostatomis gali taikyti advokatams procesinio poveikio priemones. Notarų veiklos priežiūros metu pagal Lietuvos teisėje formuojamą praktiką nesusiklosto sutartiniai teisiniai santykiai, todėl klientas, norėdamas skųsti

¹⁵¹ Nekrošius V. Advokatūra // Teisės saugos institucijos. Vilnius: Justitia, 2001. P. 121.

¹⁵² Gumbis J., Kūris E. Advokatai // Lietuvos teisinės institucijos. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2011. P. 576.

¹⁵³ Interviu su dr. R. Šimašiumi „Išliks ne visi“ // Notariatas. 2009, Nr. 7/2009. P. 7.

¹⁵⁴ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Valstybės žinios. 2004-03-18, Nr. IX-2066.

¹⁵⁵ Gumbis J., Kūris E., *supra* note 152, p. 575.

¹⁵⁶ Drakšas R. Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos. Vilnius. Justitia, 2012. P. 129.

notarą, gali tai padaryti kreipdamasis į notarų savivaldos organus arba Teisingumo ministeriją, o tai reiškia, kad gali būti tik iniciatoriumi, bet ne kontrolę vykdančiu subjektu. Šio autoriaus nuomone, teismas civiliniame procese turi galimybę vertinti ne tik advokato atstovavimo konkrečioje byloje kokybę (jo teisinės žinias, gebėjimą jas išdėstyti, bendravimo su klientu stilių), bet ir bendresnių, jo etikai priskirtinų klausimų reikalavimų paisymą. Notarų atveju teismas tiria notarinio veiksmo ar atsisakymą jį atlikti teisėtumą ir priima sprendimą, o tam reikalingas suinteresuoto asmens kreipimasis, o minėti veiklos kokybės ir etikos klausimai priskirtini Notarų savivaldos organų ir Teisingumo ministerijos kompetencijai. Beje, pastaroji, kaip ir notarui, advokatui gali inicijuoti drausmės bylą. Tačiau, skirtingai nei notarų atveju, nėra veiklos priežiūrą atliekantis subjektas. Tai aiškintina advokato nepriklausomumo principu. Šio principo esmė – jo santykiai su klientu grindžiami konfidencialumu, t. y. visišku pasitikėjimu (lot. *confidentia* – pasitikėjimas). Todėl nepateisinamas bet kuris išorinis poveikis advokato ir kliento santykiams¹⁵⁷. Vykdamas advokatų išorinę kontrolę turi būti atsižvelgiama į profesijos specifiškumą ir nepriklausomumo principus. Tai lemia didesnes savivaldos organams suteikiamas galias. Tuo galima įsitikinti toliau nagrinėjant vidinę advokatų kontrolės sistemą.

Vidinę advokatų kontrolę vadovaudamasi Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymu¹⁵⁸ ir Lietuvos advokatūros įstatais¹⁵⁹ atlieka Lietuvos advokatūra per Advokatų tarybą, Advokatų garbės teismą, laikinąsias komisijas ar komitetus.

Advokatūra atlieka advokatų, besiverčiančių profesine veikla, priežiūrą (*vidinis kontrolės aspektas*), o pagal notariato įstatymą notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministro paskirti asmenys (*išorinis kontrolės aspektas*).

Advokatų taryba, be kitų atliekamų funkcijų, atlieka šiuos veiksmus: skiria narius į advokatų kvalifikacinio egzamino komisiją ir pasiūlo advokatų kvalifikacinio egzamino komisijos pirmininko kandidatūrą, priima sprendimus dėl advokatų įrašymo ir išbraukimo iš Lietuvos praktikuojančių advokatų sąrašo, priima sprendimus iškelti drausmės bylą advokatui ir advokato padėjėjui, suderinusi su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, nustato veiksmingų ir reguliarių teisinių paslaugų teikimo bei reikiamų Lietuvos Respublikos nacionalinės teisės žinių pakankamumo kriterijus. Iš Advokatų tarybos funkcijų galima spręsti, kad šis subjektas yra pagrindinis advokatų veiklos priežiūros sistemoje. Atliekant notarų veiklos priežiūrą, notarų savivaldoje svarbus tiek Notarų garbės teismas, tiek prezidiumas, tiek atestacinė komisija .

---

¹⁵⁷ Drakšas R., *supra* note 156, p. 71.

¹⁵⁸ Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas, *supra* note 154.

¹⁵⁹ Lietuvos advokatūros įstatai 2006 m. balandžio 21 d. // <http://www.advoco.lt/?item=advistat>; prisijungimo laikas: 2012-10-02.

Advokatų garbės teismas ir drausmės bylos. Advokatui už Advokatūros įstatymo ir Lietuvos advokatų etikos kodekso reikalavimų bei advokato veiklos pažeidimus gali būti keliama drausmės byla Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašo¹⁶⁰ nustatyta tvarka (Priedas Nr. 5).

Advokatų garbės teismas Lietuvos advokatūros nustatyta tvarka nagrinėja advokatų drausmės bylas. Advokatų teismą, kaip ir notarų garbės teismą, sudaro 5 trejiems metams renkami nariai. Du narius iš advokatų skiria teisingumo ministras, tačiau tris narius iš advokatų renka visuotinis advokatų susirinkimas. Didžiąją dalį narių, formuojant šį teismą, sudaro advokatų savivaldos, o ne išorės subjekto deleguojami nariai.

Advokatų garbės teismas gali nagrinėti bylas, jeigu yra paskirti bent trys teismo nariai. Šiuo metu šią savivaldos instituciją sudaro 5 nariai¹⁶¹.

Drausmės byla advokatui iškeliami Advokatų tarybos sprendimu arba Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu. Advokatų taryba sprendimą dėl drausmės bylos iškėlimo priima Drausmės komiteto, atlikusio advokato veiksmų ar neveikimo, dėl kurių gali būti keliama drausmės byla, tyrimą, teikimu.

Advokatų taryba iš Lietuvos advokatūros darbuotojų ir (ar) advokatų sudaro Drausmės komitetą ir skiria jo pirmininką. Drausmės komiteto narių skaičių ir darbo tvarką nustato Advokatų taryba. Šiuo metu komitetą sudaro 8 nariai: 7 advokatai ir advokatūros referentė (teisininkė)¹⁶². Drausmės komitetas Advokatų tarybos pirmininko ar jo pavaduotojo nurodymu atlieka asmenų kreipimosi dėl advokato veiklos tyrimą arba tiria galimo advokato veiklos (ar) profesinės etikos pažeidimo aplinkybes, kai duomenys apie galimą pažeidimą gaunami ne asmens kreipimosi atveju, ir parengia medžiagą, reikiamą drausmės bylos iškėlimo klausimui nagrinėti. Tyrimo metu advokatui nustatomas ne trumpesnis kaip keturiolikos dienų terminas nuo kreipimosi gavimo dienos pateikti paaiškinimams, susijusiems su veika, dėl kurios gali būti keliama drausmės byla, ir pateikti turimus dokumentus. Ši sąlyga netaikoma, kai drausmės byla advokatui gali būti keliama už Lietuvos advokatų etikos kodekso reikalavimo pateikti paaiškinimą advokatūros organui (jo vadovui) prašant nevykdymą. Drausmės komiteto tyrimas baigiamas, kai surašoma išvada.

Šis komitetas savo atliekamomis funkcijomis panašus į Notarų rūmų prezidiumo komisiją personalo klausimais, tačiau ten yra fiksuotas narių, kurie yra notarai, skaičius bei įgaliojimų trukmė – Prezidiumo kadencijos laikotarpis. Be to, minėta komisija nagrinėja klausimus ir dėl asmenų skundų.

---

¹⁶⁰ Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2012-06-21, Nr. 69-3545.

¹⁶¹ Advokatų garbės teismas // <http://www.advoco.lt/?item=gteismas>; prisijungimo laikas: 2012-10-01.

¹⁶² Drausmės komitetas Lietuvos advokatūros sprendimai // <http://www.advoco.lt/?item=latsprend>; prisijungimo laikas: 2012-10-09.

Advokatų taryba sprendimą dėl drausmės bylos iškelimo gali priimti ir be Drausmės komiteto atliekamo tyrimo ir (ar) teikimo, jei prieš iškeliant drausmės bylą advokatui buvo pasiūlyta ir nustatytas ne trumpesnis kaip keturiolikos dienų terminas nuo kreipimosi gavimo dienos pateikti paaiškinimus, susijusius su veika, dėl kurios gali būti keliama drausmės byla, ir pateikti turimus dokumentus.

Gautą advokato drausmės bylą Advokatų garbės teismo bylų registracijos žurnale įregistruoja Advokatų garbės teismo referentas ar kitas darbuotojas, kurį Advokatų garbės teismui aptarnauti skiria Advokatų taryba. Analoginius veiksmus atlieka Notarų garbės teismo sekretorius, kuris taip pat nėra minėto teismo narys.

Lyginant patį drausmės bylos nagrinėjimą, išskirtina tai, kad advokatui, kuriam iškelta drausmės byla, Advokatų garbės teisme gali atstovauti advokatas. Nėra jokių notarų atstovų drausmės bylų nagrinėjimo metu. Manytina, kad tiek notaras, tiek advokatas, būdami profesionalūs teisininkai, turėtų patys atsakyti drausmės bylos metu, nes drausminė atsakomybę taiko savivaldos organas ir ji kyla pačiam teisininkui už jo, kaip savo profesijos atstovo, elgesį.

Sprendimas, kaip ir Notarų garbės teismo atveju, priimamas uždarame Advokatų garbės teismo pasitarime dalyvaujant tik Advokatų garbės teismo nariams ir paskelbiamas tą pačią dieną, kai buvo išnagrinėta byla. Sprendimu Advokatų garbės teismas gali nutraukti drausmės bylą, nes nėra drausminės atsakomybės pagrindo arba baigėsi drausminės atsakomybės taikymo senatis, arba apsiriboti drausmės bylos svarstymu ir drausminės nuobaudos neskirti, arba paskirti vieną iš šių Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo numatytų drausminių nuobaudų: pastabą, papeikimą, viešai paskelbiamą papeikimą, pripažinti negaliojančiu Lietuvos advokatūros sprendimą pripažinti asmenį advokatu ir (ar) laikinai uždrausti advokato veiklą.

Kalbant apie viešą papeikimą, minėtina E. Kūrio nuomonė: „kitaip tariant apie „paprastą papeikimą“ nėra kalbama viešai. Plg.: nieko panašaus nėra nustatyta nei Notariato, nei Antstolių įstatyme. Neatsitiktinai viešumas jokia forma neminimas nei Advokatūros įstatyme, nei Advokatų elgesio kodekse. Viešumas nelaikomas vienu iš advokatų veiklos pagrindinių principų, t. y. vertybe, kuria turi būti grindžiama šios profesinės bendruomenės veikla ir savivalda. Tai viena iš sisteminių su advokatūros veikla susijusių santykių teisinio reguliavimo ydų^{163c}.

Notarų garbės teismas griežčiau vertina notarus ir be minėtų drausminių nuobaudų gali įpareigoti notarą arba jo biuro kolektyvą viešai atsiprašyti nukentėjusiojo (suprantama, tai sietina su viešo pobūdžio funkcijomis), pareikšti notarui griežtą papeikimą, uždrausti profesinę veiklą tam tikram (iki trijų mėnesių) laikotarpiui. Tačiau Notarų garbės teismas gali pasiūlyti Lietuvos

---

¹⁶³ Gumbis J., Kūris E., *supra* note 152, p. 613.

Respublikos teisingumo ministrui (išorės aspektas) atleisti notarą iš pareigų. Tuo tarpu advokato išbraukimą iš praktikuojančių advokatų sąrašo sprendžia Lietuvos advokatūra (vidinis aspektas).

Advokatų garbės teismo sprendimai gali būti skundžiami Vilniaus apygardos teismui per trisdešimt dienų nuo sprendimo nuorašo įteikimo advokatui ar advokato padėjėjui dienos, kai tuo tarpu notaras pasinaudoti teise skusti Notarų garbės teismo sprendimą gali per 14 dienų nuo įteikimo. Kaip jau minėta, Notarų garbės teismo sprendimai skundžiami apygardų teismams, o ne išimtinai tik Vilniaus apygardos teismui.

Advokatų garbės teismo bylų apžvalgoje pažymima, kad kiekvienoje drausmės byloje Advokatų garbės teismas siekė reikiamu atveju ne tiek nubausti atskirą advokatą, kiek jam priminti pareigą savo profesinėje veikloje ir elgsenoje, vadovautis ne siaurais asmeniniais ar kliento interesais, bet visos advokatų bendruomenės orumo ir garbės principais bei jos nustatytomis taisyklėmis ir papročiais¹⁶⁴.

Taigi advokatų veiklos priežiūroje labiausiai pasireiškia vidinė kontrolė, o notarų – ir vidinė, ir išorinė.

Advokatai, skirtingai nei notarai, neatsako kaip valstybės pareigūnai už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, už kuriuos valstybės pareigūnams taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė. Tačiau tai nereiškia, kad jie nėra atsakingi už savo veiksmus. Klientas su advokatu, advokatais ar advokatų profesine bendrija dėl teisinių paslaugų susitaria pasirašydami sutartį. Tai reiškia, kad jam (jiems) taikoma sutartinė civilinė atsakomybė. Minėtina, kad advokatų atsakomybė priklauso nuo veiklos formos. Pagal advokatūros įstatymo 21 str. 1 d. advokatai gali veikti: individualiai; partnerystės pagrindais, neįsteigę juridinio asmens; įsteigdami juridinį asmenį – advokatų profesinę bendriją. Tuo tarpu, vadovaujantis Notariato įstatymo 6 str., du ir daugiau notarų, einančių pareigas toje pačioje savivaldybėje, gali turėti vieną bendrą notarų biurą. Dėl bendro notarų biuro darbo organizavimo ir veiklos notarai sudaro sutartį. Kiekvienas notaras, dirbantis bendrame notarų biure, notarinius veiksmus atlieka savo vardu ir asmeniškai atsako už savo pareigų atlikimą. Be to, kaip jau minėta, notarams Lietuvoje taikoma deliktinė civilinė atsakomybė.

Advokato ar advokatų profesinės bendrijos profesinė civilinė atsakomybė už vykdant advokato veiklą fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, viršijančią 1000 litų, draudžiama privalomuoju draudimu. Notaras veiksmus atlieka individualiai, todėl jo profesinė atsakomybė negali būti siejama su kitais notarais, dirbančiais tame pačiame biure. Skiriasi notarų ir advokatų atliekamų veiksmų specifika.

---

¹⁶⁴ Lietuvos advokatūros Advokatų garbės teismo 2008 04 18–2011 04 20 kadencijos bylų santrauka // Lietuvos advokatūra. 2011 m. Nr. 4 (41). P. 21.

Advokatas profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu draudžiamas sudarant advokato profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Advokato profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra advokatas arba advokatų profesinė bendrija. Kai advokatai veikia įsteigę advokatų profesinę bendriją, gali būti draudžiama advokatų profesinės bendrijos civilinė atsakomybė. Šiuo atveju draudimo suma nustatoma pagal šios advokatų profesinės bendrijos dalyvių skaičių, laikantis šiame Lietuvos advokatūros įstatyme nustatytų reikalavimų. Vieno advokato, kaip ir notaro, profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 100 000 litų vienam draudžiamajam įvykiui. Tačiau notarus centralizuotai draudžia Notarų rūmai. Internetinėje erdvėje ieškant informacijos apie advokatų civilinės atsakomybės draudimą lengvai galima rasti Lietuvos draudimo bendrovių skelbimus ir siūlymus advokatams draustis. O notarus dėl jų veiklos rizikos draudžia užsienio bendrovės.

Advokatams, priklausomai nuo pasirinktos veiklos formos, yra taikomos civilinės sutartinės, o ne deliktinės atsakomybės nuostatos. Advokatai, skirtingai nei notarai, neatsako kaip valstybės pareigūnai už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, už kuriuos valstybės pareigūnams taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė.

Notarų veiklos priežiūros sistemą lyginant su laisvųjų profesijų kontekstu galima pastebėti panašumų tarp antstolių ir notarų veiklos kontrolės, nes yra kontroliuojama tiek išorės, tiek vidaus subjektų. Drausminės nuobaudas taiko garbės teismai ir teisingumo ministras (atleidimas iš pareigų). Atliekant valstybės deleguotas funkcijas taikoma civilinė deliktinė atsakomybė. Tiek antstoliai, tiek notarai administracinėse arba baudžiamosiose bylose atsako kaip valstybės pareigūnai, tačiau antstoliai šiais atvejais atsako tik už savo atliekamų viešųjų funkcijų atlikimą, bet ne paslaugų teikimą. Advokatų veiklos priežiūros srityje dominuoja vidinė kontrolė. Šią kontrolę atliekantys subjektai taiko drausminės nuobaudas, įskaitant išbraukimą iš praktikuojančių advokatų sąrašo. Skirtingai nei notaro atveju, advokatui iškelus drausmės bylą Advokatų garbės teisme gali atstovauti advokatas. Advokatams yra taikomos ne deliktinės, o civilinės atsakomybės nuostatos priklausomai nuo pasirinktos formos veiklos formos. Jie, skirtingai nei notarai, neatsako kaip valstybės pareigūnai už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, už kuriuos valstybės pareigūnams taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė. Visų šių profesijų atstovai privalo būti apsidraudę profesinės civilinės atsakomybės draudimu. Notaro ir antstolio profesijų viešasis pobūdis ir tai, kad jų kontrolė savo esme yra panaši, suponuoja notarų veiklos priežiūros organų sistemos efektyvumą.

3. NOTARŲ VEIKLOS PRIEŽIŪROS ORGANŲ SISTEMA EUROPOS SAJUNGOJE (LYGINAMASIS ASPEKTAS)

3.1 Europos Sąjungos notariatų taryba (Council of the notariats of the European Union). Pavyzdinis notaro profesijos kontrolės modelis

2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos notariatas įstojo į Europos Sąjungos notariatų tarybą (angl. Council of the Notariats of the European Union, CNUE).

Ši 1993 m. įkurta organizacija atstovauja Europos notarams Europos Sąjungos institucijose. CNUE nariai yra šių Europos Sąjungos valstybių notariatai: Vokietijos, Austrijos, Belgijos, Ispanijos, Prancūzijos, Graikijos, Italijos, Liuksemburgo, Nyderlandų, Portugalijos, Estijos, Vengrijos, Latvijos, Lietuvos, Maltos, Lenkijos, Čekijos, Slovakijos, Slovėnijos ir nuo 2007 m. kovo 2 d. – Bulgarijos bei Rumunijos (iš viso 21 narys). Organizacijos būstinė yra Briuselyje.

CNUE misija – notariato plėtra ir aktyvus dalyvavimas Europos institucijoms priimant sprendimus dėl piliečių teisinio gyvenimo, teisinių paslaugų pasiekiamumo, vartotojų apsaugos. Ši organizacija nuolat informuoja valstybių narių atstovus apie įstatymų leidybą Europoje bei įvairias Europos Sąjungos iniciatyvas, rūpinasi notarų švietimu Europos Sąjungos teisės srityje¹⁶⁵.

CNUE yra parengtas pavyzdinis notaro profesijos kontrolės valdžios modelis¹⁶⁶, kuriuo kontrolės poreikis grindžiamas piliečio bendrojo intereso užtikrinimu (paslaugų kokybės garantija), paties notaro apsauga, vykdamas savo profesines pareigas bei konfliktų prevencija profesijos viduje. Be to, vadovaujantis profesijos pažinimo kriterijumi, kontrolės valdžia turi būti sudaryta be išimties tik iš notarų. Jeigu kontrolės valdžią sudarytų ne tik notariatai, būtų išbalansuota teisingumo ministro ir teisminės valdžios įtaka (pvz., skiriant tam tikras sankcijas).

Lietuvos notarų veiklos priežiūra atitinka šį modelį. Kalbant apie išorinę kontrolę, Teisingumo ministerijos vykdoma priežiūra nepažeidžia notarų nepriklausomumo principo, nes pats teisingumo ministras negali tiesiogiai taikyti poveikio priemonių, kol nėra atliktos savivaldos organų (Notarų rūmų prezidiumo, Notarų garbės teismo, Notarų atestavimo komisijos) atitinkamos procedūros arba notaro atžvilgiu nėra priimtas teismo nuosprendis. Teisminė valdžia, vykdydama teisingumą, neturi valdingų įgalinimų. Notarų vidinę kontrolę

---

¹⁶⁵ Europos Sąjungos notariatų taryba (CNUE) // <http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/notaru-rumai/bendradarbiavimas/item/59-europos-sajungos-notariatų-taryba-cnue>; prisijungimo laikas: 2012-09-03.

¹⁶⁶ Pavyzdinis notaro profesijos kontrolės valdžios modelis. 2012-09-14 Europos Sąjungos notariatų taryba.

atliekantys ir joje dalyvaujantys organai yra sudaryti be išimties tik iš notarų, nors Notarų garbės teismą formuojant ir dalyvauja Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, ir Aukščiausiojo Teismo pirmininkas. Taigi mūsų valstybėje vykdoma notarų veiklos priežiūra neprieštaruja Pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelio, siūlomo (kaip pavyzdys) kitoms Europos Sąjungos valstybėms, kurios turi kitokias notarų veiklos priežiūros formas ir naujai kuriamiems lotynų notariatams kitose valstybėse, nuostatoms.

3.2 Notarų veiklos priežiūros organų sistemos Europos Sąjungos notariatų tarybos valstybėse

Šiame poskyryje pagal atliktą tyrimą yra aprašomos CNUE valstybių institucijos, kurios yra atsakingos už notarų veiklos priežiūrą.

Tyrimas atliktas remiantis valstybių narių atstovų atsakymais į anketos apie notarų veiklos priežiūros sistemą klausimus, notariato įstatymais, informacija, skelbiama notarų rūmų, teisingumo ministerijų tinklalapiuose, Europos e. teisingumo portalo ir Europos teismo tinklo civilinėse ir komercinėse bylose medžiaga bei Europos tarybos leidinio „Europos teisinės sistemos“ skyriaus „Už notarų veiklos priežiūrą atsakingos institucijos 2008 (Q176)“ informacija¹⁶⁷.

Tyrimo išskiriami šie už notarų veiklos priežiūrą atsakingi organai – notarų savivalda, teismai, Teisingumo ministerija, prokuroras ir kiti. Po lentele yra pateikiama kiekvienos valstybės trumpas aprašymas.

Valstybė	Už notarų veiklos priežiūrą atsakingos institucijos					Atsakingų institucijų skaičius
	Notarų savivalda	Teismas	Teisingumo ministerija	Prokuroras	Kiti	
Austrija						3
Belgija						3
Bulgarija						3
Čekijos Respublika						3
Estija						3
Graikija						2
Ispanija					Registru ir notarų paslaugų generalinis	3

¹⁶⁷ Authority entrusted with the supervision and the control of the notaries in 2008 (Q176) // European judicial systems. Edition 2010 (data 2008): Efficiency and quality of justice European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). France: Council of Europe Publishing: P. 274.

Valstybė	Už notarų veiklos priežiūrą atsakingos institucijos					Atsakingų institucijų skaičius
	Notarų savivalda	Teismas	Teisingumo ministerija	Prokuroras	Kiti	
					direktoratas ir Generalinė taryba (pavaldi teisingumo ministrai)	
Italija						3
Latvija						3
Lietuva						3
Lenkija		*				3
Liuksemburgas			*		*Registru ir teisės veikimo administracija	5
Malta					Notarų aktų peržiūros teismas	2
Nyderlandai					Drausmės taryba	3
Portugalija					Registru ir notarų institutas	3
Prancūzija						4
Rumunija						3
Slovakija						2
Slovėnija						3
Vengrija						3
Vokietija						3
	19 valstybių	15 valstybių	19 valstybių	4 valstybėse	5 valstybėse	

1 lentelė. Europos Sąjungos notariatų taryba (CNUE). Už notarų veiklos priežiūrą atsakingos institucijos

* - duomenys pateikiami tik pagal Europos tarybos leidinio „Europos teisinės sistemos“ skyriaus „Už notarų veiklos priežiūrą atsakingos institucijos 2008 (Q176)“ informaciją.

Austrija

Austrijoje notarų veiklos priežiūrą atlieka teisingumo ministras (angl. *The Federal Minister of Justice*), teismai ir Notarų rūmai¹⁶⁸.

Kiekvieno regiono Notarų rūmai atlieka veiklos priežiūrą savo teritorijoje. Todėl nusižengę notarai pirmiausia sankcijų gali sulaukti iš jų. Sudėtingais atvejais drausminimo procedūra pereina į regioninį (kaip apeliacinį) ir Aukščiausiąjį Teismą (angl. *The Supreme*

¹⁶⁸ The Austrian judicial system. Institutions-Agencies-Services. Federal Ministry of Justice: Vienna, 2009. P. 30.

Court), kur yra nagrinėjama kaip specialios jurisdikcijos teisme, sudarytame iš profesionalių teisėjų ir išrinktų notarų. Notarai turi būti pasiruošę atsakyti tiek pagal civilinės, tiek baudžiamosios teisės normas. Be to, prieš pradėdami veiklą notariai privalo būti apsidraudę profesinės atsakomybės draudimu¹⁶⁹.

Regioniniai Notarų rūmai gali taikyti šia sankcijas: perspėti notarą, kad šis gerbtų profesines pareigas, skirti rašytinį papeikimą arba kartu su šiuo papeikimu skirti iki 10000 eurų baudą. Regioninis teismas, veikdamas kaip specialios jurisdikcijos teismas, gali pareikšti notarui oficialų rašytinį papeikimą, skirti baudą iki 50000 eurų, sustabdyti notaro biuro veiklą iki 1 metų arba atleisti iš notaro pareigų. Notarinio veiksmo teisėtumo priežiūra yra sudedamoji atliekamos notarų veiklos priežiūros dalis, už kurią yra atsakingi Notarų rūmai.

Belgija

Notarai yra valstybės pareigūnai, kuriuos skiria karalius. „Belgijoje veikia Nacionaliniai notarų rūmai. Pagrindinės jos pareigos: kiek leidžia jų įgaliojimai, atstovauti Belgijos notarams valdžios institucijose ir įstaigose, nustatyti profesinės etikos taisykles; teikti Notarų rūmams naudingas drausmės rekomendacijas. Be to, kiekvienoje provincijoje veikia Notarų rūmai – notarų profesinės įstaigos, kurių pagrindinė užduotis – prižiūrėti, ar laikomasi profesinės etikos taisyklių ir spręsti profesinius ginčus (pvz., skundų tyrimai)^{170c}.

Drausmės byla notarui gali būti iškelta prieš tai, kai provincijos Notarų rūmai kreipiasi į prokurorą (pranc. *procureur du Roi*) arba į teismą.

Atkreiptinas dėmesys, kad nėra vykdoma notarinio veiksmo teisėtumo kontrolė.

Bulgarija

Notarų veiklą Bulgarijoje reguliuoja Bulgarijos notariato ir notarų veiklos aktas¹⁷¹. Notarų veiklos teritorijos yra skirstomos pagal regioninių teismų jurisdikciją.

Notarų rūmų organizacinę struktūrą sudaro Generalinė asamblėja (angl. *General Meeting*), Notarų valdyba (angl. *the Board of Notaries*), Priežiūros valdyba (angl. *the Supervisory Board*) ir Drausmės komisija (angl. *the Disciplinary Commission*).

Notarų valdybą, įskaitant pirmininką ir pavaduotoją, sudaro ne mažiau nei penki pastovūs ir du nepastovūs nariai. Ši valdyba gali priimti sprendimus tik tada, kai posėdyje

---

¹⁶⁹ *Ibid.*, p.30.

¹⁷⁰ Teisininko profesijos – Belgija. Europos e. teisingumo portalas

//https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-be-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

¹⁷¹ Notaries and notarial practice act // Prom. SG. 104/6 Dec 1996.

dalyvauja ne mažiau nei du trečdaliai jos narių. Viena valdybos funkcijų yra kontroliuoti, kaip notarai laikosi savo pareigų, ir per savo atstovus dalyvauti notarų disciplinavimo procedūrose.

Priežiūros valdybą turi sudaryti ne mažiau nei trys nariai. Pagrindiniai reikalavimai yra ne mažiau nei dvejų metų notaro veiklos praktika ir nebuvimas savivaldos organų nariu daugiau nei 2 kadencijas. Pagrindinė jos funkcija – Notarų rūmų finansinė ir turto valdymo kontrolė ir Generalinės asamblėjos informavimas.

Drausmės komisiją turi sudaryti ne mažiau nei šeši nariai. Pagrindiniai reikalavimai yra ne mažiau nei dvejų metų notarinė praktika ir nebuvimas savivaldos organų nariu daugiau nei 2 kadencijas. Pagrindinė jos funkcija yra nagrinėti ir nustatyti dispciplinavimo veiksmus notarams ar jų padėjėjams. Gali būti skiriamos šios drausminės sankcijos: papeikimas, bauda, įspėjimas dėl pašalinimo nuo notarinės praktikos, notarinės veiklos sustabdymas nuo trijų mėnesių iki penkerių metų.

Drausmės komisijos sprendimas gali būti skundžiamas per keturiolika dienų nuo paskelbimo Aukščiausiam kasaciniam teismui (angl. *Supreme Court of Cassation*), tačiau prieš tai tokį skundą turi išnagrinėti Notarų valdyba ir teisingumo ministras.

„Teisingumo ministras prižiūri, kaip visų notarų veikla atitinka teisės aktus ir Notarų rūmų statutą^{172c}. Jis skiria jungtinius notarų tikrinimus, kuriuos atlieka Teisingumo ministerijos ir Notarų rūmų atstovai. Tikrinimas atliekamas teisingumo ministro iniciatyva esant suinteresuoto asmens skundai arba galimam pavojui, taip pat esant Notarų valdybos kreipimuisi.

Valstybė nėra materialiai atsakinga už notarų veiksmus.

Čekijos Respublika

Pagal Notariato įstatymą (angl. *Act by the Czech National Council on notaries and their work activities (Notarial Procedures)*¹⁷³) Teisingumo ministerija atlieka valstybinę notaro atliekamų veiksmų priežiūrą.

Čekijos Respublikos notarų rūmai (ček. *Notářská komora ČR*) yra savarankiška profesinė organizacija, kurią sudaro visi vietos notarų rūmai¹⁷⁴. Čekijos Respublikos notarų rūmai vykdo vietos Notarų rūmų, notaro darbo ir vadovavimo notaro biurui priežiūrą.

---

¹⁷² Teisininko profesijos – Bulgarija. Europos e. teisingumo portalas // https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-bg-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

¹⁷³ Act by the Czech National Council on notaries and their work activities (Notarial Procedures) // 07-05-1992. 358/1992 Coll.

¹⁷⁴ Teisininko profesijos – Čekija. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose // http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_cze_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Vietos Notarų rūmai savo teritorijoje atlieka notarų darbo ir vadovavimo notarų biurui priežiūrą. Notarui drausmės procedūra pradama, kai teisingumo ministras, Notarų rūmų prezidentas arba regioninio arba apylinkės teismo pirmininkas pateikia pasiūlymą (angl. *disciplinary petition*).

Estija

Notarų funkcijos skirstomos į notarinių veiksmų ir paslaugų teikimo funkcijas. Pagal Estijos Notariato įstatymo (angl. *Notaries Act*¹⁷⁵) 5 str. 4 d. „priežiūra“ (angl. *supervision*) reiškia periodinį notarų profesinės veiklos tikrinimą. „Visi Estijos notariai turi vienodą kompetenciją. Teisingumo ministerija ir Notarų rūmai kartu atsako už notarų profesinės veiklos reglamentavimą ir valdymą. Notarų rūmai yra viešosios teisės juridinis subjektas, kuriam priklauso visi notaro pareigas paskirti eiti notariai. Notarų rūmams tenka atsakomybė už notarų profesinės veiklos sąžiningumo ir tinkamumo priežiūrą, notarų profesinės veiklos derinimą, notarų mokymo organizavimą, kandidatų tarnybos organizavimą, notarų elektroninės informacijos sistemos administravimą ir plėtojimą, pagalbą Teisingumo ministerijai vykdamant priežiūros veiklą ir kt.¹⁷⁶“.

Išskiriamos šios tikrinimo rūšys: reguliarus, specialus ir paskesnis (lot. *posteriori*). Tikrinimui vadovauja teisingumo ministras bendradarbiaudamas su Notarų rūmais.

Apie patikrinimą, kuris atliekamas reguliariai, notarui pranešama iš anksto, prieš 2 savaites, kitais atvejais tikrinimas atliekamas be išankstinio pranešimo. Naujas notaras pirmą kartą tikrinamas antrais savo veiklos vykdymo metais. Tikrinimo metu notaro dalyvavimas nėra būtinas, tačiau tikrintojams turi būti sudaryta galimybė patekti į biuro patalpas ir susipažinti su reikiama dokumentais. Po patikrinimo yra surašomas aktas, kurio išvadą notaras gali ginčyti per 2 savaites.

Teisingumo ministras gali paskirti notarui drausminę nuobaudą. Drausminės nuobaudos skyrimo procedūros yra inicijuojamos atsižvelgiant notaro veiklos tikrinimo rezultatus, Teismų tarybos arba Notarų rūmų siūlymą dėl asmens skundo arba kitos reikšmingos informacijos, iš kurios galima spręsti, kad notaras padarė drausminį nusižengimą.

Į minėtos priežiūros sritį neįeina notarinio veiksmo teisėtumo kontrolė. Notarinio veiksmo teisėtumą tikrina teismas.

---

¹⁷⁵ Notaries Act (RT¹ I 2000, 104, 684), entered into force 1 February 2002 // <http://www.legaltext.ee/text/en/X50001K6.htm>; prisijungimo laikas: 2012-07-11.

¹⁷⁶ Teisininko profesijos – Estija. Europos e. teisingumo portalas. // https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ee-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-07-11.

Graikija

Notarai funkcijas atlieka pagal rajono (srities) teismo (angl. *District Court*) jurisdikciją. Kiekvienoje provincijoje, išskyrus Atėnus, veikia Notarų rūmai¹⁷⁷.

Notarus pagal teismų jurisdikciją kontroliuoja prokuratūra¹⁷⁸. Prokurorai yra atsakingi už drausminių nusižengimų tyrimą, kurį atlieka savo, Teisingumo ministerijos arba Notarų rūmų iniciatyva. Po atlikto tyrimo Trijų narių drausmės taryba (angl. *Diciplinary council*), išnagrinėjusi prokuroro medžiagą, gali paskirti bet kurią drausminę nuobaudą, išskyrus atleidimą iš pareigų. Tačiau jei šis sprendimas būtų apskūstas, jį nagrinėtų penkių narių taryba, kuri esant sunkiems pažeidimams galėtų taikyti ir griežčiausią sankciją – atleidimą iš pareigų.

Graikijoje notarui gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: rašytinis papeikimas, bauda, laikinas veiklos sustabdymas (nuo 15 dienų iki 4 mėnesių), atleidimas iš notaro pareigų.

Už šios profesijos reglamentavimą atsakingos viešosios notarų asociacijos (šių asociacijų Graikijoje yra devynios)¹⁷⁹.

Asociacijos yra juridiniai vienetai, kurių veiklą prižiūri Teisingumo ministerija¹⁸⁰.

Ispanija

„Tiesioginę notarų kontrolę atlieka Teisingumo ministerija ir Registrų ir notarų paslaugų generalinis direktoratas. Šis generalinis direktoratas vadovauja notarų įstaigoms, jas tikrina bei prižiūri ir sprendžia visas problemas arba klausimus, susijusius su notarų veiklą reglamentuojančių teisės aktų taikymu ar įgyvendinimu, notarų paskyrimu, notarų sistema ir profesijos reglamentavimu. Jis taip pat nagrinėja vyriausybės prašymus su notariais susijusiais klausimais ir priima sprendimus dėl jų¹⁸¹“.

„Notarai priklauso profesinėms asociacijoms (*Colegios Notariales*), kurios padeda jiems vykdyti savo funkcijas ir prižiūrėti veiklą. Kiekviena iš šių asociacijų turi įgaliojimus konkrečiame regione. Ispanijoje yra 16 tokių asociacijų. Kiekvienas regionas yra padalytas į apylinkes, į kiekvieną iš jų yra paskiriamas tam tikras skaičius notarų, kuris priklauso nuo

¹⁷⁷ Mouratidou S. National Report: Greece // Notarius International. 2001, Nr. 2 . P. 105.

¹⁷⁸ The Relation between the Public Prosecutor and the Minister of Justice

// http://www.euro-justice.com/member_states/greece/country_report/2794 I; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

¹⁷⁹ Teisininko profesijos – Graikija. Europos e. teisingumo portalas.

// https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-el-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

¹⁸⁰ Mouratidou S., *supra* note 177, p. 106.

¹⁸¹ Teisininko profesijos – Ispanija. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose // http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_spa_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

konkrečios apylinkės. *Colegios Notariales* vadovauja ir jos veiklą koordinuoja Teisingumo ministerijai pavaldi Generalinė taryba (*Consejo General del Notariado*)^{182c}.

Italija

Teisingumo ministerija yra atsakinga už notarų, notarų tarybų ir notarų archyvų priežiūrą. Šiai institucijai nusprendus gali būti atliekamas bet koks patikrinimas.

Kas dvejus metus per pirmus šešis mėnesius notariatai privalo pristatyti savo dokumentus notarų archyvui, kad būtų patikrinamas notarinių veiksmų teisėtumas, kurį atlieka Notarų tarybos pirmininkas (angl. *Chairman of the Notarial Council*), tarybos narys (angl. *Councillor*) ir archyvo tvarkytojas (angl. *Keeper of the Notarial Archive*). Nepriklausomai nuo šio patikrinimo Teisingumo ministerija gali pareikalauti specialaus veiksmų teisėtumo patikrinimo. Nedideles (antraeiles) sankcijas pritaiko Notarų taryba, o griežtesnes – teismai¹⁸³.

Latvija

Latvijos prisiekusieji notariatai yra teismų sistemos nariai ir vykdo įstatymų nustatytas funkcijas, susijusias su valstybės įgaliojimų vykdymu. Visi prisiekusieji notariatai veikia kaip laisvosios profesijos atstovai. Tačiau atlikdami oficialias pareigas prisiekusieji notariatai savo statusu prilygsta valstybės pareigūnams. Jie yra teismų sistemos nariai, veikia prie apygardos teismų ir atlieka įstatymų nustatytas pareigas. Prisiekusieji notariatai, atlikdami savo profesinę veiklą, yra finansiškai nepriklausomi, jų atlyginimo dydį nustato Vyriausybė (Ministrų Kabinetas).

Pagal Notariataus įstatymą (angl. *Notariate Law*¹⁸⁴) tiesioginę prisiekusių notarų veiklos priežiūrą pagal notarų biuro buvimo vietą atlieka regioniniai teismai. Regioninio teismo teisėjas gali bet kuriuo metu patikrinti notaro veiklą.

Skundai dėl notaro veiksmų arba atsisakymo juos atlikti turi būti pateikiami regioniniam teismui per 30 dienų nuo minėtų veiksmų arba atsisakymo juos atlikti datos.

„Prisiekusių notarų rūmai, nepriklausoma profesinė įstaiga, yra visų Latvijoje dirbančių prisiekusių notarų asociacija. Prisiekusių notarų taryba (angl. *The Council of Sworn Notaries of Latvia*) yra prisiekusiesiems notariatais atstovaujanti priežiūros institucija, taip

---

¹⁸² Teisininko profesijos – Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose // http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_spa_it.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

¹⁸³ Calo E. National Report: Italy // *Notarius International*. 2001, Nr.3–4. P. 166.

¹⁸⁴ *Notariate Law* 17 June 1996. The Supreme Council of the Republic of Latvia.

pat Latvijos prisiekusiųjų notarų rūmų administracinė ir vykdomoji institucija¹⁸⁵“. Be kitų funkcijų (prisiekusiųjų notarų ir jų padėjėjų veiklos kontrolės, įskaitant duomenų tikrinimą), ši taryba privalo užtikrinti teismo nustatytų trūkumų ištaisymą. Notarų savivaldoje veikia trejų metų kadencijai renkamas Drausmės komitetas (angl. *disciplinary matters committee*), kuris tiria notarų drausmės klausimus.

Teisingumo ministras gali atleisti prisiekusįjį notarą iš pareigų pagal jo prašymą arba nesant prašymo, jei per paskutinius 12 mėnesių notaras 7 ir daugiau mėnesių neatliko savo pareigų. Prisiekusysis notaras gali būti atleistas iš pareigų teisingumo ministro nustatyta tvarka arba teismo sprendimu.

Pagal Latvijos notariato įstatymo 211 str. teisingumo ministras gali atleisti prisiekusįjį notarą:

- 1) kuris nesudarė draudimo sutarties arba nėra nustatytu laiku sumokėjęs draudimo įmokos;
- 2) kuris po to, kai buvo paskirtas arba perkeltas į kitą veiklos teritoriją, nustatytu laiku nepradėjo veiklos;
- 3) kuris pradėjo eiti pareigas valdžios ar savivaldos institucijoje, ėmė verstis verslu ar pradėjo teikti privačias paslaugas;
- 4) kurį teismas pripažino nemokiu skolininku;
- 5) kurio baudžiamasis procesas yra pasibaigęs dėl kitokių nei atleidimas nuo bausmės priežasčių;
- 6) kuris buvo pripažintas kaltu dėl tyčinio baudžiamosios teisės pažeidimo nepaisant to, kad baudžiamoji byla buvo nutraukta;
- 7) kuris anksčiau yra padaręs tyčinį baudžiamosios teisės pažeidimą, bet nebuvo atleistas nuo bausmės;
- 8) kuris yra paveikiamas;
- 9) kuris neišlaikė specialaus prisiekusiųjų notarų kvalifikacijos testo arba kartojo periodinį testą;
- 10) kuris neišlaikė kvalifikacijos testo įstatymo nustatyta tvarka.

Latvijos notarams gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: papeikimas, tarnybinis papeikimas, perkėlimas dirbti į kitą vietovę ne ilgesniam nei 1 metų laikotarpiui, atleidimas iš pareigų.

---

¹⁸⁵Teisininko profesijos – Latvija. Europos e. teisingumo portalas. //

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-lv-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-07-11.

Lenkija

Notarų drausminio reguliavimo organai yra Nacionalinė notarų taryba (lenk. *Krajowa Rada Notarialna*) ir regioniniai rūmai (lenk. *okręgowe izby notarialne*).

Notarų rūmų drausmės teismai (angl. *disciplinary courts*) ir Aukštesnysis drausmės teismas (angl. *Higher Disciplinary Court*) yra atsakingi už notarų drausmės priežiūrą.

Notarams gali būti taikomos šios drausminės nuobaudos: asmeninis papeikimas, viešas papeikimas, piniginė bauda (ne didesnė nei 5 vidutiniai, bet ne mažesnė pusė vidutinio notaro atlyginimo), atleidimas iš pareigų.

Į Teisingumo ministerijos vykdomą notarų ir jų savivaldos organų veiklos priežiūrą įeina sprendimai dėl notarų skyrimo, siūlymas inicijuoti drausmės procedūras, rengti apeliacijas dėl pirmos instancijos drausmės teismų (angl. *disciplinary courts*) sprendimų, taip pat dėl galiojančių Aukštesniojo drausmės teismo (angl. *Higher Disciplinary Court*) sprendimų, vykdyti drausmės teismų sprendimus dėl bausmės, uždraudžiant verstis notarine praktika, notarų savivaldos organų rezoliucijų teisėtumo tikrinimas ir dėl to skundo Aukščiausiajam teismui padavimas. Ši priežiūra taip pat pasireiškia skundų nagrinėjimu, pasiūlymais dėl notarų savivaldos organų ir notarų atliekamų veiksmų¹⁸⁶.

Liuksemburgas

„Notarų rūmus sudaro septyni nariai, kuriuos Notarų generalinė asamblėja renka iš šalies notarų. Be įgaliojimų, kurie Notarų rūmams suteikiami įstatymais ir kitais teisės aktais, jie visų pirma vykdo šias funkcijas: užtikrina, kad notarami laikytųsi drausmės, vykdo su drausme susijusius įgaliojimus per Rūmų drausmės tarybą, užkerta kelią bet kokiems notarų ginčams arba sutaiko notarus jiems kilus; jeigu notarami nesutaikomi, teikia paprastą nuomonę; sutaiko notarus ir trečiuosius asmenis kilus bet kokiems jų ginčams; teikia savo nuomonę dėl ginčų, susijusių su notarų apskaičiuotu atlyginimu, užmokesčiu, honoraru ir išlaidomis, ir dėl visų ginčų, šiuo klausimu pateiktų nagrinėti civilinių bylų teismui; saugo protokolų originalus, tikrina notarų apskaitą; atstovauja Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės notarams gindami jų teises ir interesus.

Drausmės tarybą sudaro Liuksemburgo apygardos teismo pirmininkas arba jį pavaduojantis teisėjas ir keturi Notarų rūmų nariai, skiriami pagal jų darbo stažą. Drausmės taryba visų notarų atžvilgiu vykdo su drausme susijusius įgaliojimus, taikomus pažeidus

---

¹⁸⁶ Organising department. Organisational structure. Ministerstwo Sprawiedliwosci // <http://ms.gov.pl/en/about-the-ministry-of-justice>; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų notaro pareigų vykdymo reikalavimus; profesinių nusižengimų ir aplaidumo atvejais; įvykdžius profesiniam diskretiškumui, orumui, garbingumui ir sąžiningumui prieštaraujančias veikas – visi šie įgaliojimai vykdomi nepažeidžiant galimybės dėl tų pačių veikų teikti ieškinį teismui. Drausmės tarybos sprendimus apeliacine tvarka gali apskusti tiek nuteistasis notaras, tiek valstybės generalinis prokuroras. Apeliacinis skundas teikiamas Aukščiausiojo teisingumo teismo Civilinių bylų skyriui, priimančiam galutinį sprendimą^{187c}.

Registrų ir teisės veikimo administracija (angl. *the Registration and Domains Administration*) yra atsakinga už notarinių veiksmų apskaitą¹⁸⁸.

Malta

Notarams vadovauja Notarų kolegija, kurią sudaro visi notariai. Notarų kolegijai vadovauja Notarų taryba, kurios nariai kasmet yra renkami iš kolegijos narių. Taryba yra atsakinga už bet kurio notaro elgesio tyrimą.

„Visų notarų, notarų archyvų ir viešųjų registrų priežiūrą atlieka specialus teismas, vadinamas Notarų aktų peržiūros teismu (*Court of Revision of Notarial Acts*). Šį teismą sudaro ministro paskirti nariai iš į pensiją išėjusių teisėjų, magistratų ir advokatų bei notarų. Teismas, jei mano, kad tai yra tikslinga, gali be išankstinio pranešimo aplankyti ir patikrinti archyvus, viešąjį registrą ir bet kurį iš notarų biurų^{189c}. Notarui gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: pastaba, papeikimas, piniginė bauda, veiklos sustabdymas, pašalinimas iš pareigų.

Jei tyrimą atlieka Notarų taryba, tuomet turi būti iš anksto nurodomas laikas arba laikotarpis, per kurį planuojama atlikti tyrimą, taip pat aktai, registrai, rodyklės, kurios bus tikrinamos¹⁹⁰.

Nyderlandai

Pagal įstatymą kiekvienas Nyderlanduose praktikuojantis civilinės teisės notaras ir jaunesnysis civilinės teisės notaras yra Notarų profesinės organizacijos narys (ol. *Koninklijke*

---

¹⁸⁷ Teisininko profesijos – Liuksemburgas. Europos e. teisingumo portalas // https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-lu-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-08-19.

¹⁸⁸ Table 14.7 Authority entrusted with the supervision and the control of the notaries in 2008 (Q176). Comments // European judicial systems. Edition 2010 (data 2008): Efficiency and quality of justice European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). France: Council of Europe Publishing: P. 274.

¹⁸⁹ Teisininko profesijos – Malta. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose // http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_mlt_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

¹⁹⁰ Notarial profession and notarial archives act 12th May, 1927 // <http://www.justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lom&itemid=8608&l=1>; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Notariële Beroepsorganisatie arba *KNB*). Ši organizacija yra valstybinė institucija, kurios veiklą reglamentuoja Olandijos teisė. Pagrindinė šios organizacijos užduotis – skatinti tinkamai atlikti pareigas.

„Civilinės teisės notarus skiria monarchas teisingumo ministro teikimu. Prieš paskiriant asmenį civilinės teisės notaru, notariato teisės teisininkas turi būti baigęs mažiausiai šešerių metų mokymus kaip jaunesnysis civilinės teisės notaras Nyderlanduose esančioje civilinės teisės notaro kontoroje. Pirmuosius trejus šių mokymų metus jaunesnysis civilinės teisės notaras turi lankyti profesinių mokymų kursus. Prie teisingumo ministru pateikiamo prašymo skirti civilinės teisės notaru turi būti pridedamas verslo planas¹⁹¹“.

Į *veiklos priežiūros* sąvoką (angl. *supervision*) šioje valstybėje įeina Notariato įstatymo, pagrindinių tarybos nustatytų tvarkų ir *KNB* reguliavimo laikymosi priežiūra¹⁹².

Drausmės taryba (ol. *The Financieel Toezicht Bureau*) tikrina finansinę situaciją ir notaro biuro administravimą¹⁹³.

„Civilinės teisės notarams ir jaunesniesiems civilinės teisės notarams yra taikomos įstatymo nustatytos drausminės normos, kurias taiko minėtos Drausmės tarybos (kurių veiklos teritorija yra tokia pati, kaip ir teismo apygardų). Kiekvieną Drausmės tarybą sudaro penki nariai, kurių pirmininkas yra apygardos teismo teisėjas. Šių drausmės tarybų priimti sprendimai gali būti skundžiami Amsterdamo apeliaciniam teismui¹⁹⁴“.

Portugalija

„Įgaliojimus prižiūrėti notarų veiklą ir taikyti drausmines nuobaudas turi: teisingumo ministras, kuris veikia per Notarų tarybą (*Conselho do Notariado*); Registrų ir notarų institutas (*Instituto dos Registos e do Notariado*); Portugalijos notarų asociacija (*Ordem dos Notários*)¹⁹⁵“.

Prancūzija

Šioje valstybėje notarai priskiriami laisvosioms profesijoms, tačiau jie laikomi valstybės ir ministerijų pareigūnais, kuriuos skiria teisingumo ministras.

---

¹⁹¹ Teisininkų profesijos – Nyderlandai. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose // http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_net_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

¹⁹² De Wit K.M.M., Tomlow A.A. National Report: The Netherlands // *Notarius International*. 2002, Nr. 1–2. P. 8.

¹⁹³ Table 14.7, *supra* note 274, p. 274.

¹⁹⁴ Teisininkų profesijos – Nyderlandai, *supra* note 191, prisijungimo laikas: 2012-08-18.

¹⁹⁵ Teisininko profesijos – Portugalija. Europos e. teisingumo portalas // https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-pt-lt.do; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Aukščiausioji notarų taryba (pranc. *The Conseil Supérieur du Notariat*) yra nacionalinis notarų savivaldos organas, atstovaujantis profesijai valdžios institucijose, nustatantis pagrindines profesijos veiklos kryptis, dalyvaujantis notarų profesijos tobulinimo procesuose, užtikrinantis notarų paslaugų teikimą¹⁹⁶.

Regionų, kurių Prancūzijoje yra 33, Notarų tarybos (pranc. *The Conseil Régional des Notaires*) kontroliuoja notarus ir atlieka jų veiklos, kurios rezultatai pateikiami prokurorui, priežiūrą. Kiekviename regione veikia vietos savivaldos organai (pranc. *Chambre Départemental des Notaires*), jie atlieka tą pačią funkciją, kaip ir regioniniai (pranc. *The Conseil Régional des Notaires*), tik vietos lygmeniu. Tačiau, pasak Prancūzijos notaro Patrick L Lotthé, ateityje vietos savivaldos organai (pranc. *Chambre Départemental des Notaires*) turėtų išnykti, nes atlieka tą pačią funkciją, kaip ir Regionų notarų tarybos.

Kiekvienais metais Regionų notarų tarybos finansininkai tikrina notarų išrašytas sąskaitas, o kolega notaras – atliktų notarinių veiksmų teisėtumą. Siekiant užtikrinti šių procesų skaidrumą, tikrintojams taip pat taikoma baudžiamoji atsakomybė¹⁹⁷. Tikrinimų informacija yra perduodama prokurorui pagal artimiausią jurisdikciją.

Prancūzijoje Teisingumo ministerija kontroliuoja ir vadovauja įvairioms teisininkų profesijoms, taip pat ir notarams¹⁹⁸.

Notarai yra atsakingi už kiekvieną savo veiksmais padarytą klaidą ir jiems gali būti taikoma tiek civilinė, tiek baudžiamoji, tiek drausminė atsakomybė. Siekiant užtikrinti, kad notaras prisiimtų civilinę atsakomybę, veikia speciali dvisluoksnė (angl. *two-layer*) sistema, pagal kurią civilinės atsakomybės draudimas padengia notaro padarytą žalą ir kolektyvinę garantiją, užtikrinanti žalos, kurios nedengia civilinės atsakomybės draudimas, atlyginimą. Ši suma nėra ribojama.

Rumunija

Rumunijos teisingumo ministerija reguliuoja ir kontroliuoja notarus kartu su Nacionaline valstybinių notarų sąjunga (rum. *Uniunea Nationala a Notarilor Publici – UNNP*).

„Nacionalinė valstybinių notarų sąjunga yra atsakinga už notarų profesijos organizavimą, jos narių profesinių interesų apsaugą ir profesijos reputacijos bei autoriteto gynimą. Visi

---

¹⁹⁶ The High Council of French Notariat //

<http://www.notaires.fr/notaires/en/high-council-of-french-notariat>; prisijungimo laikas: 2012-08-19.

¹⁹⁷ Checks and recourse. Notaires de France. //

<http://www.notaires.fr/notaires/en/check-and-recourse>, prisijungimo laikas: 2012-08-19.

¹⁹⁸ Mutual assistance in civil and criminal matters. French legal expertise. Paris: Ministry of Foreign Affairs, 2004. P. 8.

veikiantys notariai yra sąjungos nariai. Notariai veikia 15 rūmų, kiekvienas turi pagrindines patalpas vietos apeliacinio teismo veiklos teritorijoje¹⁹⁹„.

Slovakija

Slovakijoje notarų veiklos tarnybinę priežiūrą atlieka Notarų rūmai (angl. *Chamber of Notaries of Slovak republic*) ir Teisingumo ministerija, kuri gali inicijuoti notaro veiklos tyrimą, skiria ir atleidžia notarus, nustato notarų biurų skaičių teismų veiklos teritorijoje ir galimus to skaičiaus kitimus, atsižvelgdama į Notarų rūmų pasiūlymus gali pakeisti notaro veiklos teritoriją, gali sustabdyti notaro biuro veiklą²⁰⁰.

Drausmės bylų nagrinėjimas yra patikėtas Notarų rūmų drausmės komisijai (angl. *The Disciplinary commission of Notaries of Chamber of Notaries*), kurią sudaro 5 nariai, renkami Notarų rūmų susirinkime.

Drausmės byla pirmiausia yra nagrinėjama 3 narių senate. Taip pat dalyvauja notaras arba notaro atstovas, kuris yra svarstomas, ir asmuo, kuris kreipiasi dėl nagrinėjimo (teisingumo ministras, notarų rūmų prezidentas, teismo pirmininkas, kai notaras dalyvauja teismo sudėtyje ar kitas asmuo). Senatas gali priimti šiuos sprendimus: sustabdyti, nutraukti procesą, pripažinti notarą arba jo atstovą kaltu arba atmesti skundą. Notarui arba jo atstovui gali būti pareikštas žodinis arba rašytinis įspėjimas, kai yra nepaisoma reikalavimų notarų biurui arba yra žeminama notaro profesinė garbė, taip pat už pakartotinį arba šiurkštų nusižengimą Notariato įstatymui, drausmės taisyklėms, Notarų rūmų nutarimams, arba, jei žeminama notaro garbė, gali būti skiriamas įspėjimas žodžiu arba raštu, bauda iki 3300 eurų, sustabdyta arba atimta teisė verstis notaro veikla. Minėta komisija nagrinėja klausimus ir dėl notarinio akto teisėtumo.

Slovėnija

„Notarų rūmai atlieka konkretaus notaro veiklos priežiūrą. Teisingumo ministerija atlieka valstybinę notariato priežiūrą. Bylų, kurios teismo yra patikėtos notarui, kontrolę atlieka notaro biuro buvimo vietos aukštesniojo teismo pirmininkas²⁰¹„.

---

¹⁹⁹ Teisininko profesijos – Rumunija. Europos e. teisingumo portalas //

https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ro-lt.do; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

²⁰⁰ State supervision of the activities performed the Chamber of Notaries of the SR and by notaries. Minister of Justice of Slovak Republic //

<http://wwwold.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=152&htm=h0/h03/ssna.htm>; prisijungimo laikas: 2012-07-11.

²⁰¹ Supervision. Notarska zbornitsa Slovenije //

<http://www.notar-z.si/en/introduction/supervision/supervision>; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Vengrija

Notarų veiklos tarnybinę priežiūrą, įskaitant notarinio veiksmo teisėtumą, atlieka regioninių teismų (angl. *County Courts*) pirmininkai, kurie, kaip ir regioninių notarų rūmų prezidiumai, gali inicijuoti drausmės bylos iškėlimą notarui.

Drausmės bylą nagrinėja drausmės teismai (angl. *Disciplinary courts*), kurie veikia valstybės pirmosios instancijos teismuose ir Aukščiausiajame Vengrijos Teisme. Šiuose teismuose notarai veikia kaip drausmės teisėjai. Juos, kaip ir dar penkis narius kaltintojus, iš notarų grupės skiria atitinkamų notarų rūmų prezidiumai. Be to, drausmės teismas turi 5 narius teisėjus, kuriuos skiria teismo pirmininkas.

Taip pat veikia ir Drausmės taryba (angl. *Disciplinary council*), kurią sudaro 1 vadovaujantysis teisėjas, 1 teisėjas narys, 3 notarai, notaras kaltintojas ir teisingumo ministerijos deleguotas asmuo.

Notarui gali būti skiriamos šios drausminės nuobaudos: įspėjimas, rašytinis papeikimas, pašalinimas iš savivaldos organų, piniginė bauda iki 2 000 000 Vengrijos forintų (apie 7200 eurų), terminuotas notaro biuro veiklos sustabdymas (nuo 6 mėnesių iki 2 metų), pašalinimas iš paskirto notarų biuro.

Viešojo administravimo ir teisingumo ministras taip pat vykdo notarų savivaldos organų veiklos priežiūrą. Kai savivaldos organo priimti nurodymai ar kiti dokumentai prieštarauja teisei, ministras nustato laiką trūkumams ištaisyti. Jei savivaldos organas nesiima jokių veiksmų trūkumams pašalinti, jam per 30 dienų nuo trūkumų šalinimo termino pabaigos gali būti inicijuojamas teismo procesas, kurio metu teismas gali: pripažinti savivaldos organo priimtą ir nepataisytą dokumentą negaliojančiu; siekdamas atkurti teisingumą sukviesti savivaldos organų narius; sustabdyti savivaldos organo veiklą paskirti prižiūrėtoją iš Notarų rūmų narių, jei nėra kito kelio užtikrinti teisėtų veiksmų. Paskirtas prižiūrėtojas turi informuoti teismą ir Viešojo administravimo ir teisingumo ministrą apie savo veiklą.

Notarams, kaip ir teisėjams bei prokurorams, yra taikomos tos pačios civilinės ir baudžiamosios atsakomybės nuostatos.

Vokietija

Kiekviena iš 16 Vokietijos žemių (vok. *Länder*) turi atskirus savo srities Notarų rūmus (angl. *The notary chambers*), kurie kartu su vietos teismo pirmininku notaro biure atlieka notaro veiklos priežiūrą. Kiekvienos žemės teisingumo ministras prižiūri atitinkamos žemės notarų rūmų veiklą. „Dėl Vokietijos federacinės valstybės sistemos išskiriamos dvi notarų kategorijos.

Daugumoje žemių (*Länder*) notaras dirba visą darbo dieną (nepriklausomo notaro kontora), tačiau kai kuriose žemėse notaras teikia antrinę paslaugą, be savo pagrindinės advokato profesijos (advokato notaro kontora)²⁰².

Visos Vokietijos Notarų rūmai (angl. *The German Federal of Civil Law Notaries in Berlin*) neatlieka notarų veiklos priežiūros funkcijų, tačiau jų veiklą prižiūri Vokietijos teisingumo ministerija.

Vietos teismai reguliariai kas 2–5 metus tikrina notarų biurus ir jų veiklą. Be reguliarių patikrinimų, vietos notarų rūmai ir teismas vykdo kiekvieno įtartino ar galimai piktnaudžiavimo atvejo tyrimą. Prieš imantis drausminimo priemonių, notaras yra apie tai supažindinamas ir gali skųsti teismui.

Notarinių veiksmų teisėtumo teismai paprastai nenagrinėja, nes tai atliekama reguliaraus tikrinimo metu, kai atsitiktinai yra parenkami ir patikrinami notariniai dokumentai.

Apibendrinant tyrimą galima skirti šiuos kontrolės modelius: dalinė kontrolė (tik išorinė), pakankama kontrolė (išorinė ir vidinė, su dviem subjektais), subalansuota kontrolė (išorinė ir vidinė, su trimis ir daugiau subjektų).

Dalinė kontrolė (tik išorinė)

Vien tik išorinė notarų veiklos kontrolės forma yra taikoma 2 (iš 21) valstybėse narėse: Graikijoje ir Ispanijoje. Graikijoje notarų veiklos priežiūrą atlieka Prokuratūra ir Teisingumo ministerija. Ispanijoje – Teisingumo ministerija, Registrų ir notarų paslaugų generalinis direktoratas ir teisingumo ministrui pavaldi Generalinė taryba.

Toks notarų veiklos priežiūros organizavimas neatitinka Pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelio, kuriame yra įtvirtinta, kad profesijos kontrolės valdžia turi būti sudaryta išimtinai tik iš notarų, ir netgi jam prieštarauja. Be to, vertinant teorine prasme, nors notarai vykdo viešąsias funkcijas, tačiau vienas iš pagrindinių jų veiklos principų yra nepriklausomumas, todėl valstybinė kontrolė nepaneigia profesinės bendruomenės kontrolės būtinumo. Tačiau nepaisant teorinio vertinimo, kaip matyti, vien išorinės kontrolės modelis praktiškai veikia.

---

²⁰² Teisininko profesijos – Vokietija. Europos e. teisingumo portalas // https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-lt.do?member=1; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Pakankama kontrolė (išorinė ir vidinė, su dviem subjektais)

Šis kontrolės modelis naudojamas dviejose valstybėse. Maltoje notarų veiklos priežiūrą atlieka Notarų taryba ir Notarų aktų peržiūros teismas, atliekantis notarų, jų archyvų ir viešųjų registru priežiūrą, Slovakijoje – Teisingumo ministerija ir Notarų rūmai. Šių rūmų Drausmės komisija be drausmės bylų nagrinėjimo yra atsakinga už notarinio akto teisėtumo tyrimą.

Matyti, kad toks kontroliavimo modelis yra pakankamas ir atitinkantis pavyzdinį notaro profesijos kontrolės valdžios modelį, tačiau nėra idealus, todėl galėtų būti tobulinamas notarų patvirtintų aktų, kuriems suteikiama įstatymo galia, teisėtumo kontrolę perduodant teismams, kaip teisingumą vykdančioms institucijoms.

Subalansuota kontrolė (išorinė ir vidinė, su trimis subjektais)

Tai dominuojantis kontrolės modelis. Jis pagal kontroliuojančių subjektų funkcijų pasiskirstymą egzistuoja septyniolikoje valstybių, įskaitant ir Lietuvą. Pagrindiniai kontrolę vykdančys subjektai yra savivalda, teisingumo ministerija ir teismai. Šiame procese gali dalyvauti prokurorai ir kiti subjektai.

Daugelyje valstybių, pavyzdžiui, Čekijos Respublikoje, Italijoje, Prancūzijoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, teisingumo ministerija atlieka valstybinę notarų veiklos priežiūrą. Tai abstrakti sąvoka, nes įvairiose valstybėse ši priežiūra gali būti vykdoma skirtingai, pavyzdžiui, Estijoje *priežiūra* (angl. *supervision*) reiškia periodinį notarų profesinės veiklos tikrinimą, Nyderlanduose į *veiklos priežiūros* sąvoką (angl. *supervision*) įeina Notariato įstatymo, pagrindinių tarybos nustatytų tvarkų ir notarų profesinės organizacijos narių reguliavimo laikymosi priežiūra.

Teisingumo ministerijos vykdoma priežiūra pasireiškia per vykdomus eilinius ir neeilinius notarų patikrinimus, profesinės veiklos reglamentavimo priežiūrą ir galimybę skirti notarui drausminę nuobaudą (Bulgarija, Estija ir Lietuva). Teisingumo ministerija atlieka notarų savivaldos priežiūrą (Vengrija ir Vokietija). Teisingumo ministro diskrecija yra skirti drausminę nuobaudą (pavyzdžiui, Latvija ir Portugalija), tačiau Lenkijoje teisingumo ministras, be kitų funkcijų, vykdo drausmės teismų sprendimus, uždraudžiant verstis notaro praktika. Šiuo atveju ministras savo iniciatyva negali netaikyti drausmės teismo sprendimo, bet gali jį apskusti apeliacine tvarka. Tačiau Lietuvoje Notarų garbės teismas, išnagrinėjęs notarų profesinės etikos ar tarnybinių nusižengimų bylas, gali siūlyti teisingumo ministrui atleisti notarą iš pareigų. Tai reiškia, kad Lietuvoje drausmės bylos sprendimas yra rekomendacinio pobūdžio ir teisingumo ministro neįpareigoja.

Teismų dalyvavimas gali pasireikšti tikrinant notarinio veiksmo teisėtumą ar sprendžiant teisingumo ministro ar savivaldos organų sprendimus notarų atžvilgiu. Bet, pavyzdžiui, Prancūzijoje notarinio veiksmo teisėtumą atlieka kolega notaras, o Belgijoje tokios kontrolės išvis nėra. Todėl galima manyti, kad notaras, kuris privalo būti objektyvus, nepriklausomas ir turintis notarinės veiklos patirties, yra tinkamas subjektas vertinant savo kolegos veiksmų teisėtumą. Notariniam veiksmui, kurį atlieka karaliaus paskirtas notaras, suteikus ypatingą galią gali būti išvis atsisakyta notarinio veiksmo teisėtumo vertinimo. Taip pat Lietuvos notarai veikia lotynų notariato principų pagrindu. Notarų patvirtintiems dokumentams suteikiama *res judicata* galia, o visuomenės pasitikėjimas notarais yra didelis. Tačiau vadovaujantis valdžių padalijimo principu, teigiančiu, kad teisingumą vykdo tik teismai, Lietuvoje notarinio veiksmo teisėtumo kontrolė yra priskirta teismų kompetencijai.

Teismams gali būti patikėta tarnybinė notaro veiklos priežiūra. Latvijoje regioninio teismo teisėjas gali bet kuriuo metu patikrinti notaro veiklą. Vengrijoje notarų veiklos tarnybinę priežiūrą, įskaitant notarinio veiksmo teisėtumą, atlieka regioninių teismų pirmininkai, kurie, kaip ir regioninių notarų rūmų prezidiumai, turi teisę inicijuoti drausmės bylos iškėlimą notariui. Vokietijoje vietos teismo pirmininkas kartu su vietos teismo pirmininku notaro biure atlieka notaro veiklos priežiūrą.

Teismas taip pat gali būti ir drausminimo procedūrose dalyvaujantis subjektas. Austrijoje sudėtingas drausmės bylas nagrinėja regioninis ir Aukščiausiasis Teismas, kuriame dalyvauja ir notarai. Nyderlanduose Drausmės tarybos pirmininkas yra apygardos teismo teisėjas. Liuksemburge apygardos teismo pirmininkas arba jį pavaduojantis teisėjas yra Drausmės tarybos narys. Kaip jau minėta, tai neatitinka Pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelio.

Tiriamose valstybėse notarų savivalda, sudaryta iš nacionalinių, regioninių, kartais ir vietos rūmų (Austrija, Belgija, Čekija, Lenkija, Prancūzija), dažniausiai atlieka drausminimo procedūras. Kaip jau ne kartą šiame darbe minėta, notarų veiklos nepriklausomumo principas, profesijos pažinimo kriterijus lemia, kad savivaldos organai privalo turėti pareigą kontroliuoti profesijos atstovus. Lietuva gyventojų skaičiaus atžvilgiu yra per maža valstybė, kad joje šalia nacionalinių notarų rūmų veiktų regioniai arba vietos notarų rūmai. Tačiau nacionalinė notarų rūmų savivalda yra formuojama teritorinio suskirstymo pagrindu²⁰³.

Prokuratūra taip pat įeina į notarų kontrolės sistemą (Belgija, Liuksemburgas, Prancūzija). Tai pasireiškia notarų veiklos tikrinimų rezultatų pateikimu prokurorui (Prancūzija),

---

²⁰³ Pavyzdžiui, Notarų rūmų prezidiumą sudaro prezidentas, viceprezidentas ir 6 nariai, kurių kiekvienas yra renkamas atitinkamų apygardų notarų susirinkimuose (išskyrus Vilniaus apygardą, kurios susirinkimas išrenka du kandidatus. Notarų profesinės etikos komisiją sudaro 5 nariai, renkami po vieną iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apygardų.

galimybė skųsti Drausmės tarybos sprendimą (Liuksemburgas) ar tiesiog notarui pažeidus viešąjį interesą (Belgija). Prokuratūra, kaip institucija, padedanti užtikrinti teisėtumą ir teismui vykdyti teisingumą, gali dalyvauti ir Lietuvos notarų kontroliavimo procese. Tai aiškintina viešuoju notarų veiklos pobūdžiu.

Kontrolės procesus gali vykdyti ir kiti subjektai: Registrų ir teisės veikimo administracija (Liuksemburgas), Drausmės taryba (Nyderlandai), Registrų ir notarų institutas (Portugalija).

Nors nagrinėjamos Europos Sąjungos valstybėse veiklos priežiūrą be savivaldos organų atlieka ir kiti subjektai, svarbu, kad jie negalėtų tiesiogiai taikyti poveikio priemonių notarui, kol nėra atliktos atitinkamos notarų savivaldos organų procedūros. Tuomet tai neprieštarautų Pavyzdiniam notaro profesijos kontrolės valdžios modeliui. Suprantama, tais atvejais, kai notarų savivaldos atliekamoje kontrolėje dalyvauja ir tiesiogiai sprendimus priima ne notaras, konstatuotinas neatitikimas Pavyzdiniam notaro profesijos kontrolės valdžios modeliui. Lietuvoje notarų vidinę kontrolę atliekantys subjektai yra suformuoti profesiniu pagrindu, o išorės subjektų atliekama kontrolė, kaip jau buvo minėta pristatant Pavyzdinį notaro profesijos kontrolės valdžios modelį 3.1 skyriuje, jo neiškreipia.

Aptariant drausmines nuobaudas, be įspėjimo, papeikimo, notarinės veiklos sustabdymo arba atleidimo iš notaro pareigų, gali būti skiriamos piniginės baudos. Pavyzdžiui, Austrijoje – bauda iki 50000 eurų, Slovakijoje – iki 3300 eurų, Vengrijoje – iki 7200 eurų. Lenkijoje skiriama ne didesnė nei 5 vidutiniai, bet ne mažesnė nei pusė vidutinio notaro atlyginimo bauda. Tuo tarpu mūsų valstybėje bauda, kaip drausminė sankcija, notarui nėra įtvirtinta.

Be drausminės, notarams gali kilti tiek civilinė, tiek baudžiamoji atsakomybė. Notarai draudžia savo veiklą privalomuoju civilinės atsakomybės draudimu. Atkreiptinas dėmesys, kad Prancūzijoje, siekiant užtikrinti, kad notaras prisiimtų civilinę atsakomybę, veikia speciali dvisluoksnė (angl. *two-layer*) sistema, pagal kurią civilinės atsakomybės draudimas padengia notaro padarytą žalą ir kolektyvinę garantiją, užtikrinanti žalos, kurios nedengia civilinės atsakomybės draudimas, atlyginimą. Ši suma nėra ribojama. Lietuvoje žalą, kurios nedengia profesinės civilinės atsakomybės draudimas (įskaitant ir iki 1000 litų), privalo atlyginti pats notaras.

Taigi funkcionuojant ir sąveikaujant vidiniams ir išoriniams kontrolės subjektams, gali būti pasiekiamas pakankamas arba subalansuotas notarų veiklos priežiūros sistemos modelis, kuris gali būti tobulinamas pagal pavyzdinį notaro profesijos kontrolės valdžios modelį.

IŠVADOS

1. Profesinė notaro veikla remiasi viešuoju teisiniu įpareigojimu ir profesine pareiga, grindžiama nepriklausomumo, objektyvumo, profesinės paslapties saugojimo ir atsakomybės principais. Siekiant užtikrinti aukščiausios kokybės veiklą, būtina ją kontroliuoti. Notarų ir notariato veiklos priežiūros sistema – valstybės institucijų ir pareigūnų (*išorinis aspektas*) bei notarų savivaldos organų (*vidinis aspektas*), atliekančių ir dalyvaujančių kontrolės procesuose, visuma.

2. Vystantis lotynų notariato veiklos modeliui Lietuvoje, plėtojosi ir notarų veiklos priežiūros sistema. Šiuo metu vidinę notarų kontrolę atlieka notarų savivaldos organai – Notarų rūmų prezidiumas, Notarų garbės teismas, išorinę – Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir teismai. Kontrolės procesuose dalyvauja Notarų atestacinė komisija ir Notarų profesinės etikos komisija. Be to, Lietuvos notarus dėl jų vykdomų viešojo pobūdžio funkcijų gali kontroliuoti viešąjį interesą ginanti Prokuratūra. Notarams gali būti taikoma drausminė, civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

3. Lyginant notarų kontrolės sistemą su kitų laisvųjų profesijų – antstolių ir advokatų – atitinkamomis sistemomis pastebėta, kad antstolių veiklos kontrolė yra panaši į notarų, nes yra kontroliuojama tiek išorės (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, teismai, Prokuratūra), tiek vidaus (Lietuvos antstolių rūmų prezidiumas, Antstolių garbės teismas, Revizijos komisija) subjektų. Antstolių kontrolės procesuose taip pat dalyvauja Atestavimo komisija. Tiek antstoliai, tiek notarai administracinėse arba baudžiamosiose bylose atsako kaip valstybės pareigūnai, bet antstoliai šiais atvejais atsako tik už savo atliekamų viešųjų funkcijų, bet ne paslaugų atlikimą. O advokatų veiklos priežiūros veikloje dominuoja vidinė kontrolė, atliekama Advokatų tarybos ir Advokatų garbės teismo. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija advokatams tiesiogiai nuobaudų netaiko. Advokatams yra taikomos ne deliktinės, o civilinės sutartinės atsakomybės nuostatos priklausomai nuo pasirinktos veiklos formos. Advokatai, skirtingai nei notarai, neatsako kaip valstybės pareigūnai už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, už kuriuos valstybės pareigūnams taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė.

4. Ištyrus notarų veiklos priežiūrą Europos Sąjungos notariatų tarybai priklausančiose valstybėse, išskirti šie pagrindiniai kontrolės subjektai: notarų savivalda, teismas, teisingumo ministerija, prokuroras. Austrijoje, Bulgarijoje, Graikijoje, Lenkijoje, Maltoje, Slovakijoje, Vengrijoje notarams kaip drausminės sankcijos gali būti taikomos piniginės baudos. Lietuvoje piniginės baudos institutas notarams nėra įtvirtintas.

5. Analizuojant Lietuvos notarų ir notariato veiklos priežiūros sistemą ir lyginant ją su Europos Sąjungos lotynų notariatais nustatyta, kad Lietuvoje, kaip ir dar 16 valstybių, veikia subalansuotos kontrolės modelis, pagal kurį pagrindiniai kontrolę vykdančys subjektai yra savivaldos organai, teisingumo ministerija ir teismai. Funkcionuojant ir sąveikaujant vidiniams ir išoriniams kontrolės subjektams gali būti pasiekiamas pakankamas arba subalansuotas notarų veiklos priežiūros sistemos modelis.

Be to, Lietuvoje egzistuojančios notarų veiklos priežiūros sistemos efektyvumą patvirtina tas faktas, kad ji neprieštaruja Pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelio nuostatomis, kurias yra parengusi Europos Sąjungos notariatų taryba.

PASIŪLYMAI

1. Atsižvelgiant į notarų ir antstolių atliekamų funkcijų viešąjį pobūdį ir savo esmę panašų profesijų kontroliavimą, siūlytina suvienodinti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos poziciją analogiškas kontrolės funkcijas atliekančių subjektų (Notarų garbės teismo ir Antstolių garbės teismo) požiūriu, t. y. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 10² straipsnio 9 dalį „pasiūlyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti jį iš pareigų“, formuluojant pagal analogiją su Lietuvos Respublikos antstolių įstatymo nuostata „priimti sprendimą atleisti notarą iš pareigų“, 23 str. 6 d. „Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui pritarus Notarų garbės teismo siūlymui atleisti notarą iš pareigų“ – „Notarų garbės teismo atleisti notarą iš pareigų sprendimu“.

2. Taip pat siūlytina suvienodinti notarų ir antstolių garbės teismų apskundimo terminus. Pagal šiuo metu galiojančius įstatymus, skirtingai nei Notarų garbės teismo sprendimai, kurių apskundimo terminas yra 14 dienų, Antstolių garbės teismo sprendimai per 30 dienų nuo sprendimo nuorašo įteikimo antstoliui (antstolio padėjėjui) dienos gali būti skundžiami Vilniaus apygardos teismui. Pritarus šiam pakeitimui, Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 10² straipsnio paskutiniame sakinyje „notarų garbės teismo sprendimas per 14 dienų nuo įteikimo notarui gali būti skundžiamas apygardos teismui“ skaičius 14 keistinas į 30.

3. Remiantis užsienio valstybių praktika, taikant drausminimo sankcijas, galimas piniginės baudos įvedimas. Surenkamų už baudas lėšų pagrindu galėtų būti steigiamas specialus civilinės atsakomybės fondas, kuris atlygintų notarų, jų atstovų ir notarų biurų darbuotojų kaltais veiksmais padarytą žalą, vykdam notaro profesinę veiklą, kurios neatlygina Notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimas, pavyzdžiui, žalą iki 1000 litų. Taip būtų dalinai įgyvendinta dvisluksnė (angl. *two-layer*) žalos atlyginimo sistema, kuri egzistuoja Prancūzijoje.

NAUDOTOS LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės Žinios. 1992, Nr. 33-1014.
2. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas, sukuriantis neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą (EB) Nr. 805/2004// Europos Sąjungos oficialusis leidinys, 2004 4 30, p. 38–62.
3. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000 m. liepos 18 d. Nr. VIII-1864.
4. Civilinio proceso kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas. Civilinio proceso kodeksas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
5. Baudžiamojo kodekso patvirtinimo ir įsigaliojimo įstatymas. Baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
6. Act by the Czech National Council on notaries and their work activities (Notarial Procedures) // 07-05-1992. 358/1992 Coll.
7. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas // Valstybės žinios. 2004-03-18, Nr. IX-2066.
8. Lietuvos Respublikos antstolių įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 53-2042, 2012-06-30. Nr. 76-3937.
9. Lietuvos Respublikos civilinį procesą reglamentuojančių Europos Sąjungos ir tarptautinės teisės aktų įgyvendinimo įstatymas // Valstybės žinios. 2008, Nr. 137-5366.
10. Lietuvos Respublikos įstatymas 1995 m. gegužės 9 d. Konsulinis statutas // Valstybės žinios. 2009, Nr. I-886.
11. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr. 63-2243.
12. Lietuvos Respublikos notariato įstatymas // Valstybės žinios. 1992-10-10, Nr. 28-810, 1994-09-22, 1998-05-27 Nr.49-1329, 2002-03-27, Nr. 31-1126, 2012-06-30, Nr. 76-3934.
13. Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr. Nr. 64-1502.
14. Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymas // Valstybės žinios. 2011-12-23. Nr. VIII-131.
15. Notarial profession and notarial archives act 12th May, 1927 // <http://www.justiceservices.gov.mt/DownloadDocument.aspx?app=lom&itemid=8608&l=1>; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

16. Notariate Law 17 June 1996. The Supreme Council of the Republic of Latvia. Notaries Act (RT¹ I 2000, 104, 684), entered into force 1 February 2002 // <http://www.legaltext.ee/text/en/X50001K6.htm>; prisijungimo laikas: 2012-07-11.
17. Notaries and notarial practice act // Prom. SG. 104/6 Dec 1996.
18. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gruodžio 27 d. nutarimas Nr. 1484 „Dėl Teismo antstolių institucinės reformos metmenų patvirtinimo“ // Valstybės žinios, 1999-12-31, Nr. 114-3306.
19. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 8 d. nutarimas Nr. 580 „Dėl Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2003-05-14, Nr. 47-2079.
20. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1998-09-08 įsakymas Nr. 121 „Dėl Notarų veiklos teisėtumo kontrolės taisyklių patvirtinimo“.
21. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. 122 „Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo“.
22. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymas Nr. 83 „Dėl Lietuvos antstolių rūmų įstatų ir Antstolių profesinės etikos kodekso paskelbimo“// Valstybės žinios. 2003-04-09, Nr. 34-1447.
23. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1R-282 „Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004-11-23, Nr. 169-6226.
24. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 m. rugsėjo 26 d. įsakymas Nr. 1R-295 „Dėl antstolių (antstolių padėjėjų) drausmės bylų iškėlimo ir nagrinėjimo taisyklių ir antstolių garbės teismo veiklos nuostatų patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2006, Nr. 104-3992
25. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. balandžio 21 d. įsakymas Nr. 1R-125 „Dėl teisingumo ministro 2002 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. 400 „Dėl antstolių viešo konkurso komisijos nuostatų, antstolių viešo konkurso tvarkos, antstolių darbo organizavimo tikrinimo tvarkos, antstolių informacinės sistemos nuostatų, antstolių atestavimo komisijos nuostatų ir antstolių atestavimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2009-04-28, Nr. 47-1885.
26. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. rugsėjo 14 d. įsakymas Nr. 1R-291 „Dėl antstolių atestavimo komisijos sudarymo“ // Valstybės žinios. 2009-09-17, Nr. 111-4737.
27. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2009 m. sausio 14 d. įsakymas Nr. 1R-13 „Dėl teisingumo ministro 2004 m. lapkričio 15 d. įsakymo Nr. 1R-282 „Dėl notarų veiklos tarnybinės priežiūros taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2009-01-22, Nr. 8-309.

28. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2011 m. lapkričio 14 d. įsakymas Nr. 1R-265 „Dėl teisingumo ministro 2005 m. spalio 27 d. įsakymo Nr. 1R-352 „Dėl Sprendimų vykdymo instrukcijos patvirtinimo“ pakeitimo“ // Valstybės žinios. 2011-11-17, Nr. 137-6495.
29. Notarų garbės teismo nuostatai, patvirtinti 2004-07-22 teisingumo ministro įsakymu Nr. 1R-184 // Valstybės žinios. 2004-07-31, Nr. 118-4413.
30. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Protokolas Nr. 7 (1984-11-22), iš dalies pakeistas Protokolu Nr. 11 // Valstybės žinios. 2011-12-22, Nr. 156-7394.
31. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2010 m. spalio 10 d. įsakymas Nr. 1R-225 „Dėl teisingumo ministro 2006 m. gruodžio 28 d. įsakymo Nr. 1R-482 „Dėl notaro kvalifikacinio egzamino nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.
32. Advokatų drausmės bylų nagrinėjimo tvarkos aprašas // Valstybės žinios. 2012-06-21, Nr. 69-3545.
33. Lietuvos advokatūros įstatai 2006 m. balandžio 21 d. // <http://www.advoco.lt/?item=advistat>; prisijungimo laikas: 2012-10-02.
34. Lietuvos antstolių rūmų prezidiumo darbo reglamentas, patvirtintas 2003 m. kovo 7 dienos Antstolių susirinkime.
35. Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodeksas, priimtas 1994-04-29 Notarų rūmų susirinkime. 2000-03-25 Notarų rūmų susirinkimo nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekso pakeitimo“.
36. Notarų rūmų prezidiumo darbo reglamentas, patvirtintas 1997-06-07. Notarų rūmų prezidiumo nutarimu. 2008-04-18 nutarimo redakcija.
37. Notarų rūmų prezidiumo posėdžio 1997-07-11 protokolas Nr. 4 „Komisijos personalo klausimais nuostatai“.
38. Lietuvos notarų rūmų statutas, priimtas 1993-02-12 Notarų rūmų susirinkime. 2007-11-17 Notarų rūmų susirinkimo nutarimo redakcija.
39. Notarų atestavimo vykdymo ir organizavimo tvarka 2007 m. spalio 22 d., patvirtinta Lietuvos notarų rūmų prezidiumo nutarimu Nr. 22.

Specialioji literatūra

40. 2010–2014 m. daugiametė programa dėl laisvės, saugumo ir teisingumo erdvės (Stokholmo programa) // Europos Sąjungos oficialusis leidinys. 2010, Nr. C 285 E/25. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:285E:0012:0035:LT:PDF>; prisijungimo laikas: 2012-09-16.
41. Becque P. Europos notariatas: vienybė įvairovėje // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 12–18.
42. Bitinaitė V. Mokomasis anglų-lietuvių kalbų teisės terminų žodynas. Vilnius: Eugrimas, 2008.
43. Bulka S. Profesinės civilinės atsakomybės draudimo sampratos bei tiesioginės paskirties įgyvendinimo problema // Jurisprudencija. 2001, Nr. 19 (11). P. 62–67.
44. Calo E. National Report: Italy // Notarius International. 2001, Nr.3–4. P.165–179.
45. Civilinė teisė. Prievolių teisė. Vadovėlis. Aut. kolekt. moksliniai redaktoriai Ambrasienė D. Baranauskas E. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras, 2009.
46. De Wit K.M.M., Tomlow A. A. National Report: The Netherlands // Notarius International. 2002, Nr. 1–2. P. 8–17.
47. Drakšas R. Advokatas: veiklos pagrindai ir problemos. Vilnius: Justitia, 2012.
48. Driukas A. Notaras civiliniame procese. Teorija ir praktika // Notariatas. 2011, Nr. 11/2011. P. 7–20.
49. Driukas A., Valančius V. Civilinis procesas: teorija ir praktika. T. 4. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2009.
50. European judicial systems. Edition 2010 (data 2008): Efficiency and quality of justice European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ). France: Council of Europe Publishing. 2010.
51. Fedosiukas O. Baudžiamoji atsakomybė kaip ultima ratio priemonė. Metinis informacinis pranešimas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. 2011. P. 23–24.
52. Götte T. Notaras ir Europa. Vokietijos bendradarbiavimo fondo bendradarbiaujant du Vokietijos Koblenco ir Lietuvos Notarų rūmais Šeštojo koliokviumo „Prevencinė teisėsauga“ medžiaga tarptautinio teisinio. 2005. P.20–22.
53. Interviu su dr. R.Šimašiumi „Išliks ne visi“ // Notariatas. 2009, Nr. 7/2009. P. 6–10.
54. Kuconis P., Nekrošius V. Teisėsaugos institucijos. Vilnius: Justitia, 2001.
55. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga. Prievolių teisė. T. 1. Vilnius: Justitia, 2003.

56. Lietuvos teisinės institucijos. Vilniaus universiteto vadovėlis. Aut. kolekt. Sudarytojas ir mokslinis redaktorius E. Kūris. Vilnius: Valstybės įmonė Registrų centras, 2011.
57. Lietuvos advokatūros Advokatų garbės teismo 2008 04 18–2011 04 20 kadencijos bylų santrauka. Lietuvos advokatūra. Nr. 4 (41), 2011.
58. Lietuvos Respublikos teismų ir teismų savivaldos institucijų 2010 metų veiklos apžvalga // http://www.teismai.lt/dokumentai/apzvalga_2010_88_psl.pdf; prisijungimo laikas: 2012-03-28. P. 5.
59. Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. Vilnius: Justitia, 1995.
60. Mouratidou S. National Report: Greece // Notarius International. 2001, Nr. 2. P.104–114.
61. Mutual assistance in civil and criminal matters. French legal expertise. Paris: Ministry of Foreign Affairs, 2004.
62. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė. T. 2. Vilnius: Justitia, 2005.
63. Nekrošius V. Notarinis dokumentas kaip teisėtos civilinės apyvartos garantas Lietuvos Respublikoje // Notariatas. 2010, Nr. 10/2010. P. 31–45.
64. Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 19–24.
65. Pakalniškis V. Kaip notarui adaptuotis šiame sudėtingame postmodernistiniame pasaulyje? // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 10–11.
66. Pavyzdinis notaro profesijos kontrolės valdžios modelis. Europos Sąjungos notariatų taryba. 2012-09-14.
67. S. Šaltauskienės paskaitų „Notaro veiklos vykdymo ypatumai“ konspektas. Mykolo Romerio universitetas. 2011 m. rudens semestras.
68. Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas. 2007, Nr. 2/2007. P. 30–39.
69. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia. 2000, Nr. 3. P. 20.
70. Šedbaras S. Administracinė atsakomybė: vadovėlis. Vilnius: Justitia, 2005.
71. Statkevičius M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje // Notariatas. 2008, Nr. 5/2008. P. 9–13.
72. Stauskienė E., Višinskis V. Teismo sprendimų vykdymas. Vilnius: Saulelė, 2008.
73. Stračkaitis M. Kaip tinkamai reguliuoti notaro profesinę veiklą? // MRU TF Alumni metinė konferencija „Teisinių profesijų – advokatūros, notariato bei antstolių profesinės veiklos reguliavimas“. 2012-05-11 Vilnius. Mykolo Romerio Universitetas. 2012.
74. The Austrian judicial system. Institucions-Agencies-Services. Federal Ministry of Justice: Vienna, 2009.

75. Vėlyvis S., Višinskis V., Žalėnienė I. Antstolio procesinių veiksmų apskundimas // Jurisprudencija. 2007, Nr. 1 (91). P. 21–27.
76. Vencloviėnė S. Notarų profesinės veiklos etika // Notariatas. 2011, Nr. 11/2011. P. 32–38.
77. Vitkevičius P., Vėlyvis S., Mikelėnas V. ir kt. Civilinė teisė. Kaunas: Vjjusta, 1998.
78. Зайцева Т. И., Гонгало Б. М., Крашенинников П. В., Ярков В. В., Юшкова Е. Ю. Настольная книга нотариуса (том 1) (2-е издание, исправленное и дополненное). Москва: Волтерс Клувер, 2004.
79. Лившиц Б. И. Развитие небюджетного нотариата в России: квалифици – рованная помощь и защита прав граждан и юридических лиц. Москва: Издательский Дом ОСТ МЕДИА, 2000.
80. Обер Ж. Л. Гражданско-правовая ответственность нотариусов. Москва: ФРПК, 2007.
81. Черемных И. Г. Теоретические основы независимого нотариата России. Москва: Издательский Дом Буквевед, 2006.
82. Эриашвили Н. Д., Илюшина М. Н., Волкова Н. А., Щербачева Л. В. // Нотариат. Учебное пособие для вузов - 5 изд. ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2011.
83. Ярков В. В., Медведев И. Г., Трушников С. С. Совершенствование законодательства о нотариате и обмен позитивным опытом с иностранными нотариатам // Нотариат за позитивный опыт. Снб.: Издательский Дом С.-Петеб. гос. ун-та, Издательство юридического факультета, 2006.

Teismų praktika

84. 1987 m. kovo 26 d. Teisingumo Teismo sprendimas. Europos Bendrijų Komisija prieš Nyderlandų Karalystę Byla 235/85.
85. 2006 m. kovo 23 d. Teisingumo Teismo (antroji kolegija) sprendimas. Ministero dell'Economia e delle Finanze ir Agenzia delle Entrate prieš FCE Bank plc. Prašymas priimti prejudicinį sprendimą: Corte suprema di cassazione - Italija. Šeštoji PVM direktyva - 2 ir 9 straipsniai - Nuolatinė įmonė - Bendrovė nerezidentė - Teisinis ryšys - Susitarimas dėl sąnaudų pasidalijimo - EBPO sutartis dėl dvigubo apmokestinimo išvengimo – „Apmokestinamojo asmens“ sąvoka - Paslaugų teikimas už atlygį - Administracinė praktika. Byla C-210/04.
86. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl teisėjų paskyrimo procedūros ir kitų Teismų įstatymo normų“ // Valstybės žinios, 1999-12-24, Nr. 109-3192.
87. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas „Dėl teisėjų darbo apmokėjimo įstatymo normų“ // Valstybės žinios, 2001-07-18, Nr. 62-2276; atitaisymas – 2001-10-10, Nr. 86.

88. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. sausio 7 d. nutarimas „Dėl privalomos narystės Lietuvos antstolių rūmuose“ // Valstybės žinios, 2008-01-10, Nr. 4-136.
89. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2010 m. kovo 22 d. nutarimas „Dėl notaro įgaliojimų pratęsimo“ // Valstybės žinios. 2010-03-25, Nr. 34-1620.
90. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2001 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje A. R. Jankūnas v. Kauno technologijos universitetas. Nr. 3K-3-1363/2001 m.
91. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2002 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Ž. Kitova v. J. Valevičienė. Nr. 3K-3-1277/2002 m.
92. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. sausio 21 d. nutartis civilinėje byloje J. S., I. Z. v. Klaipėdos miesto 7-ojo notarų biuro notarė V. J. M., AB „Lietuvos draudimas“. Nr. 3K-3-11/2004 m.
93. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje D. K. v. Vilniaus miesto 35-ojo notarų biuro notarė A. P. Nr. 3K-3-419/2007 m.
94. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartis civilinėje byloje A. K. v. Panevėžio miesto 7-ojo notarų biuro notarė D. M. Nr. 3K-3-452/ 2008 m.
95. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis baudžiamojoje byloje G. M. pagal BK 228 str. 2 d., 183 str. 2 d. Nr. 2K-243/2007.
96. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2010-01-25 nutartis administracinėje byloje D. K. v. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Lietuvos notarų rūmai Nr. A⁵⁵⁶-205/2010.

Nuorodos internete

97. Advokatų garbės teismas // <http://www.advoco.lt/?item=gteismas>; prisijungimo laikas: 2012-10-01.
98. Checks and recourse. Notaires de France // <http://www.notaires.fr/notaires/en/check-and-recourse>, prisijungimo laikas: 2012-08-19.
99. Drausmės komitetas Lietuvos advokatūros sprendimai // <http://www.advoco.lt/?item=latsprend>; prisijungimo laikas: 2012-10-09.
100. Europos Sąjungos notariatų taryba (CNUE) // <http://www.notarurumai.lt/index.php/lt/notarų-rūmai/bendradarbiavimas/item/59-europos-sajungos-notariatų-taryba-cnue>; prisijungimo laikas: 2012-09-03.
101. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacija // <http://www.lat.lt/lt/veikla/teises-aktai-0/tarptautiniai-dokumentai/rekomendacija-nr.-r-8kgk.html>; prisijungimo laikas: 2012-11-26.

102. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos naujienos:
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1073>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/304>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/497>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/1439>; prisijungimo laikas: 2012-03-16.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/550>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/643>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.
<http://www.tm.lt/naujienos/pranesimasspaudai/696>; prisijungimo laikas: 2012-03-19.
103. Organising department. Organisational structure. Ministerstwo Sprawiedliwosci // <http://ms.gov.pl/en/about-the-ministry-of-justice>; prisijungimo laikas: 2012-08-18.
104. Europos e. teisingumo portalas. Teisininko profesijos:
Belgija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-be-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-07-12.
Estija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ee-lt.do?member=1; prisijungimo
laikas: 2012-07-11.
Graikija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-el-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-08-18.
Latvija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-lv-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-07-11.
Liuksemburgas: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-lu-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-07-12, 2012-08-19.
Portugalija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-bg-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-08-18.
Rumunija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-ro-lt.do;
prisijungimo laikas: 2012-07-12.
Vokietija: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-lt.do?member=1;
prisijungimo laikas: 2012-07-12.
105. State supervision of the activities performed the Chamber of Notaries of the SR and by notaries. Minister of Justice of Slovak Republic // <http://wwwold.justice.sk/a/wfn.aspx?pg=l52&htm=h0/h03/ssna.htm>; prisijungimo laikas: 2012-07-11.
106. Supervision. Notarska zbornitsa Slovenije // <http://www.notar-z.si/en/introduction/supervision/supervision>; prisijungimo laikas: 2012-07-12.
107. Europos teisminis tinklas civilinėse ir komercinėse bylose: Teisininko profesijos –

Čekija: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_cze_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Ispanija: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_spa_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Malta: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_mlt_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-07-12.

Nyderlandai: http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_prof/legal_prof_net_lt.htm; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

108. The High Council of French Notariat // <http://www.notaires.fr/notaires/en/high-council-of-french-notariat>; prisijungimo laikas: 2012-08-19.

109. The Relation between the Public Prosecutor and the Minister of Justice // http://www.euro-justice.com/member_states/greece/country_report/2794 1; prisijungimo laikas: 2012-08-18.

SANTRAUKA

Magistro baigiamajame darbe yra nagrinėjama notarų ir notariato veiklos organų priežiūros sistema, kurią sudaro valstybės institucijų ir pareigūnų (*išorinis aspektas*) bei notarų savivaldos organų (*vidinis aspektas*), atliekančių ir dalyvaujančių kontrolės procesuose, visuma.

Pirmajame skyriuje, remiantis mokslinės literatūros analize, atskleidžiamas dualistinis notarų veiklos pobūdis, kuris lemia įvairias jų kontrolės formas. Siekiant išsamiai išanalizuoti dabartinę notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistemą, yra aprašoma jos istorinė raida po 1992 m. notariato reformos. Pateikiama šiuo metu veikiančios notarų veiklos priežiūros organų sistemos Lietuvoje analizė. Antrajame skyriuje pristatoma notarus ir kitų laisvųjų profesijų atstovus (antstolius ir advokatus) kontroliuojančių subjektų lyginamoji analizė. Trečiajame skyriuje, ištyrus Europos Sąjungos notariatų tarybai priklausančių valstybių notarų veiklos priežiūros sistemas, yra įvertinamas Lietuvoje egzistuojančios sistemos modelis šių valstybių ir minėtos organizacijos parengto pavyzdinio notaro profesijos kontrolės valdžios modelio kontekste.

Apibendrinant atliktas analizės pateikiamos baigiamojo darbo išvados ir pasiūlymai.

SUMMARY

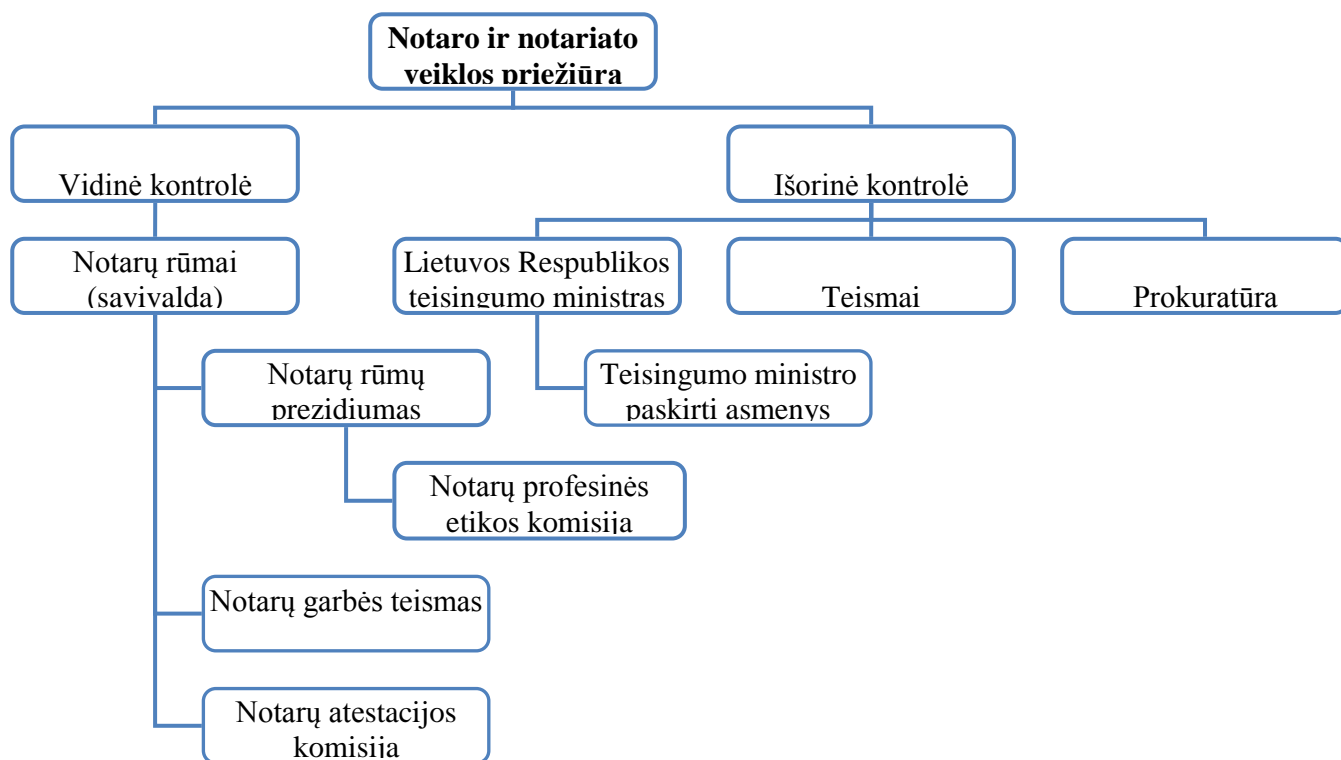
The Master's thesis focuses on supervision system of notaries and notariate, which consists of inside and outside control forms.

In the first part, according to the scientific sources, dualistic characteristic of the notary activity is revealed. It causes different control forms of notaries and notariate. Also, development of notary supervision system during Latin notariate period since 1992 is showed. According to that, comprehensive analysis of notary supervision in Lithuania is presented. In the second part, notary supervision system is compared with parallel bailiff's and advocate's systems. In the last part, the research of notary supervision in member states of Council of the notariats of the European Union is done. To add, the assessment is accomplished in the international context. Furthermore, notary supervision system of Lithuania is up to the Notary control model, formulated by the Council of the notariats of the European Union.

Taking everything in to account, conclusions and recommendations are developed and presented at the end of the thesis.

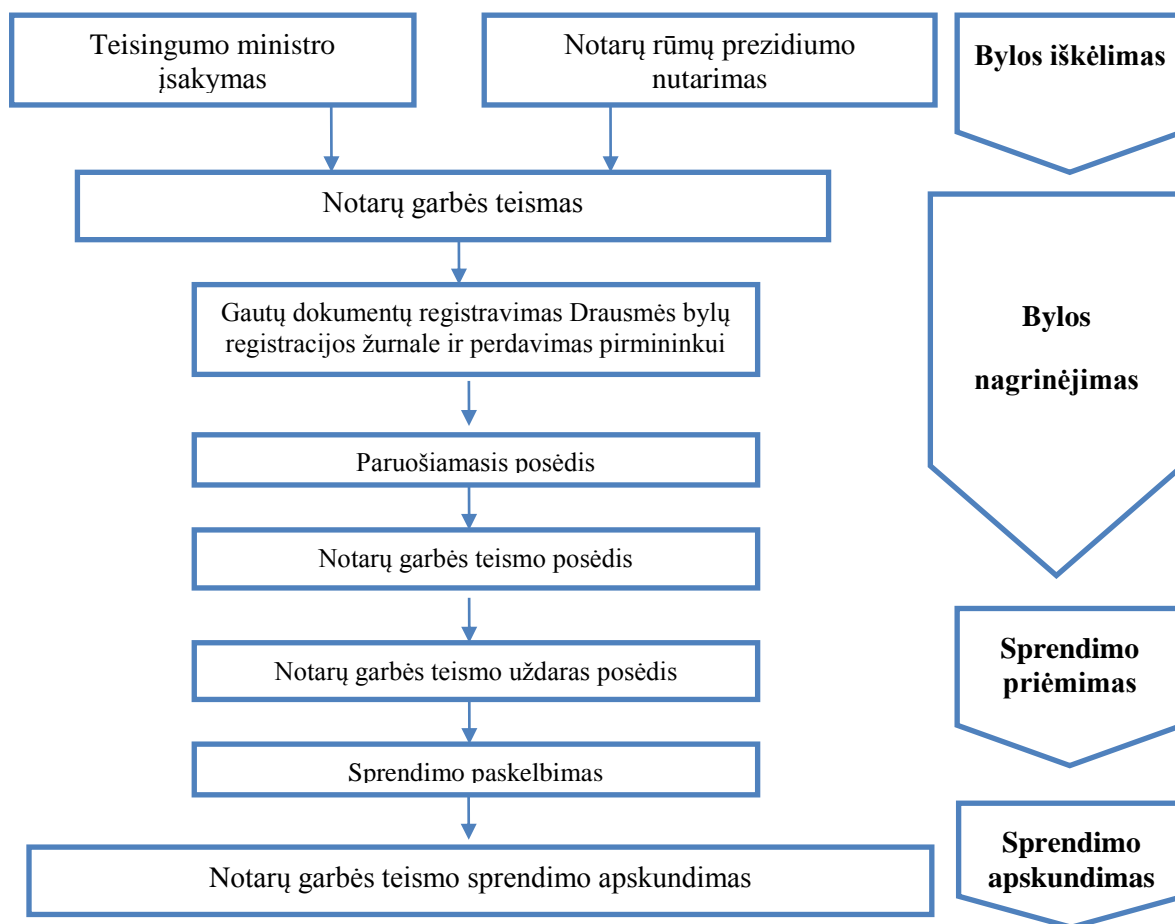
PRIEDAI

Priedas Nr. 1

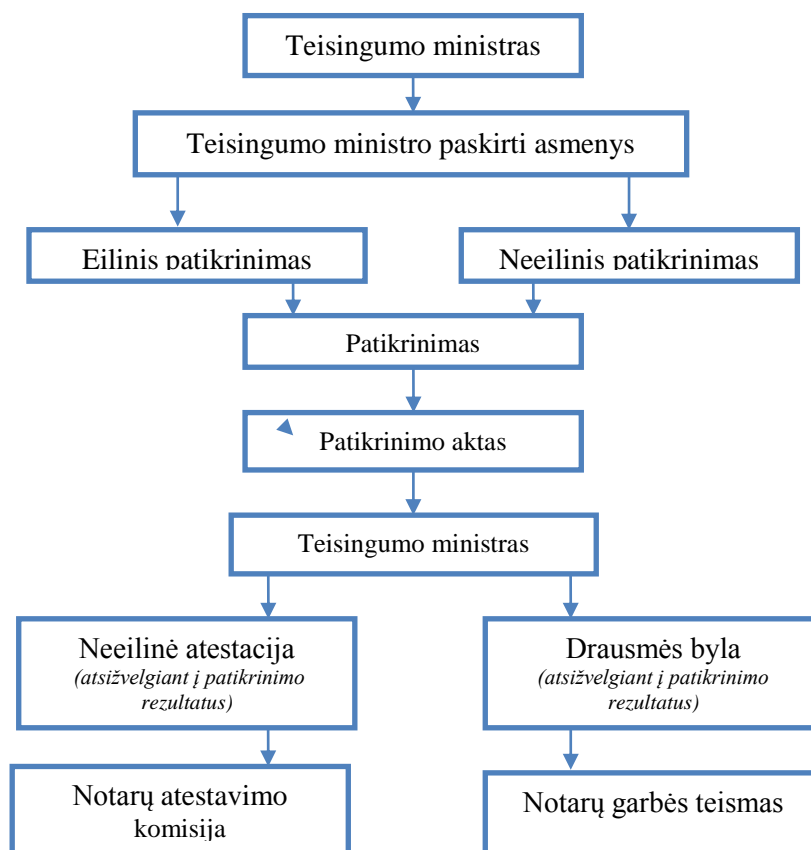
Notarų ir notariato veiklos priežiūros organų sistema

Priedas Nr. 2

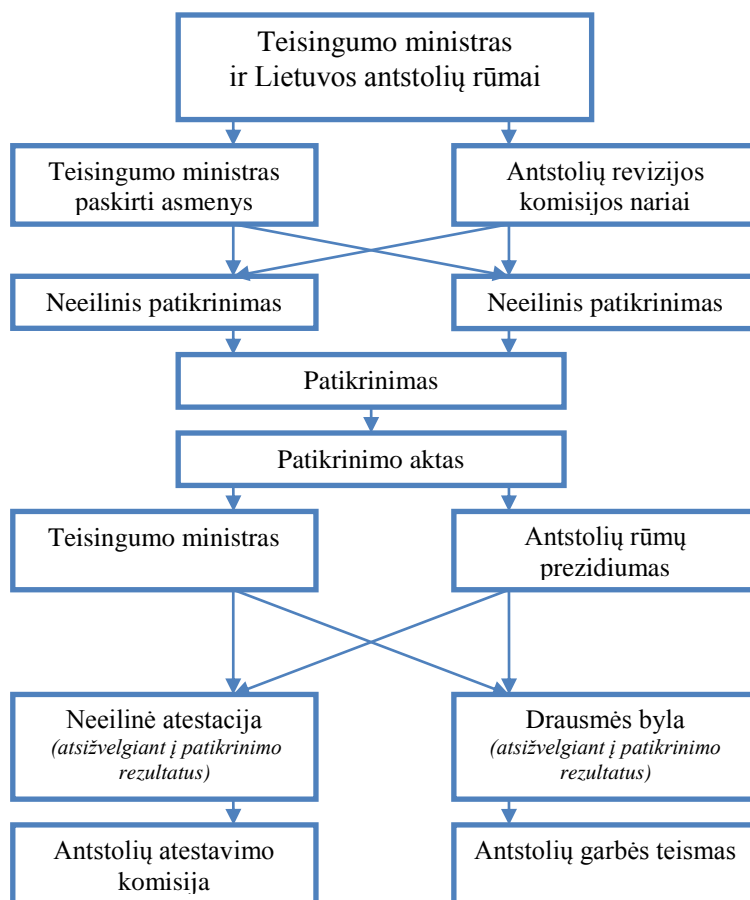

Drausmės bylos iškėlimo notarui stadijos

Priedas Nr. 3

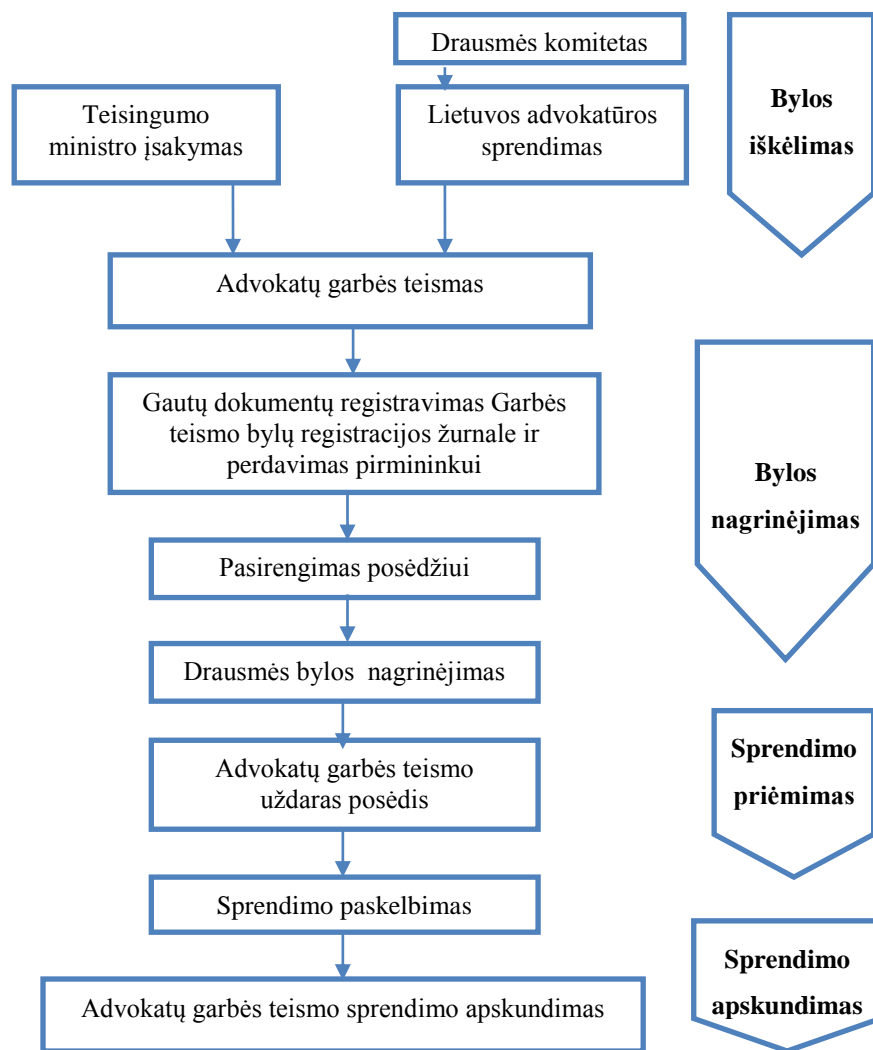

**Lietuvos Respublikos teisingumo ministro vykdoma notarų veiklos tarnybinė
prižiūra**

Antstolių veiklos tikrinimas (Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija ir Lietuvos antstolių rūmai)

Priedas Nr. 5

Advokatų drausmės bylų eiga

Tyrimo anketa

Dear Sir or Madam,

My name is Algirdas Nenartavicius. I am a Master's Degree student at the Law faculty of Mykolas Romeris University in the Republic of Lithuania. I am preparing my final thesis about the institutions which carry out the official supervision of the activities of Notaries in European Union.

Your answers to the questions of this letter can deepen my research and knowledge about the Notary system in the European Union.

I appreciate your attention and time you will spend answering these questions:

1. Which country do You represent?
2. What institutions carry out the official supervision of the activities of Notaries and their self-governing bodies in your country?
3. What are the procedures of that processes?
4. What liabilities can be adopted for the Notaries in your country?
5. Does supervision of notarial activities include supervision of the legality of the notarial acts performed by notaries? If no, then what institution is responsible for the supervision of the legality of the notarial acts?

Thank You for the answers and the time you have spent. I wish You success in your distinctively responsible and highly honoured Work.

Looking forward to hear from You soon.

Yours sincerely,

Algirdas Nenartavicius
Student of Master's Degree programme Civil justice
Faculty of Law
Mykolas Romeris University
Email address: alnenartav@stud.mruni.eu
<http://www.mruni.eu/en/>